

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen van

DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Hoofdredacteur: E. J. C. van Hootegem, Generaal-Majoor der Infanterie	Maandblad	Nadruk verboden
Plaatsvervangend hoofdredacteur: F. van Pelt, Luit.-Kolonel van de Generale Staf	Directie, Redactie, Administratie en Advertenties: Zwarteweg 1 - Tel. 18 23 55 - Postgiro 44715	
Redactie: ir. L. W. C. Adank, Generaal-Majoor van de Technische Staf S. van der Pol, Luitenant-Kolonel-Vlieger J. F. W. Zwerver, Luitenant-Kolonel der Infanterie	Abonnementsprijs f 4,50 per kwartaal - Buitenland f 22,50 per jaar - Losse nummers f 1,75	
	Advertenties: contractprijzen op aanvraag	

Inhoud

Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders 304

Redactioneel gedeelte

Honderdvijftig jaren Generale Staf 304

1913-1963 — de Koninklijke Luchtmacht 50 jaar, door H. P. Zielstra, Luitenant-Generaal, Chef van de Luchtmachtstaf, tvs Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten 305

Een halve eeuw militaire luchtvaart, door J. E. van Zwieten, Majoor van de Koninklijke Luchtmacht 306

Prijsvraag De Militaire Spectator 1962 — Ontwijken en ontsnappen

Inzending van C. H. van der Heijde, Majoor van de Verbindingsdienst (1e prijs) . . . 313

Gedeelten uit de inzending van E. Th. Poppe, Luitenant-Kolonel der Infanterie (gedeelde 2e/3e prijs) 330

Gedeelten uit de inzending van A. R. Jimmink, 1e Luitenant van Vakdiensten (gedeelde 2e/3e prijs) 333

Nieuwe uitgaven 343

Besturing van draadgeleide antitankraketten (III), door E. A. de Groot, Majoor van de Technische Dienst 344

Nieuwe uitgave 346

Scheidsrechterlijke dienst, door J. Sjoerds, Luitenant-Kolonel der Infanterie 347

Uit de buitenlandse vakpers 350

DE MILITAIRE SPECTATOR, 132e Jaargang, nr 7, blz. 303-350, Den Haag, juli 1963

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen van

DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Hoofdredacteur: E. J. C. van Hootegem, Generaal-Majoor der Infanterie	Maandblad	Nadruk verboden
Plaatsvervangend hoofdredacteur: F. van Pelt, Luit.-Kolonel van de Generale Staf	Directie, Redactie, Administratie en Advertenties: Zwarteweg 1 - Tel. 18 23 55 - Postgiro 44715	
Redactie: ir. L. W. C. Adank, Generaal-Majoor van de Technische Staf S. van der Pol, Luitenant-Kolonel-Vlieger J. F. W. Zwerver, Luitenant-Kolonel der Infanterie	Abonnementsprijs f 4,50 per kwartaal - Buitenland f 22,50 per jaar - Losse nummers f 1,75	
	Advertenties: contractprijzen op aanvraag	

Inhoud

Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders 304

Redactioneel gedeelte

Honderdvijftig jaren Generale Staf 304

1913-1963 — de Koninklijke Luchtmacht 50 jaar, door H. P. Zielstra, Luitenant-Generaal, Chef van de Luchtmachtstaf, tvs Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten 305

Een halve eeuw militaire luchtvaart, door J. E. van Zwieten, Majoor van de Koninklijke Luchtmacht 306

Prijsvraag De Militaire Spectator 1962 — Ontwijken en ontsnappen

Inzending van C. H. van der Heijde, Majoor van de Verbindingsdienst (1e prijs) . . . 313

Gedeelten uit de inzending van E. Th. Poppe, Luitenant-Kolonel der Infanterie (gedeelde 2e/3e prijs) 330

Gedeelten uit de inzending van A. R. Jimmink, 1e Luitenant van Vakdiensten (gedeelde 2e/3e prijs) 333

Nieuwe uitgaven 343

Besturing van draadgeleide antitankraketten (III), door E. A. de Groot, Majoor van de Technische Dienst 344

Nieuwe uitgave 346

Scheidsrechterlijke dienst, door J. Sjoerds, Luitenant-Kolonel der Infanterie 347

Uit de buitenlandse vakpers 350

Officiële Mededelingen

Koninklijke Landmacht

Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders

De aandacht wordt gevestigd op:

LaO Nr 62053. Regeling geldelijke uitkeringen aan beroeps- en reservemilitairen die op de datum van hun ontslag arbeidsongeschikt zijn of zulks korte tijd later worden.

LaO Nr 62057. Regeling vliegtuelagen militairen.

LaO Nr 62066. Invoer van goederen door militairen. Vrijstelling van belasting en/of vrijstelling van invoervergunning bij invoer van goederen uit het buitenland.

LaO Nr 62073. Administratie van in de officiers- en onderofficiersmess verkrijgbaar gestelde artikelen.

LaO Nr 63003. Benoeming tot beroepsofficier bij een aantal ingestelde dienstvakken.

LaO Nr 63010. Voorschrift betreffende de studie ter verkrijging van de akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de lichamelijke oefening voor tot de KL behorende beroepsofficieren voor speciale diensten.

De legerleiding stelt er prijs op vast te stellen, dat het adverteren in dit tijdschrift uiteraard het verkrijgen van voorkeur voor leveranties aan de Koninklijke Landmacht of aan de Koninklijke Luchtmacht niet kan inhouden.

Einde van de Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht.

LaO Nr 57124. Uitgifte verklaringen van gebleken rijvaardigheid ter verkrijging van een burgerrijbewijs (herdruk).

LaO Nr 63016. Tegemoetkomingen in reis- en verblijfkosten bij bezoek aan zieke, gewonde en overleden militairen.

Adreswijzigingen

De aandacht wordt nogmaals erop gevestigd, dat officieren, die maandelijks van Rijkswege „De Militaire Spectator” ontvangen, bij wijziging van hun adres, dit *uitsluitend* kenbaar dienen te maken bij de commandant van het onderdeel, waarbij zij in onderhoud zijn gesteld. Derhalve *niet* telefonisch of schriftelijk bij de administratie van „De Militaire Spectator” of bij de Afdeling Personeelspubliciteit van het Ministerie van Defensie. De commandant van vorenbedoeld onderdeel zendt de voorgeschreven mutatie-opgave aan de Afdeling Centrale Personeelsdocumentatie van het M.v.D. waarna toezending aan het nieuwe adres volgt.

Honderdvijftig jaren Generale Staf

1814 — 11 maart — 1964

Ter gelegenheid van het feit dat de Nederlandse Generale Staf op 11 maart 1964 de dag zal herdenken waarop 150 jaar geleden bij besluit van de soevereine vorst tot zijn samenstelling werd besloten, wordt een *gedenkbok* vervaardigd.

Dit gedenkboek, dat onder auspiciën van de Sectie Krijgsgeschiedenis en Ceremonieel wordt samengesteld, zal een formaat hebben van 17 × 24 cm, ca. 120 pagina's tekst bevatten, van naamlijsten zijn voorzien, worden verlicht met vele portretten en foto's, en zijn gebonden in zwart-linnen band met karmozijnrood kader en goudstempel op vóórzijde en rug.

Het zal de geschiedenis behandelen van de Generale Staf gedurende de 150 jaren van zijn bestaan en een overzicht geven van de ontwikkeling van de Koninklijke Landmacht gedurende die tijd.

Militairen en oud-militairen kunnen zich van een exemplaar verzekeren door de somma van f 5,— te storten of over te maken op postrekening nr 25 15 87 t.n.v. de comptabele van de Inrichting Uitgeven Boekwerken,

Saturnusstraat 18, 's-Gravenhage, onder vermelding van de woorden „Gedenkboek Generale Staf”. Aanschaffing op *déze wijze* en tegen de bovengenoemde sterk *gereduceerde* prijs is slechts mogelijk tot 1 augustus 1963.

Inzending van kopij enz.

Medewerkers wordt verzocht om gedurende de periode van 25 juni—1 oktober a.s. *alle* correspondentie, artikelen enz. uitsluitend te willen zenden aan:

Redactie De Militaire Spectator
Zwarteweg 1 - Den Haag

Dit geldt dus ook voor medewerkers, die gewend zijn, zich rechtstreeks tot de Hoofdredacteur te richten.

1913

1963

Vijftig jaren zijn voorbijgegaan sedert op een zomerdag in 1913 op de heide van Soesterberg het eerste Nederlandse militaire vliegtuig als een jonge, nog onervaren vogel het luchtruim koos. Spoedig zou het tezamen met andere particuliere vliegtuigen verkenningen uitvoeren tijdens de grote herfstmanoeuvres van het leger.

Zij die bij deze onderneming waren betrokken, voelden zich vervuld van trots en vertrouwen. De vliegerij leek nu immers vele mogelijkheden te bieden en met hun geestesoog zagen zij reeds een toekomst met grootse perspectieven.

Weldra zou blijken dat zelfs de stoutste verwachtingen nog door de werkelijkheid zouden worden overtroffen. Reeds een jaar later brak de Eerste Wereldoorlog uit, waarin de militaire luchtvaart in een stormachtige ontwikkeling uitgroeide tot een wapen dat zijn eigen, belangrijke plaats innam in het oorlogsgebeuren.

In de jaren die volgden zette dit groeiproces zich gestadig voort totdat de Tweede Wereldoorlog uitbrak, die het nieuwe wapen weer en thans met een welhaast ongekende kracht omhoog stuwde in de vaart der gebeurtenissen. De luchtmacht werd een element dat zijn eigen stempel drukte op het oorlogsgebeuren en dat in vele gevallen zelfs de hoogste exponent daarvan werd.

Bij onze eigen strijdkrachten leidde deze ontwikkeling vooral in de jaren na de oorlog tot een toenemende zelfstandigheid van het Wapen der Militaire Luchtvaart in Nederland, die in 1953 tenslotte haar bekroning vond in de erkenning als zelfstandig deel van de krijgsmacht: onze Koninklijke Luchtmacht.

Een belangrijke versterking had intussen reeds

plaatsgehad, doordat een groot gedeelte van het personeel van het Wapen der Militaire Luchtvaart van het voormalig K.N.I.L. de gelederen in Nederland was komen versterken. In internationaal verband had onze luchtmacht reeds haar plaats ingenomen in het militaire verdedigingsstelsel van de NAVO. Als zodanig maakt zij thans deel uit van de NAVO-luchtstrijdkrachten, waarop de verdediging van de vrijheid der westerse wereld en dus óók van die van Nederland in belangrijke mate berust.

Het karakter van de luchtvaart brengt onveranderlijk mee, dat onze Koninklijke Luchtmacht haar taak hierbij slechts met succes kan vervullen, indien zij — bij een nimmer aflatende arbeid — telkens weer opnieuw voorop gaat in een steeds voortschrijdend proces van vernieuwing en ontwikkeling.

Nieuwe vliegtuigen en nieuwe wapens stellen — in een herhaling zonder einde — nieuwe eisen aan personeel en infrastructuur, aan organisatie en uitrusting, aan commando-apparatuur en verbindingen, aan bevoorrading en onderhoud. De snelle ontwikkeling laat geen tijd tot consolidatie. De invoering van nieuwe wapenstelsels laat geen enkel onderdeel van de Koninklijke Luchtmacht onberoerd en verleent aan het geheel daarvan dat zeer speciale dynamische karakter, waardoor de militaire luchtvaart zich van de eerste dag af heeft gekenmerkt.

Dit wezensmerk is het, dat de Koninklijke Luchtmacht ook thans — bij haar gouden jubileum — typeert en dat haar in de toekomst niet zal ontvallen. Datzelfde wat de pioniers van vóór 50 jaar de blik omhoog deed richten in geloof en vertrouwen, vormt ook thans de geest waaruit de Koninklijke Luchtmacht de toekomst tegemoet treedt.

H. P. ZIELSTRA
Luitenant-Generaal,
Chef van de Luchtmachtstaf, tvs Bevelhebber
der Luchtstrijdkrachten

Een halve eeuw militaire luchtvaart

door J. E. VAN ZWIETEN, *Majoor van de Koninklijke Luchtmacht*

In het jaar dat de gezamenlijke strijdkrachten zich met het gehele Nederlandse volk opmaken om het feit te herdenken, dat 150 jaar geleden de Onafhankelijkheid des lands werd hersteld en de Nederlandse Staat werd geboren, leeft de Koninklijke Luchtmacht, de jongste van de drie krijgsmachtdelen, daarenboven en meer in het bijzonder in de sfeer van haar eigen Gouden Jubileum.

Nu Koninklijke Marine en Koninklijke Landmacht (de laatste mede voor de uit haar voortgekomen militaire luchtvaart) zich moeten verdiepen in hun glorieuze daden uit dat verre verleden, kan de Koninklijke Luchtmacht volledig aandacht schenken aan de eigen roemrijke en meer nabije historie. Maar juist omdat haar geschiedenis van recenter datum is, bezit de belangstellende Nederlander zoveel kennis van de militaire luchtvaart dat het voor een schrijver moeilijk wordt er nog iets geheel nieuws over te vertellen. Het bestek van dit artikel laat echter niet meer

toe dan een bescheiden overzicht van die „vijftig vervlogen jaren”.¹

Kwakkelen of pionieren?

Bij de Koninklijke Luchtmacht vleit men zich wel eens met de gedachte dat de geboorte van de militaire luchtvaart langer geleden is dan het krijgsmachtdeel jaren telt en dat haar oorsprong dus vóór 1913 moet worden gezocht. Men grijpt dan terug naar 1886, het jaar waarin de Legerleiding voor het eerst belangstelling toonde voor militaire luchtscheepvaart. Als onmiddellijk gevolg hiervan ontving het Korps Genietroepen een luchtballon, de „KIJKUIT”, die een jaar later gezelschap kreeg van de kleinere „TELEGRAAF”. Omdat ons land destijds echter niet de beschikking had over geoefende bal-

¹ Een meer uitgebreid overzicht geven de artikelen uit het jubileumboek „Een halve eeuw militaire luchtvaart (1913-1963)”. Uitg.: I.U.B. (1963).

Pionieren

lonvaarders en de aangewezen Genieofficieren met die ballonnen moesten oefenen „naast hun gewone werkzaamheden” werd dit materieel al spoedig en voorgoed opgeborgen bij de 6e vestingcompagnie en aan militaire luchtscheepvaart wordt dan voorlopig niet meer gedaan. De ware pioniers ontbraken.

Neen, de juiste atmosfeer ontstond pas na de eeuwwisseling. De buitenlandse successen met luchtballonnen en luchtschepen, de uitvinding en ontwikkeling van het bruikbare vliegtuig en de geslaagde oefeningen ermee schudden ook de Nederlanders wakker.

De oefeningen met „vliegerballons” (doelballonnen), die van 1904 tot 1914 in het Artillerie-schietkamp bij Oldebroek jaarlijks werden herhaald; de oprichting op 19 oktober 1907 van de Nederlandse Vereniging tot Bevordering van de Luchtscheepvaart (thans K.N.V. v. L.) en de installatie van de Militaire Luchtvaart Commissie op 26 maart 1910 zijn als „fasen” in de voorbereiding van de „militaire luchtvaart in het leger” voldoende bekend. Wellicht minder bekend is dat het juist de bijna spreekwoordelijke zuinigheid van de Volksvertegenwoordiging is geweest, die de kiem heeft gelegd voor de ontwikkeling van de militaire luchtvaart, zoals men die uit de geschiedenis heeft leren kennen. De samenstelling van de Militaire Luchtvaart Commissie (veel ballonvaarders en luchtschippers, maar geen vliegeniers) heeft haar advies aan de minister vanzelfsprekend sterk beïnvloed. In het op 9 april 1912 uitgebrachte rapport baseerde de Commissie zich op een luchtvaartafdeling, die — wat haar materieel betrof — zou moeten bestaan uit: doelballons, één kabel-vliegersysteem, twee afdelingen kabelballons (waarbij „bolballonnen” voor oefendoeleinden), een reeds aanwezig motorluchtschip en „twee” vliegtuigen (om te experimenteren). Minister Colijn heeft die voorstellen — onder druk uit de Kamers — moeten beperken en vroeg en verkreeg tenslotte niet meer van de Volksvertegenwoordiging dan het fiat voor de aankoop van één vliegveld en vier tweepersoons vliegtuigen. Het resultaat was dus gering, maar het was niettemin een resultaat dat de ontwikkeling van de militaire luchtvaart direct in de juiste richting heeft gestuurd.

De grootste stimulans bij dit alles was het slagen van de „operaties” met vliegtuigen tijdens de grote legermanoeuvres in 1911. De daarbij ingedeelde „luchtvloot” was een samenstel van

gehuurde particuliere machines en twee luchtballonnen van de K.N.V. v. L. Generaal-Majoor C. J. Sniijders, Chef van de Generale Staf en grote promotor van de militaire luchtvaart, vloog hierbij zelf als waarnemer in een van de vliegtuigen mee.

Luchtvaartafdeling in oorlogstijd

Al deze voorbereidingen culmineerden in de oprichting van de LUCHTVAARTAFDELING (L.V.A.) op 1 juli 1913, ingevolge het Koninklijk Besluit van 16 april 1913, nr 29. De nieuwe Afdeling werd gevestigd op de „oude vliegheij” van Soesterberg; haar organisatie was maar klein. Afdelingscommandant werd Kapitein der Genie H. Walaardt Sacré (gebrevetteerd ballonvaarder en luchtschipcommandant), die de beschikking kreeg over drie gebrevetteerde officieren „vliegenier”, de Luitenants W. C. J. Versteegh, F. A. van Heyst en L. F. A. Coblijn; één onderofficier-administrateur; één gehuurd vliegtuig, de „BRIK” van Marinus van Meel en één „Spijker”-automobiel voor zichzelf. De drie in Frankrijk bestelde „Henri Farman”-machines werden ruim drie maanden later, in oktober afgeleverd. Nederland mobiliseerde op 1 augustus 1914 en de jonge L.V.A. had toen voor de uitvoering van haar hoofdtaak, de „handhaving van de neutraliteit in de lucht”, slechts zeven vliegtuigen, die spoedig met een achtste machine werden uitgebreid. Op 2 augustus lukte het namelijk aan de Luitenant Van Steyn een Franse „Henri Farman” uit België ons land (vliegend) binnen te smokkelen.

Onmiddellijk werd begonnen met patrouillevluchten langs onze grenzen, die de gehele mobilisatie zouden worden voortgezet. Hiervoor werden permanente vliegvelden ingericht te Gilze-Rijen, Venlo, Arnhem, Souburg. De opleiding van nieuwe vliegers werd vanzelfsprekend ook grondig aangepakt. Helaas was het door die „oorlog aan onze grenzen” onmogelijk geworden vliegtuigen in het buitenland te kopen, en intussen ging het aanwezige materieel door het intensieve gebruik hard achteruit.

Maar nu „leverden” de oorlogvoerenden onze luchtvaart ongewild de nodige machines, doordat hun binnen onze grenzen „genoodlande” kisten werden geïnterneerd en later voor een deel door onze Regering tegen betaling werden overgenomen. In totaal werden van 1914 tot ultimo 1918 107 vliegtuigen geïnterneerd, waarvan er 28 van zeer uiteenlopend type officieel

Door het intensieve gebruik ging het materieel hard achteruit

een Nederlands registratienummer ontvingen en bij de LA-vloot werden ingedeeld.

Op 25 oktober 1915 begon de eerste echte waarnemersopleiding en in het kader van de „voorbereiding der verplaatsing bij direct oorlogsgevaar” werd op 9 maart 1916 een terrein bij Fort Schiphol gekocht voor f 108.000,- (koopsom plus kosten van inrichting), dat later als vliegveld die „hoge” kosten alleszins waard zou blijken te zijn!

Aan het einde van de Eerste Wereldoorlog bestond de L.V.A. uit een „tactisch squadron”, een artillerie-waarnemings-„squadron” en enkele opleidingseenheden. Deze opereerden van 7 vliegvelden en beschikten over meer dan 100 vliegtuigen. Een belangrijk aandeel van deze „kisten” was van eigen bodem; zij waren gebouwd door de N.V. Trompenburg-vliegtuigfabriek, die het eerste toestel had afgeleverd op 5 juni 1915.

Tussen twee wereldoorlogen

Zowel naar binnen als naar buiten was het jaar 1919 van grote betekenis voor de L.V.A. Vooral door ijveren van Luitenant-Vlieger A. Plesman en Generaal C. J. Snijders kwam de eerste luchtvaarttentoonstelling in Nederland, de E.L.T.A., op Schiphol tot stand. Het was een grootse reclame voor de luchtvaart in het algemeen en zij had o.m. tot gevolg de oprichting op 7 oktober 1919

van de N.V. „Nederlandse Luchtvaart Maatschappij voor Nederland en Koloniën” (thans K.L.M.), waarvan Plesman directeur werd.

Op Soesterberg werd in dat jaar, onder leiding van de eerste Vlieger-arts Luitenant-Vlieger P. M. van Wulfften Palthe de „Medisch Aviatische Studiedienst der L.V.A.” opgericht die een voorloper was van de „Vliegmedische Dienst”. Het jaar 1919 was echter vooral van belang door de oprichting van de „Vliegschool”, waarvan Versteegh tot 1935 de commandant bleef, die gedurende al die jaren volledig zijn stempel erop drukte. Tenslotte werden bij Koninklijk Besluit van 14 oktober 1919, nr 54 de eerste borstonderscheidingstekenen voor „vliegenier” en waarnemer ingesteld.

Helaas gingen de rijke beloften van dat jaar, o.m. een Regeringsbestelling van enkele honderdtallen vliegtuigen bij Fokker, niet in vervulling. Nog in hetzelfde jaar werd reeds de algemene tendens tot bezuiniging en inkrimping merkbaar, zodat bv. van de bestelde vliegtuigen maar 20 D-VII's en 60 C-I'en mochten worden afgeleverd.

Alhoewel bij alle genomen maatregelen van Regeringszijde voor ogen werd gehouden dat de neutraliteitshandhaving in de lucht met de beschikbare middelen ter verdediging mogelijk moest blijven, bleek het bij de steeds verder gaande bezuinigingen onmogelijk de militaire luchtvaart op een werkelijk verantwoorde wijze

te reorganiseren en te ontwikkelen. Als een ernstig gevolg van de wereldcrisis in het begin van de dertiger jaren moesten verouderde en versleten toestellen veel te lang in bedrijf worden gehouden. Vernieuwingen geschieden slechts „bij mondjesmaat”.

Niettegenstaande deze situatie wisten Nederlandse militaire piloten opmerkelijke prestaties te leveren, waardoor de faam van enkelen hunner en de naam Soesterberg in de hele wereld bekend werden. De volgende feiten blijven dan ook in de herinnering bewaard.

In juli 1923 wonnen vijf Soesterbergse vliegers in Fokker D-VII's, onder leiding van Luitenant W. C. J. Versteegh, bij de Internationale Vliegfeesten in Stockholm de eerste prijs in „formatie-luchtacrobatiek”, een wijze van formatievliegen die tot op dat tijdstip in het buitenland nog niet was vertoond. Ze hielden er de zo beroemd geworden benaming „De Vijf Vingers (aan één hand)” van over.

In 1924 maakte Luitenant H. van Weerden Poelman als tweede bestuurder deel uit van de bemanning van de Fokker F-VII (H-NACC), die de eerste passagiersvlucht van Amsterdam naar Batavia volbracht.

Op 22 augustus 1927 wist Luitenant J. Schott de snelheids-Alpenrondvlucht te winnen in een militaire Fokker C-V en ontving hiervoor de „Coupe Échard” een wisselprijs. De overige vier Nederlandse deelnemers aan dit „Internationales Flug Meeting Zürich” in Zwitserland wonnen met hun luchtacrobatiek in formatie elk nog een bronzen medaille.

In datzelfde jaar verkreeg Luitenant G. A. Koppen bekendheid, doordat hij met de „Postduif”, de Fokker F-VIIIb (3 m) met registratieletters H-NAEA, de nu bijna legendarisch geworden snelle retour-postvlucht Amsterdam—Batavia v.v. in 20 dagen volbracht.

In juli 1932 vertrok Luitenant jhr. mr. G. Sandberg „op eigen kosten” naar Zwitserland om met een militair Fokker D-XVI-vliegtuig te trachten de „Coupe Échard” voor Nederland te behouden. Hij slaagde daar niet in omdat zijn tegenstanders over snellere machines van een moderner type beschikten. Niettemin won hij de tweede prijs in luchtacrobatiek.

Van 18 juli 1932 tot 22 september '33 verbleven Luitenant J. H. van Giessen en enkele onderofficieren op IJsland ter gelegenheid van het Tweede Internationale Pooljaar. Bij Reykjavik vestigden zij een Nederlands Aerologisch Station voor meteorologische en klimatologische onderzoe-

kingen. Zij maakten daar — dicht bij de Noordpool — talrijke meteorologische hoogtevluchten in de open Fokker D-VII-machines, vaak tot boven 18.000 voet. Hun onderzoekingen zijn later nog van groot belang gebleken, toen de burgerluchtvaart begon met haar transatlantische vluchten op de noordelijke oceaanroute. Voorts kunnen dan nog worden genoemd de dagelijkse waarnemingsvluchten op grote hoogte, die al sedert 1920 voor het K.N.M.I. te De Bilt werden uitgevoerd en waarvan de Directeur van dat instituut nog in 1932 verklaarde: „Lange jaren heeft ons land bij de vliegtuigwaarnemingen internationaal de leiding gehad.

De internationale spanningen in de wereld tegen het einde van de dertiger jaren maakten niet alleen een einde aan al dat vredeswerk, maar noodzaakten de Regering ook om eindelijk meer fondsen beschikbaar te stellen voor de modernisering van het luchtwapen. Hierdoor werd het mogelijk enkele moderne typen vliegtuigen bij Fokker aan te schaffen, zoals de D-XXI-jager, de T-V-bommenwerper en de zeer moderne G-1-jachtkruiser. Het was echter te laat om nu nog een uitgebalanceerde moderne luchtmacht op te bouwen in de weinige jaren, die Nederland voor het uitbreken van de oorlog hiervoor nog restten. Typerend voor de toestand was de uitspraak van minister Colijn tot leden van de Tweede Kamer in 1937, dat het Nederlandse luchtwapen op dat tijdstip nog „aan het begin van zijn ontwikkeling stond”.

In november 1938 kreeg de militaire luchtvaart een nieuwe organisatie, die op 1 juli '39 officieel werd en waarbij de Luchtvaartafdeling werd verheven tot het Wapen der Militaire Luchtvaart.

Geslagen, maar niet verslagen

Het is duidelijk dat het luchtwapen — door de jarenlange stelselmatige verzwakking van de strijdkrachten — bij het uitbreken van de oorlog op 10 mei 1940 werd geconfronteerd met een superieure tegenstander, die wat zijn vliegend materieel betreft niet alleen kwantitatief, maar ook kwalitatief zijn meerdere was. Slechts een gering aantal van de Nederlandse vliegtuigen kon werkelijk modern worden genoemd; het overgrote deel was sterk verouderd of zelfs versleten; sommige kisten dateerden nog van het jaar 1925.

Van al die toestellen waren er slechts 124 „operationeel”. Deze waren verdeeld over 8 vlieg-

velden. Eén deel was ter beschikking van de Commandant Veldleger, een ander stond gereed voor luchtverdedigingstaken.

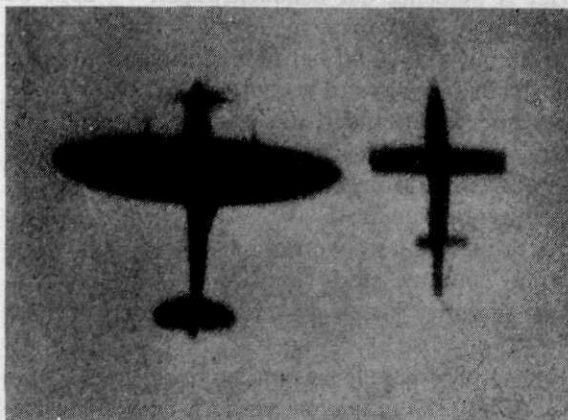
Bij de verrassende Duitse aanval op de Nederlandse vliegvelden in de vroege ochtend van 10 mei werd het merendeel van het vliegend materieel reeds dadelijk geheel buiten gevecht gesteld. De overgebleven machines opereerden — in los verband — tegen de Duitse luchtlandingsoperaties en verleenden zo goed mogelijk nog enige luchtsteun aan de legereenheden te velde, o.m. in de „Grebbelinie”. Hierbij werd in die dagen door het personeel het bijna bovenmenselijke verricht.

Aan het einde van de vijf dagen durende, ongelijke worsteling waren er nog maar enkele gehavende toestellen over en de resterende bemanningen waren volkomen uitgeput.

Voor zijn heroïsche strijd werd het Wapen der Militaire Luchtvaart onderscheiden met de Militaire Willemsorde der 4e klasse.

Dat door het Commando Luchtverdediging, waarvan de militaire luchtvaart het voornaamste onderdeel was, behoorlijk strijd werd geleverd moge o.m. blijken uit twee feiten. Reeds aan de avond van de eerste oorlogsdag schreef men van Duitse zijde, dat vrijwel geen enkel vliegtuig zonder beschadiging uit Nederland terugkeerde. Dit was dan ook de reden dat er de volgende dagen door de Luftwaffe boven Nederland op grotere hoogte werd gevlogen. Bovendien noemt de Duitse Generaal Speidel in zijn stafwerk „STUDIE WEST” (Einsatz der operativen Luftwaffe im Westfeldzug) voor de noordelijke sector van het front in het westen van Nederland een totaal verlies van 186 (totaal afgeschreven) transportvliegtuigen. Op 10 mei 1940 beschikte de Luftwaffe volgens opgave van de Duitse Kwartiermeester-Generaal slechts over

In strijd met een „doodle-bug”

Een van de laatste bombardementsvluchten boven de vesting Holland

in totaal 401 transporttoestellen. Er kan dus worden gesteld dat de Duitse Luchttransportvloot in Nederland werd verslagen.

Het werkelijke verlies had voor de vijand nog veel ernstiger kunnen zijn. Talrijke toestellen van allerlei typen, meer of minder ernstig beschadigd, werden namelijk vaak door hun Duitse bestuurders in Nederland aan de grond gezet. Alleen in Zuid-Holland tot het Haringvliet en Noordholland beneden het Noordzeekanaal zijn er 334 kisten *werkelijk op de grond geteld*. Zij zijn de vijand later weer in handen gevallen, omdat van Nederlandse zijde te lang werd getalmd met het uitgeven van een algemene order tot totale vernietiging.

Het is dan ook begrijpelijk dat Speidel stelt: „Der Verlust an Lufttransportraum (aber) wirkte sich noch Jahre hindurch aus”.

De strijd voortgezet ²

Na de capitulatie der Nederlandse strijdkrachten slaagde het gehele personeel van de beide vliegscholen, Haamstede en Vlissingen, erin — via België en Frankrijk — naar Engeland te ontsnappen. Zij en vele andere Nederlandse onderdanen van overal ter wereld gingen vrijwillig in dienst bij de R.A.F. om de strijd tegen de Luftwaffe voort te zetten.

Voor een deel werden zij tot het einde van de oorlog ingedeeld bij Nr 320 (Dutch) Squadron van de Koninklijke Marine, dat aanvankelijk was uitgerust met Fokker T-8W's en Lockheed Hudsons, die later werden vervangen door B-25 Mit-

² Uitgebreid in: J. Tammes, Kolonel der Klu b.d. — *Het wapen der militaire luchtvaart in de Engelse periode (1940-1945)*. Uitg.: Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf, Den Haag.

chells. Zij verrichtten belangrijke taken in de Coastal Command.

Velen werden ingedeeld bij verschillende R.A.F.-squadrons. Maar tenslotte werd op 12 juni 1943 het Nr 322 (Dutch) Spitfire Squadron van de R.A.F. opgericht, waarin vele Nederlanders een plaats vonden en dat tenslotte geheel uit Nederlanders zou bestaan. Dit squadron werd de kern voor een nieuwe Nederlandse luchtmacht. Het nam deel aan de verdediging van Londen tegen de zg. „doodle-bugs”, de Duitse V-1's. Voorts voerde het stelselmatig „fightersweeps” en „rhubarbs” uit tegen doelen op het vasteland, vooral in Nederland en België. De Nederlandse piloten waren hiermee dus weer in de lucht boven hun vaderland teruggekeerd.

Na „D-day” verhuisde Nr 322 Squadron naar Frankrijk en streed zijn bescheiden aandeel voor de bevrijding van Europa. Het deed mee in de strijd om Arnhem en keerde in januari 1945 terug naar vaderlandse bodem in het bevrijde zuidelijke deel van Nederland.

Als onderdeel van de 2e Tactical Air Force (2 TAF) nam het deel aan de operatie „Veritable”, bedoeld om de Duitsers terug te dringen naar de Rijn. Voorts streed het mee in Operatie „Plunder”, waardoor de Duitsers over de Rijn werden teruggeworpen tot diep in hun „Heimat”. Na „V.E.-day” was het squadron tijdelijk geplaatst op Duits grondgebied, maar na beëindiging van zijn taak keerde het triomferend naar de oude bakermat Soesterberg terug.

Reorganisatie en opbouw

Onmiddellijk na de bevrijding werd een aanvang gemaakt met de wederopbouw van de Nederlandse strijdkrachten. De R.A.F. assisteerde hierbij voor wat betreft de opleiding van personeel voor de Luchtsrijdkrachten.

Nr 322 Squadron, uitgerust met Spitfires, werd tezamen met Nr 6 ARVA (Auster) Squadron uitgezonden naar Nederlands-Indië om deel te nemen aan de acties tot herstel van de orde en rust in dat gebied na de capitulatie van de Japanners. Na de Soevereiniteitsoverdracht keerden de beide squadrons terug.

De Nederlandse Luchtsrijdkrachten werden uitgebreid en zo uitgerust, dat kon worden voldaan aan de verplichtingen voor de „Western Union Defense Organisation” (WUDO) en later voor de „North Atlantic Treaty Organisation” (NATO). De Engelsen assisteerden bij de uitrusting met het eerste jet-type, de Gloster Meteor, waarmee

Het oudste squadron, nr 322, op Twente

de Nederlandse Luchtsrijdkrachten het tijdperk van de jet „binnenvlogen”.

Hoewel de Luchtsrijdkrachten geheel onafhankelijk werden opgebouwd, waren zij als Wapen der Militaire Luchtvaart nog steeds een deel van de Koninklijke Landmacht. Hieraan kwam in 1953 een einde, toen het Luchtwapen bij Koninklijk Besluit van 11 maart 1953, nr 18, werd verheven tot de zelfstandige Koninklijke Luchtmacht.

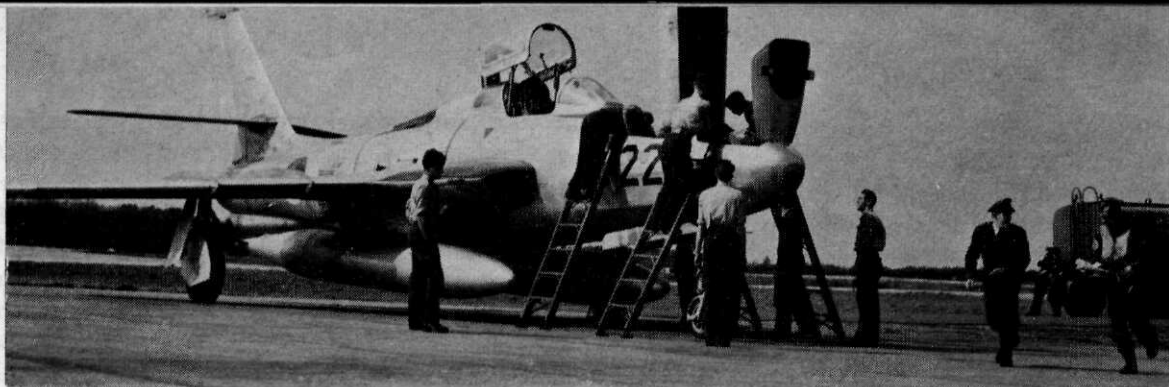
Thans bestaat de Koninklijke Luchtmacht o.m. uit een Commando Luchtverdediging met „interceptor”-squadrons en het Commando Tactische Luchtsrijdkrachten met jager-bommenwerper-squadrons voor tactische doeleinden. Bovendien moeten worden genoemd het transportsquadron, de groep lichte vliegtuigen met thans drie squadrons en het fotosquadron. De groep lichte vliegtuigen is er voor verbindingen en artilleriewaarneming.

Eerstgenoemde groepen squadrons zijn uitgerust met moderne vliegtuigen, zoals Hawker Hunter, Thunderstreak, Thunderflash en reeds enkele Starfighters. (Zie de omslagfoto). Het transportsquadron en de squadrons lichte vliegtuigen beschikken over de Fokker F-27 Friendship, de Piper Cub, de Beaver en het hefschroefvliegtuig Hiller, dat wellicht binnenkort wordt vervangen door een zwaar en middelzwaar type.

In 1960 deden de geleide wapens hun intrede bij de Klu, die thans beschikt over twee groepen geleide wapens voor de Westerse luchtverdediging.

Wat niet mag worden vergeten

Dit overzicht zou niet compleet zijn, indien niet met een enkel woord het aandeel werd herdacht, dat de Militaire Luchtvaart van het voormalig

Na voltooiing foto-opdracht

K.N.I.L. heeft gehad in de strijd in het westen van de Pacific.

Allereerst vocht de Nederlands-Indische luchtvloot van Glenn Martins en Brewster Buffalo-jagers in Malakka ter ondersteuning van de Engelse strijdkrachten. Daarna werd strijd geleverd tegen de Japanse luchtmacht in de Indische Archipel, waar de meest ernstige verliezen werden geleden.

Na hergroepering van het overschot op het Australisch vasteland en een uitstekende opleiding en training van personeel in de Verenigde Staten van Amerika (in Jackson, Miss.) namen deze luchtmacht een actief aandeel in het grote offensief van Generaal MacArthur. De NEI-AF (Nederlands-Indische Luchtmacht) bestond toen uit een squadron van de middelzware bommenwerpers B-25 Mitchell; een jager-squadron met P-40 Kitty-hawks (later vervangen door

de P-51 Mustangs) en een transport-squadron met een aanzienlijk aantal C-47 en C-54 Skymasters.

Deze squadrons werden ingezet bij de verovering van Nederlands-Indië op de Japanners en voor het pacificeren van dit gebied na de gehele capitulatie van Japan.

Na de soevereiniteitsoverdracht werd de Militaire Luchtvaart van het K.N.I.L. opgeheven. Een groot deel van haar personeel ging in 1950 naar Nederland en vormde een welkome versterking van de Nederlandse Luchtmacht door hun allround vliegerervaring. Mede hierdoor was Nederland beter in staat de voor de NAVO noodzakelijke squadrons te bemannen. In de op 1 juli 1963 jubilerende Koninklijke Luchtmacht zullen ook de tradities van de Nederlands-Indische luchtmacht bewaard blijven.

P-51 Mustang van de NEI-AF in Australië

Ontwijken en ontsnappen

Hieronder publiceren wij de met de eerste prijs bekroonde inzending van *Majoor van de Verbindingsdienst C. H. van der Heijde*

*„den vaderlant ghetrouwe
blijf ick tot in den doet”*

1. Opdracht

a. Opdracht

Maak een studie over het ontgaan van gevangenschap door de vijand dan wel ontvluchting uit gevangenschap.

Hierbij te belichten:

- voorlichting en indoctrinatie;
- opleiding en oefening.

Indien het in de uitwerking van de opdracht noodzakelijk mocht blijken van een bepaalde vijand uit te gaan, dan kan hiervoor de huidige potentiële vijand worden gebruikt. Sluit uw studie af met aanbevelingen.

b. Analyse van de opdracht

(1) BEGRIPSOMSCHRIJVINGEN

(a) Ontgaan van gevangenneming

Handelingen, die een militair, die door het gevecht van zijn eigen onderdeel is afgesneden en de kans loopt gevangen te worden genomen, moet verrichten om de eigen linies of neutraal grondgebied te bereiken. Het ontgaan van gevangenneming, verder te noemen „ontwijken”, kan worden onderverdeeld in twee categorieën:

- kortstondig ontwijken (de door eenheden, groepen of de enkele man toe te passen tactiek en techniek, teneinde gevangenneming in de gevechtszone te ontgaan);
- langdurig ontwijken (de door groepen of de enkele man toe te passen tactiek en techniek, teneinde gevangenneming te ontgaan ver achter de vijandelijke linies).

(b) Ontvluchting uit gevangenschap

Handelingen, die een gevangen genomen mili-

tair moet verrichten, om aan verdere gevangenneming te ontkomen. Deze handelingen zullen verder worden aangeduid als „ontsnappen”.

(2) ANALYSE EN CONCLUSIES

(a) Zonder reeds in de analyse van de opdracht in te gaan op de mogelijke oorzaak en de aard van een onverhoopt toekomstige oorlog, behoeft het nauwelijks enige toelichting dat in een dergelijke oorlog, althans voor zover ons land daarbij zou zijn betrokken, slechts sprake kan zijn van twee partijen, de vrije wereld en het communistische blok. De probleemstelling kan derhalve scherper worden gedefinieerd door voor de vijand te stellen het communistische Oostblok.

(b) Alvorens over te gaan tot de uitwerking van de te belichten onderwerpen, is het in de eerste plaats noodzakelijk inzicht te verkrijgen in het belang van ontwijken en ontsnappen.

(c) Zolang oorlogen zijn voorgekomen, hebben mensen getracht te ontwijken en/of te ontsnappen. Het verdient derhalve aanbeveling om in het bijzonder de meer recente ervaringen op dit gebied nader te onderzoeken.

(d) Militairen, die handelingen verrichten als in de begripsomschrijvingen genoemd, bezitten zekere bij internationale wetten vastgestelde rechten. Het verdient derhalve aanbeveling deze rechten aan een nader onderzoek te onderwerpen.

(e) De in de opdracht genoemde handelingen kunnen slechts op juiste wijze worden belicht, indien men ze plaatst tegen de achtergrond van de omstandigheden waaronder een zodanig handelen zich zal voordoen. Dit maakt een toelichting van het huidige en/of toekomstige oorlogsbeeld noodzakelijk.

* Voor het onderwerp en de voorwaarden van deze prijsvraag wordt verwezen naar *De Militaire Spectator* 131(1962)(11)505; (12)554.

2. Het belang van ontwijken en ontsnappen

a. Algemeen

Oppervlakkig gezien, is het aantonen van het belang van ontwijken en ontsnappen een overbodige zaak. Het is immers de plicht van de militair onder alle omstandigheden te trachten de vijand afbreuk te doen. Indien de militair in krijgsgevangenschap is geraakt of dreigt te geraken, ontheft hem dit dus niet van de plicht desnoods zijn leven te riskeren, teneinde de gegeven opdracht te voleindigen. Daarenboven kan men stellen, dat trots en zelfrespect het berusten in het lot van krijgsgevangenen niet gedogen.

Zoals in de analyse gesteld, is het voor de verdere uitwerking van de opdracht evenwel noodzakelijk, het belang van ontwijken en ontsnappen nader te analyseren.

b. Belangrijkste factoren

(1) HET BEHOUD VAN MANKRACHT

Uitgaande van het absolute doel van de oorlog — de vijand de mogelijkheid en de wil tot strijden te ontnemen en hem daardoor te dwingen zich aan de wil van de overwinnaar te onderwerpen — kan worden gesteld, dat het in gevangenschap voeren van vijandelijke combattanten één van de middelen is ter uitschakeling van het vijandelijk potentieel. Als zodanig is dus het verlies van mankracht als gevolg van gevangenneming nadelig. In de Tweede Wereldoorlog kreeg dit laatste bijzondere betekenis voor bepaalde categorieën personeel, bv. vliegtuigbemanningen. Ten gevolge van gedwongen noodlandingen e.d. boven vijandelijk gebied, geraakte zóveel luchtmacht personeel in vijandelijke krijgsgevangenschap, dat in een bepaald tijdvak het verlies aan dit personeel zelfs niet tijdig kon worden gecompenseerd door de inmiddels groeiende aantallen opgeleide vliegtuigbemanningen. Daarenboven misten de nieuwe bemanningen uiteraard de zo waardevolle ervaring van hun in krijgsgevangenschap geraakte kameraden.

(2) INLICHTINGENBEVEILIGING

Krijgsgevangenen vormen een potentiële bron van inlichtingen voor de vijand. Naarmate de oorlog een meer totaal karakter verkreeg en nieuwe wapens hun intrede deden, is de waarde van deze inlichtingen steeds meer toegenomen. Daarmee nam ook de neiging toe om door toepassing van lichamelijke en/of geestelijke dwang

de krijgsgevangenen belangrijke gegevens te ontfutselen. De communisten hebben getoond niet terug te deinzen voor de toepassing van welke vorm van dwang dan ook. Gebleken is voorts dat hun ondervragingsacties zich over de gehele periode van gevangenschap uitstrekten. Tegen de door de communisten toegepaste methoden bleken zowel de Duitsers tijdens de Tweede Wereldoorlog, als de militairen van de strijdkrachten van de Verenigde Naties en de troepen van de Franse Unie, in de strijd in respectievelijk Korea en Vietnam, nauwelijks opgewassen. Onder hen bevonden zich vele, voordien als ervaren en achtenswaardige lieden beschouwde, personen, die hun plicht als mens en soldaat verzaakten door het prijsgeven van militaire geheimen, waardoor grote schade werd berokkend aan de eigen zaak.

(3) MOREEL EIGEN TROEPEN

De communisten hebben getoond ware meesters te zijn in het volgens plan politiek beïnvloeden van krijgsgevangenen door bijzonder geschoolde krachten. Vele gevangenen bleken al te gemakkelijk te beïnvloeden en werden „progressief.” Deze „progressieven” legden „bekenntnissen” af en accepteerden het politieke, economische en sociale evangelie van Marx, Engels en Lenin. De „progressieven” werden gedwongen lessen te geven aan nog niet „bekeerde” medegevangenen, brochures te schrijven en propaganda-radio-uitzendingen te verzorgen. Vooral deze propaganda-radio-uitzendingen bleken een dodelijk subversief wapen, dat het moreel en de wil om te strijden van zowel het thuisfront als de strijdkrachten, harde slagen toebracht.

Een zeer gunstige invloed op het moreel van zowel de krijgsgevangenen als dat van de gevechtseenheden bleken daarentegen geslaagde ontsnappingen en terugkeer naar eigen linies van als vermist beschouwde kameraden te hebben, en wel niet het minst door het geleverde bewijs dat ontwijken en/of ontsnappen met succes kon worden uitgevoerd.

(4) BELEMNERING/BEGUNSTIGING VAN DE VIJANDELIJKE OORLOGSINSPANNINGEN

Gebleken is dat voor de bewaking van de krijgsgevangenen vrij veel mankracht nodig is. Daarenboven bleek dat in gevallen waar veelvuldig pogingen tot ontsnappen werden ondernomen, de vijand werd gedwongen extra troepen in te zetten voor opsparing en bewaking, waardoor

vaak troepen aan het front moesten worden ontrokken. Hoewel krijgsgevangenen over het algemeen meer last dan nut opleveren voor de gevangenhoudende natie, hebben met name de Sovjets gedurende de Tweede Wereldoorlog de eigen oorlogsinspanning weten te begunstigen door de niets ontziende uitbuiting van het arbeidspotentieel van hun krijgsgevangenen. Deze laatste factor verkreeg in de totale oorlog, waarin techniek en economie een zo belangrijke rol spelen, een geheel nieuwe betekenis.

(5) HET VERZAMELEN VAN INLICHTINGEN

Personeel dat zich achter vijandelijke linies heeft bevonden en dat door ontsnappen en/of ontwijken kans heeft gezien naar het eigen kamp terug te keren, bleek in vele gevallen inlichtingen te kunnen verschaffen, die van de hoogste waarde bleken te zijn voor de eigen inlichtingendienst.

(6) HUMANITAIRE OVERWEGINGEN

De in de afgelopen oorlogen opgedane ervaringen met betrekking tot de behandeling van krijgsgevangenen door de communisten, tarten in feite iedere beschrijving. De krijgsgevangenen werden gedwongen de afstand naar de krijgsgevangenkampen te voet af te leggen. De afstanden bedroegen veelal honderden kilometers. Gevangenen die van uitputting of door opgelopen verwondingen deze dodenmarsen niet konden volhouden, werden achtergelaten en waren veelal ten dode opgeschreven. De verzorging in de kampen was abominabel slecht. De medische verzorging ontbrak geheel. Vrijwel geen enkele krijgsgevangene, die verwondingen had opgelopen aan buik, borst of schedel, overleefde de communistische gevangenschap. De voeding in de kampen was nauwelijks voldoende om in leven te blijven, laat staan om slavenarbeid te verrichten onder de meest barre omstandigheden. De geraffineerde methoden, die werden toegepast om krijgsgevangenen militaire geheimen te ontzutselen of ze politiek te indoctrineren, maakten het leven in deze kampen tot een hel. Duizenden krijgsgevangenen kwamen als gevolg van de verschrikkelijke behandeling en de grote ontberingen om. De kansen om communistische gevangenschap te overleven bedroegen in bepaalde kampen niet meer dan 70 procent. Het behoeft dan ook geen verwondering te wekken, dat het Internationale Rode Kruis nimmer toestemming verkreeg deze krijgsgevan-

genkampen te bezoeken laat staan te inspecteren.

3. De conventie van Genève van 1949

Geschokt door het verschrikkelijke lot van miljoenen mensen tijdens de Tweede Wereldoorlog, ontmoetten afgevaardigden van vele landen elkaar te Genève in 1949, teneinde o.m. de niet aan de ontwikkeling van de moderne oorlogvoering aangepaste bepalingen van de Haagse Conventie van 1909 en de Conventie van Genève van 1929, inzake de behandeling van krijgsgevangenen, te herzien.

De bereikte resultaten waren zeer bevredigend. Met uitzondering van communistisch China ondertekenden alle landen het nieuwe verdrag, zij het dat niet alle landen het verdrag ratificeerden. Gesteld kan worden, dat de nieuwe bepalingen een menselijke behandeling van krijgsgevangenen bindend voorschrijven. Met name zijn geweldpleging, wrede behandeling, marteling en aantasting van de menselijke waardigheid verboden.

Onder de bepalingen van de nieuwe Conventie dienen krijgsgevangenen behoorlijk te worden gelegerd, gevoed en gekleed en hen dient het recht te worden toegekend verbinding te onderhouden met hun verwanten. Zij mogen voorts niet worden gestraft voor het weigeren van enig antwoord op welke vragen dan ook, met uitzondering van mededelingen omtrent naam, rang en legernummer. Zij dienen medische verzorging te ontvangen en in staat te worden gesteld godsdienstoefeningen bij te wonen en deel te nemen aan sport en geestelijk tijdverdrijf. Regelingen werden voorts getroffen, teneinde neutrale mogelijkheden alsmede het Internationale Rode Kruis in staat te stellen zich toegang tot de krijgsgevangenkampen te verschaffen om de aldaar heersende toestanden te onderzoeken.

In het algemeen kan derhalve worden gesteld dat een internationale regeling aanwezig was die, indien zij stringent werd toegepast door de gevangenhoudende natie, waarborgen schiep voor een juiste behandeling van krijgsgevangenen.

De sedert de ondertekening van het verdrag opgedane ervaringen met de communisten inzake de behandeling van krijgsgevangenen zijn, zoals reeds werd omschreven, bepaald niet bemoedigend. Nu zou men kunnen aanvoeren, dat de in Azië opgedane ervaringen inzake de behandeling van krijgsgevangenen door de Noordkoreanen, Roodchinezinnen en het Vietnamese volks-

leger niet als bepalend mogen worden beschouwd voor de te verwachten behandeling van krijgsgevangenen door de Sovjets en hun satellieten in een toekomstige oorlog. Men zou daarbij voorts kunnen wijzen op de mede-ondertekening van het verdrag van Genève van 1949 door de Sovjet-Unie. Op een eenvoudige wijze kan echter worden aangetoond, dat de aangevoerde argumenten niet steekhoudend zijn. In de door de Sovjets gevoerde „Koude Oorlog” zijn immers reeds vele militairen en burgers uit het Westen, om slechts te zwijgen over de miljoenen achter het „IJzeren Gordijn”, in communistische gevangenschap geraakt. Zij werden op reis naar Berlijn of tijdens een verblijf in de „Oostzone” gearresteerd of ontvoerd. Vliegers, die noodlandingen moesten maken boven door de Sovjets gecontroleerd gebied, werden eveneens in langdurige gevangenschap gevoerd. Kenmerkend voor de behandeling van deze gevangenen waren ook hier de geraffineerde pogingen tot beïnvloeding van de geest, die in enkele gevallen resulteerden in het doen van „bekenntnissen” en „bekering” van de slachtoffers.

Met betrekking tot de ondertekening door o.a. de Sovjet-Unie van het verdrag van Genève van 1949, dient te worden opgemerkt, dat het voorbehoud door de communistische landen gemaakt t.a.v. Art. 85 van de Conventie, de waarde van het verdrag sterk heeft doen devalueren. Vernoemd artikel luidt:

„Krijgsgevangenen, die onder de wetten van de gevangenhoudende mogendheid worden vervolgd voor handelingen, gepleegd voorafgaande aan hun gevangenneming, behouden, zelfs indien schuldig bevonden, de hun bij de nieuwe Conventie toegekende rechten.”

Het voorbehoud dat de Sovjet-Unie en 8 andere communistische landen met betrekking tot dit artikel maakten, luidt:

„De USSR acht zichzelf niet gebonden door de verplichtingen voortvloeiende uit art. 85, om de geldigheid van het krijgsgevangenverdrag ook te laten uitstrekken tot die krijgsgevangenen die onder de wetten van de gevangenhoudende mogendheid zijn veroordeeld, in overeenstemming met de grondbeginselen van het Neurenbergse proces, voor oorlogsmisdaden en misdaden tegen de mensheid, omdat zij ervan uitgaan dat personen die voor zulke misdaden worden veroordeeld, onderworpen behoren te worden aan de geldende regels van het land waar deze hun straf ondergaan.”

Door dit voorbehoud verliest een krijgsgevangene, die een verklaring aflegt, die ten rechte of

ten onrechte als het toegeven van een dergelijk misdrijf wordt gekwalificeerd, volgens de wetten van de gevangenhoudende mogendheid, de bescherming die de Conventie hem toekent. Elke bekentenis of verklaring door een krijgsgevangene zal derhalve kunnen worden gebruikt of misbruikt, teneinde hem te veroordelen als een „oorlogsmisdadiger” en hem zodoende de bescherming die hij geniet onder de Conventie te ontzeggen.

Uit het voorgaande volgt dat de hoop op een menswaardige behandeling van krijgsgevangenen door de communisten in een onverhoopt toekomstige oorlog illusoir moet worden geacht. Niettemin verdient het aanbeveling de artikelen van de nieuwe Conventie van Genève, die meer in het bijzonder betrekking hebben op ontsnappen en ontwijken, nader te beschouwen. Daartoe is een uittreksel uit het oorlogsrecht en de verdragen van Genève, voor zover betrekking hebbend op het ontgaan van gevangenneming door de vijand dan wel ontvluchting uit krijgsgevangenschap, aan het slot van deze beschouwing opgenomen. De tekst van de in deze bijlage opgenomen bepalingen spreekt voor zichzelf. Waar noodzakelijk zal in de nog te behandelen onderwerpen worden teruggegrepen op deze bepalingen en verder op de zakelijke inhoud worden ingegaan.

Conclusie

Het door de communisten gemaakte voorbehoud inzake de eerbiediging van de rechten van krijgsgevangenen, alsmede de sedert de Conventie van Genève 1949 opgedane ervaringen in deze, maken de hoop op een menswaardige behandeling van krijgsgevangenen door de communisten, in een onverhoopt toekomstige oorlog, illusoir.

4. Ervaringen uit het recente verleden

Gedurende de Eerste Wereldoorlog, die werd gekenmerkt door statische fronten, was ontwijken in de gevechtszone vrijwel onmogelijk. Ontsnappingspogingen uit krijgsgevangenschap vonden evenwel veelvuldig plaats, al werden ze niet altijd met succes bekroond. Dit laatste vond zijn oorzaak in de omstandigheid, dat ontsnappen een veelal individuele aangelegenheid was. Niettemin wisten bv. Britse en Franse krijgsgevangenen technieken te ontwikkelen voor ontsnappen en ontwijken, waardoor de geallieerde oorlogspanningen daadwerkelijk werden gesteund.

De vele ontsnappingen noodzaakten de Duitsers tot inzet van troepeneenheden voor de opsporing van de ontsnapte krijgsgevangenen. Deze troepen werden uiteraard onttrokken aan het front. Naarmate de oorlog evolueerde tot een bewegingsoorlog namen de mogelijkheden tot een succesvol ontwijken in de gevechtszone toe. Met name gedurende de eerste fase van de Tweede Wereldoorlog maakten echter weinigen van deze mogelijkheden gebruik. Hele gevechtseenheden gaven zich in het voorjaar van 1940 soms zonder slag of stoot over. Angst en paniek maakten zich van vele geallieerde militairen meester. Velen, die later uit krijgsgevangenschap wisten te ontsnappen, hebben tot hun grote spijt moeten constateren, dat zij zich veel moeite en ontberingen hadden kunnen besparen, indien zij de geboden kansen tot ontwijken in de gevechtszone hadden benut. Het ontbreken van enige voorlichting en opleiding dienaangaande, was hiervan echter ongetwijfeld mede oorzaak. De geallieerden initieerden echter al spoedig plannen voor het ontsnappen van krijgsgevangenen. Voorlichting en opleiding werden hierop afgestemd; zogenaamde „escape-lines” werden ingesteld. Ontsnappen uit krijgsgevangenschap was geen individuele aangelegenheid meer, doch een avontuur waarbij het gehele kamp was betrokken. De resultaten van voorlichting en opleiding inzake ontwijken en ontsnappen bleken zeer vruchtdragend. Duizenden wisten te ontsnappen en hiervan wist een vrij hoog percentage eigen of neutraal gebied te bereiken. De ondernomen acties op het gebied van langdurig ontwijken door tot noodlanding gedwongen vliegtuigbemanningen of personeel belast met speciale opdrachten in het vijandelijke achterland, bleken eveneens zeer succesvol. Hierbij dient evenwel in aanmerking te worden genomen, dat de ondervonden steun door illegale organisaties sterk tot dit succes bijdroeg. De Duitsers, die zowel op het west- als het oostfront een vijandige bevolking tegenover zich vonden en die in Oost-Europa aan nog grotere ontberingen werden blootgesteld, wisten daarentegen slechts bij uitzondering te ontsnappen of ontwijken. Dit was eveneens het geval met het geallieerde personeel in het Verre Oosten. In Japan en in Groot-Brittannië, waar zich respectievelijk geallieerde en Duitse krijgsgevangenen bevonden, was ontsnappen vrijwel geheel onmogelijk, hetgeen in Japan uiteraard nog werd verzaaid door het opvallende verschil in huidskleur tussen de krijgsgevangenen en de bevolking.

In tegenstelling tot de vele pogingen tot ontsnappen en langdurig ontwijken die, zoals aangevoerd, met name in Europa veelvuldig met succes werden bekroond, werden slechts weinig pogingen ondernomen tot kortstondig ontwijken in de gevechtszone. Gegevens tonen aan dat het herhaaldelijk is voorgekomen, dat militairen onnodig in vijandelijke gevangenschap geraakten, doordat geen pogingen werden ondernomen gevangenneming te ontgaan, of zonder noodzaak gevechtsofstellingen werden verlaten, met alle gevolgen van dien. De cijfers wijzen voorts uit, dat zowel tijdens de Tweede Wereldoorlog als tijdens de strijd in Korea, ca. 75 procent van het totaal aantal in vijandelijke gevangenschap geraakte militairen, deel uitmaakte van een afgesneden of vermeend afgesneden gevechtseenheid. Hierbij dient te worden aangetekend, dat de gevangen genomen eenheid in de meeste gevallen nog beschikte over voldoende hoeveelheden voedsel en munitie om het gevecht nog langere tijd te kunnen voeren.

Onderzoeken hebben uitgewezen dat er vele aanwijsbare oorzaken voor dit falen waren. De belangrijkste hiervan zijn de volgende.

Onvoldoende leiding door commandanten en kader

Rapporten hebben uitgewezen, dat militairen van vele afgesneden eenheden in gevangenschap geraakten, omdat van commandanten en kader in moeilijke situaties onvoldoende leiding uitging. Als gevolg hiervan onstond paniek met alle gevolgen van dien.

Onvoldoende gevechtsbereidheid

Gebleken is dat met name in Korea vele militairen onvoldoende begrip en inzicht bezaten in de fundamentele problemen en waarden, die in deze oorlogen op het spel stonden. Als gevolg hiervan waren velen niet bereid zich tot het uiterste te geven en desnoods hun leven op het spel te zetten.

Onvoldoende discipline

In vele gevallen werden orders niet of onvoldoende opgevolgd en stellingen werden zonder noodzaak verlaten, als gevolg waarvan de gehele eenheid in gevaar werd gebracht. Elitetroepen met een hoge discipline wisten zich daarentegen onder somtijds moeilijker omstandigheden te handhaven.

Onvoldoende teamgeest

Onder moeilijke omstandigheden bleken velen niet in staat het belang van de eenheid boven het eigenbelang te stellen. Als gevolg hiervan ontstond een geesteshouding van „ieder voor zichzelf”, waardoor het vertrouwen in elkaar verloren ging en de wil tot vechten werd ondermijnd.

Onvoldoende fysieke conditie

Velen bleken niet bestand tegen de zware lichamelijke inspanningen en de ontberingen, die de gevechtsumstandigheden met zich brachten.

Oververmoeidheid veroorzaakte een zekere gevechtsmoeheid, die leidde tot onverschilligheid en roekeloosheid enerzijds, en tot opgeven van de strijd anderzijds

Onvoldoende mentale hardheid

Velen bleken niet te zijn opgewassen tegen de grote geestelijke spanningen op het gevechtsveld. Het gevoel van eenzaamheid, dat in het bijzonder bij kleine geïsoleerde groepen snel resulteerde in paniek en vrees, droeg hiertoe in sterke mate bij.

Onbekendheid met de gevolgen

Te velen waren behept met de waanidee, als zou het verblijf in een krijgsgevangenkamp een gemakkelijke en veilige manier zijn, om de oorlog te overleven.

Het is duidelijk dat de oorzaak van de geschetste tekortkomingen voor een groot deel moet worden geweten aan onvoldoende voorlichting, opleiding en selectie. Dit wordt nog eens geïllustreerd door de omstandigheid, dat degenen die in Korea pogingen tot ontwijken ondernamen, hierin veelal niet slaagden, door onbekendheid hoe te handelen of als gevolg van gemaakte fouten. Zij, die na gevangenneming pogingen ondernamen te ontsnappen, wachtten hiermee veelal te lang of werden na een succesvolle ontsnapping geconfronteerd met dusdanige moeilijkheden en ontberingen, dat zij, mede door eerdergenoemde onbekendheid hoe te handelen en als gevolg van gemaakte fouten, hun pogingen opgaven of weer gevangen werden genomen. Onderzoekingen hebben voorts uitgewezen, dat in Korea zeer weinig pogingen tot ontsnappen uit krijgsgevangenkampen werden ondernomen en dat geen van deze pogingen resulteerde in terugkeer naar eigen linies. Wel dient hierbij in

aanmerking te worden genomen, dat het verschil in huidskleur tussen de krijgsgevangenen en de bevolking, alsmede de ontberingen waaraan de ontsnapte krijgsgevangene in Korea werd blootgesteld, ontsnappen en langdurig ontwijken tot een zeer moeilijke onderneming maakten.

Conclusies

— Onvoldoende opleiding en voorlichting inzake ontwijken en ontsnappen hebben in het verleden tot onnodig hoge verliezen aanleiding gegeven.

— De mogelijkheden tot ontwijken en ontsnappen zijn o.m. afhankelijk van geografische omstandigheden, houding van de bevolking en het al dan niet aanwezig zijn van kenmerkende verschillen tussen bevolking en eigen personeel.

— In een bewegingsoorlog nemen de mogelijkheden tot succesvol ontwijken in de gevechtzone toe.

— Ervaringen hebben uitgewezen, dat personeel van afgesneden eenheden veelal snel geneigd is zich over te geven.

— Ontwijken in de gevechtzone is gemakkelijker uitvoerbaar en biedt meer kans op succes dan ontsnappen en/of ontwijken ver achter de vijandelijke linies.

5. De invloed van de moderne oorlogvoering

De niet te stuiten opmars van de techniek bepaalt in hoge mate het hedendaagse karakter van de oorlog. De ontwikkeling van massavernietigingswapens, de invoering van geleide projectielen, de elektronica en de mechanisatie van de landstrijdkrachten zijn hiervan de belangrijkste voorbeelden.

In het bijzonder de kernwapens verschaffen de strijd een onvoorstelbare energie. Alleen reeds de dreiging, voortvloeiende uit de beschikbaarheid van tactische kernwapens, noodzaakt tot pantserbescherming en spreiding van de middelen der gevechtsvoering. Gesteld kan worden, dat het moderne gevecht te land zich zal afspeelen met beweeglijke, doch relatief weinig, troepen in relatief grote gebieden. Met aaneengesloten fronten mag niet meer worden gerekend; eenheden zullen bewust op een zodanige wijze worden ontplooid, dat zij zelfstandig, gescheiden van elkaar, optreden. Gedurende een vijandelijk offensief zal het kunnen voorkomen, dat gevechtseenheden in het voorste deel van het weerstandsgebied worden omgetrokken en dat logistieke eenheden in het achterland worden af-

gesneden door vijandelijke luchtlandingstroepen. In deze omstandigheden zal het veelal noodzakelijk zijn, dat de afgesneden eenheden geruime tijd zullen moeten standhouden.

De moderne communicatiemiddelen t.b.v. de leiding maken een voortdurend aanwezig zijn op het gevechtveld mogelijk. De noodzaak tot voortdurende beweging, verspreiding en decentralisatie verminderen evenwel de mogelijkheden van persoonlijk contact; het bevel zal de ondergeschikte doorgaans bereiken via het technische middel. Daardoor stijgt het gevoel van eenzaamheid en verlatenheid van de kleine groep en de enkeling, onder omstandigheden waarin een grote behoefte aan menselijk contact bestaat. Dit gevoel van eenzaamheid alsmede de voortdurende dreiging van uit alle dimensies belasten de troepen en commandanten in onvoorstelbare mate en zullen meer dan ooit de wil tot het voortzetten van de strijd aantasten.

De ervaringen uit het verleden mede in aanmerking nemend, kan derhalve worden gesteld dat, indien geen bijzondere maatregelen worden getroffen, moet worden gevreesd dat, met name in de verdediging, veel personeel in vijandelijke gevangenschap zal geraken. Daarenboven is de invoering van grote aantallen moderne middelen en de daaraan inherente behoefte aan technisch personeel aan de opleiding waarvan veel tijd, geld en inspanning ten koste liggen, oorzaak ervan dat gevangenneming van dit personeel een gevoelig en onherstelbaar verlies zal betekenen. Het belang van ontwijken en ontsnappen is derhalve in de moderne oorlogvoering nog zeer aanmerkelijk toegenomen.

Het is echter eveneens evident, dat het bewegelijke karakter van het gevecht en het ontbreken van aaneengesloten fronten, ook de mogelijkheden tot ontwijken in de gevechtszone hebben doen toenemen.

Conclusies

— Het belang van ontwijken en ontsnappen is in de moderne oorlogvoering nog aanmerkelijk toegenomen. Behoud van mankracht is meer dan ooit een essentiële voorwaarde voor de overwinning.

— Rekening dient te worden gehouden met de omstandigheid dat eenheden veelvuldig zullen worden afgesneden of geïsoleerd zullen moeten optreden.

— Indien geen bijzondere maatregelen worden getroffen moet worden gevreesd dat, met name

in de verdediging, veel personeel in vijandelijke gevangenschap zal geraken.

— De mogelijkheden tot ontwijken in de gevechtszone zijn in de moderne oorlog aanmerkelijk toegenomen.

6. Ontwijken

a. Algemeen

Zoals in de begripsomschrijvingen gesteld, kan onderscheid worden gemaakt tussen ontwijken in de gevechtszone en ontwijken ver achter de vijandelijke linies. In feite is dit onderscheid naar afstand niet geheel juist. Het verschil tussen beide handelingen ligt meer in de omstandigheden waarmee men wordt geconfronteerd, als de ontplooiing en activiteit van de vijand, inbegrepen de eenheden belast met de zuivering van het door de voorste gevechtseenheden doorsneden en/of omtrokken gebied, de beperkingen die het terrein oplegt, bevolkingsdichtheid van het te doortrekken gebied en houding en aard van de bevolking.

In het algemeen zullen pogingen tot kortstondig ontwijken worden ondernomen door personeel van geïsoleerde gevechtseenheden en door verkenningseenheden en patrouilles. Dit personeel verkeert doorgaans in goede lichamelijke conditie, beschikt over voldoende voedsel en uitrusting, zal zich kunnen oriënteren qua richting en afstand, zal verbinding hebben, of tot stand kunnen brengen, met eigen of neven-eenheden en zal veelal over enige kennis beschikken van de meest waarschijnlijke vijandelijke wijze van optreden. Daarentegen zullen pogingen tot langdurig ontwijken veelal worden ondernomen door tot noodlanding of tot springen genoopte vliegtuigbemanningen, personeel belast met speciale opdrachten in het vijandelijke achterland en ontsnapte krijgsgevangenen. Voornoemd personeel zal doorgaans niet beschikken over de eerdergenoemde middelen en de kennis, die de terugkeer naar eigen gebied vergemakkelijken. Daarenboven zal met name de uit gevangenschap ontvluchtte krijgsgevangene doorgaans in een minder goede lichamelijke conditie verkeren. Hij is gedwongen voor zichzelf te zorgen door van het land te leven of, als laatste toevlucht, hulp te zoeken van de bevolking.

Deze factoren maken langdurig ontwijken tot een bijzonder moeilijke, hoewel niet onoverkomelijke opgave. Het kan echter voorkomen dat de naakte strijd om het voortbestaan meer ver-

zwarend zal werken dan het daadwerkelijke ontwijken. Onder deze omstandigheden is in de eerste plaats de wil te slagen en te overleven beslissend.

Bij langdurig ontwijken kan, afhankelijk van de omstandigheden, ontwijken door middel van infiltratie dan wel ontwijken door misleiding worden toegepast. Bij kortstondig ontwijken wordt in feite alleen de eerstgenoemde methode toegepast, zij het dat deze vorm van stille infiltratie kan worden uitgevoerd door de gehele eenheid langs één route te verplaatsen, dan wel door kleine groepen ieder langs een afzonderlijke route te verplaatsen. Voordat men tot kortstondig ontwijken overgaat, dient absolute zekerheid te zijn verkregen of men inderdaad is afgesneden en, zo ja, of de eenheid of groep zich in de huidige positie kan handhaven zonder aan een zekere vernietiging te worden blootgesteld. De ervaring heeft namelijk uitgewezen, dat men al te snel geneigd is dit te veronderstellen. Infiltratie door kleine vijandelijke eenheden, de moeilijkheden veroorzaakt door slecht zicht, de gebruikelijke verwarring die op het gevechtveld heerst, onvoldoende gegevens omtrent de vijand e.d., kunnen de meest ervaren strijders de indruk geven dat zij omsingeld zijn. Een voorbarige infiltratieactie naar veiliger oorden, gebaseerd op veronderstellingen, kan rampspoedige gevolgen hebben. Vakkundige verkenning en accurate interpretatie van de beschikbare inlichtingen is derhalve noodzakelijk.

b. *Ontwijken door misleiding*

In dichtbevolkte streken is het vrijwel onmogelijk langdurig te ontwijken door middel van infiltratie. Vroeg of laat zal men contact met de burgerbevolking niet kunnen voorkomen of genoodzaakt zijn de hulp van de burgerbevolking in te roepen. Het behoeft geen betoog dat hieraan grote risico's kunnen zijn verbonden en dat hierbij grote voorzichtigheid dient te worden betracht. De Tweede Wereldoorlog heeft niettemin aangetoond, dat in zeer veel gevallen via de burgerbevolking contact kon worden opgenomen met ondergrondse organisaties, die zich o.m. hadden belast met de organisatie van zg. ontsnappingslijnen. Deze organisaties verschaften hulp in de vorm van het verlenen van tijdelijk onderdak en voedsel en het voorzien van burgerkleding, kaarten, valse papieren, geld en reisfaciliteiten. In vele gevallen bewezen gidsen ook bijzonder goede diensten door de ontwikkenden op

bepaalde etappes van de ontsnappingslijn te vergezellen. In allerlei vermommingen werden geallieerde militairen naar eigen of neutraal gebied gesmokkeld.

Hoewel het niet onmogelijk moet worden geacht te ontwijken door misleiding, zonder hulp van ondergrondse organisaties, hetgeen uiteraard in hoge mate wordt bepaald door kennis van het doortrekken gebied en redelijke kennis van de taal en gebruiken van de bevolking, is het duidelijk dat deze vorm van ontwijken in dichtbevolkte gebieden moeilijk en riskant is. Anderszins zullen de verwarring en chaos in een kernwapenoorlog de mogelijkheden tot misleiding doen toenemen.

c. *Ontwijken door middel van infiltratie*

De grondbeginselen, procedures en technieken, die bij ontwijken door middel van infiltratie dienen te worden toegepast, zijn in het algemeen zowel van toepassing op langdurig, als op kortstondig ontwijken. Uit de aard der zaak zal deze wijze van ontwijken langs één route, door bv. eenheden van compagnies- of pelotonssterkte, alleen in de gevechtszone worden toegepast en dan nog alleen indien de kans op ontdekking door de vijand niet al te groot is. De ervaring heeft namelijk uitgewezen dat de kans op ontdekking door de vijand, bij kleine groepen aanmerkelijk geringer is dan bij grotere groepen of eenheden. Ontwijken door middel van infiltratie dient, indien de kans op ontdekking groot is, bij voorkeur te worden uitgevoerd door kleine groepen, ter sterkte van ongeveer vier man, onder leiding van een kaderlid. Het is voorts belangrijk kameradengroepen te vormen, aangezien hierdoor de zo onontbeerlijke teamgeest het best wordt gewaarborgd. De uitvoering van de infiltratie wijkt in feite niet af van de stille infiltratie als aanvalsvorm, zij het dat zij als het ware in omgekeerde volgorde wordt uitgevoerd. Als zodanig is de grootte van de infiltrerende eenheid dan ook van geringe invloed op de vorm van uitvoering. Een voordeel van ontwijken door middel van infiltratie door de gehele eenheid langs één route, is de omstandigheid dat hierbij de integriteit van de eenheid blijft gehandhaafd.

Uit het voorgaande volgt dat de bij ontwijken toe te passen tactiek en technieken in grote lijn overeenkomen met die toe te passen bij de stille infiltratie als aanvalsmethode of die toe te passen door bv. verkenningspatrouilles in vijandelijk gebied. De ontwikkenden zijn echter niet gebon-

den aan tijdschema's en kunnen derhalve de factoren tijd en ruimte ten volle uitbuiten. Voor het overige dient de infiltratie, zoals alle militaire operaties, zorgvuldig te worden voorbereid en met de grootste omzichtigheid te worden uitgevoerd.

De belangrijkste factoren die bij het maken van het plan dienen te worden overwogen zijn oriëntatie, ontplooiing en beweging vijandelijke strijdkrachten of opsporings-elementen, terrein, weer en zicht en fysieke mogelijkheden en beperkingen.

Voor een succesvol ontwijken is het vanzelfsprekend noodzakelijk dat men zich qua lokatie en richting en afstand tot eigen troepen of neutraal gebied kan oriënteren. In de gevechtszone zal dit veelal niet zo veel moeilijkheden opleveren. Ver achter de vijandelijke linies zal het echter veel moeilijker zijn zich te oriënteren. In het verleden is het herhaalde malen voorgekomen dat door overhaast handelen een volkomen verkeerde richting werd ingeslagen of dat men door het ontbreken van kaarten e.d. na enige tijd op het aanvangspunt terugkeerde. Oriëntatie is dus een gebiedende eis.

Door zorgvuldige waarneming van de vijand zal het veelal mogelijk zijn het meest geschikte tijdstip en de meest gunstige richting voor de infiltratie te bepalen. In de gevechtszone dient hiertoe met de nodige omzichtigheid een gunstige positie te worden ingenomen, vanwaar men onopgemerkt vijandelijke verplaatsingen e.d. kan waarnemen. Vervolgens zal een terreinstudie waardevolle aanwijzingen kunnen geven voor de te volgen route en te vermijden objecten. Wegen en kunstwerken dienen zoveel mogelijk te worden vermeden evenals natuurlijke en/of kunstmatige hindernissen. Voorts verdient het aanbeveling zich alleen te verplaatsen gedurende perioden van duisternis of slecht zicht, als bij mist, sneeuw of regen. Naarmate men gebieden waar gevechtshandelingen plaatsvinden nadert, verdient het aanbeveling zich alleen te verplaatsen gedurende de schemering. In deze perioden is er voldoende licht om vijandelijke opstellingen te vermijden en is het toch donker genoeg om ontdekking door de vijand te voorkomen.

De fysieke mogelijkheden van de groep of eenling zijn uiteraard mede van invloed op de mogelijkheden en de wijze van uitvoering van de infiltratie. Uitputting of verwonding van de groep of leden van de groep, bepaalt in hoge mate het tempo van de uitvoering. Vermoeidheid veroor-

zaakt veelal onoplettendheid en onverschilligheid. Met name bij langdurig ontwijken dient iedere gelegenheid te worden aangegrepen om te rusten, teneinde de lichamelijke conditie zo goed mogelijk op peil te houden.

Een nog niet genoemde factor van groot belang is voorts de wijze waarop contact met eigen strijdkrachten tot stand moet worden gebracht bij terugkeer binnen door eigen troepen gecontroleerd gebied. In het verleden is het herhaalde malen voorgekomen dat ontwijkenden, tijdens hun pogingen contact tot stand te brengen met eigen troepen, werden gedood, doordat patrouilles of voorposten ze voor de vijand aanzagen en het vuur op hen richtten. De oorzaak hiervan dient te worden gezocht in de omstandigheid dat ontwijkenden in het zicht van eigen troepen alle voorzichtigheid uit het oog verloren. Het best kan worden gehandeld alsof men een deel uitmaakte van een vermiste patrouille. Getracht moet worden tussen de vijand en eigen troepen te komen en onopgemerkt door de vijand, de aandacht van eigen troepen te trekken, door bv. te zwaaien met een wit kledingstuk. Hierdoor wordt de aandacht van eigen troepen getrokken, die vanzelfsprekend bereid zijn elke zich overgeevende vijand gevangen te nemen. Indien gewaarschuwd zullen zij derhalve niet zo snel zijn geneigd op het eerste gezicht te vuren.

d. Bijzondere vormen van ontwijken

Als een bijzondere vorm van ontwijken dient tenslotte nog te worden genoemd de evacuatie van personeel van afgesneden eenheden door middel van schepen of vliegtuigen. De mogelijkheden tot evacuatie door schepen of vaartuigen zijn uiteraard afhankelijk van de geografische omstandigheden. Het is echter denkbaar dat bv. een vak van een grote eenheid wordt begrensd door de zee of een grote waterhindernis. In deze omstandigheden bestaat de mogelijkheid eenheden of groepen te doen infiltreren naar de kust of de oever van de waterhindernis en ze van daar af met schepen of vaartuigen te evacueren.

In de moderne oorlogvoering is evacuatie door vliegtuigen en wel met name helikopters eveneens een goed uitvoerbare operatie, die in veel mindere mate afhankelijk is van geografische omstandigheden. Goede verbindingen met de afgesneden eenheid of groep en goede toepassing van identificatiemethoden zijn hiervoor echter een eerste vereiste.

e. Conclusies

— Ontwijken door middel van infiltratie is een goed uitvoerbare operatie, die de beste kansen biedt om gevangenneming door de vijand te ontgaan.

— Behoudens kennis van enkele toe te passen technieken is geen speciale opleiding vereist voor een succesvolle uitvoering van kortstondig ontwijken door middel van infiltratie, vooropgesteld dat in de opleiding voldoende aandacht is besteed aan de infiltratie als aanvalsvorm.

— Langdurig ontwijken door middel van infiltratie wijkt niet af van de toe te passen methoden bij kortstondig ontwijken door middel van infiltratie. Langdurig ontwijken vindt plaats onder bijzonder taakverzwarende omstandigheden. Kennis hoe te overleven is hierbij vereist.

— Ontwijken door misleiding en bijzondere vormen van ontwijken, als evacuatie door middel van schepen of helikopters, vereisen respectievelijk medewerking van de burgerbevolking of ondergrondse organisaties in vijandelijk gebied, bijzondere geografische omstandigheden en beschikbaarheid van voldoende aantallen middelbare helikopters.

7. Ontsnappen

Er kunnen zich omstandigheden voordoen waarin gevangenneming niet kan worden ontgaan. In deze omstandigheden verdient het aanbeveling bij gevangenneming geen enkele poging tot tegenstand te bieden, omdat anders groot risico wordt gelopen het leven erbij in te schieten. Wel is het, ook om veiligheidsredenen, van het grootste belang zich vóór de gevangenneming te ontdoen van kaarten, documenten of persoonlijke en militaire papieren van waarde voor de vijand. Indien dit soort stukken bij fouillering wordt gevonden, zal de gevangene namelijk worden beschouwd als een speciale gevangene en dientengevolge onder speciale bewaking worden gesteld. De kansen om te ontsnappen zullen daardoor sterk verminderen. Van het moment van gevangenneming af dient elke zich voordoende mogelijkheid te ontsnappen te worden benut. In de gevechtszone zal het kunnen voorkomen, dat bv. artillerievuur zeer nabij inslaat, waardoor vriend en vijand worden gedwongen dekking te zoeken. Hier doet zich dan een eerste gunstige gelegenheid voor te ontsnappen.

Na gevangenneming zal de krijgsgevangene in eerste aanleg worden afgevoerd naar een krijgs-

gevangenenverzamelpunt in de nabijheid van een vijandelijke compagniescommandopost. Ook hier zijn de kansen voor ontsnappen nog vrij gunstig. Er zullen hier gewoonlijk meer gevangenen verblijven in een niet door een omheining afgesloten terreindeel. Als bewakers van de gevangenen zullen veelal lichtgewonden of minder waardevol personeel dienst doen. Deze bewakers zullen worden afgeleid door artillerievuur en handelingen van medegevangenen. In tegenstelling tot de algemene opvatting, als zou een lichte verwonding een nadeel voor ontsnappen betekenen, kan deze omstandigheid voorts bepaald voordelen bieden. Er is immers weinig acteurstalent voor nodig, te veinzen dat men in pijn verkeert en volledig uitgeput is. De bewakers zijn, zoals in het verleden is gebleken, veelal geneigd de ontsnappingsmogelijkheden van gewonden als nihil te beschouwen. Indien men, door het toepassen van deze vorm van misleiding, slaagt te ontsnappen is het zaak in korte tijd zo ver mogelijk te vluchten. Bij opsporing zal de vijand zich namelijk concentreren op de onmiddellijke omgeving van het punt waar de ontsnapping plaatsvond, aangezien hij zal uitgaan van het standpunt dat de gewonde gevangene niet ver zal kunnen, of heeft kunnen, komen. Wil een dergelijke poging succes hebben dan zal het, evenals bij eerdergenoemde ontsnappingsmogelijkheid, voorts noodzakelijk zijn, dat men voldoende kennis van het terrein bezit. Het belang van voortdurende observatie en studie van het terrein, zowel vóór als ná gevangenneming, is derhalve evident.

Bij ondervraging op de vijandelijke compagnies- of bataljonscommandopost dient strikt te worden vastgehouden aan de bepalingen van de Conventie van Genève, door alleen naam, rang en legernummer te noemen. Het doel hiervan is niet alleen de vijand zelfs mogelijk onbelangrijke gegevens te ontzeggen, doch vooral iedere indruk weg te nemen, als zou men een mogelijke bron van belangrijke informatie vormen, waardoor men riskeert onder speciale bewaking te worden gesteld, hetgeen uiteraard de kans op ontsnapping weer doet verminderen. Ook dienen geen pogingen te worden ondernomen de vijand te misleiden door het verstrekken van onjuiste gegevens. Ook hierdoor zou men onmiddellijk als een speciale gevangene worden aangemerkt. De veiligste en meest doeltreffende manier om ondervraging te weerstaan is dan ook te doen voorkomen alsof men geestelijk is versuft en lichamelijk volkomen is uitgeput.

Gedurende de mars te voet naar bv. de vijandelijke regiments- of divisiecommandopost zullen zich eveneens mogelijkheden tot ontsnappen voordoen. Hiertoe is de terreinstudie weer een gebiedende eis. Bochten in de weg, moeilijk begaanbaar terrein of met hoog gras of graan begroeide velden langs de weg, bieden goede mogelijkheden te ontsnappen. Indien de marscolonne door een bocht in de weg afbuigt, zal een deel van de colonne gedurende enige tijd onzichtbaar zijn voor een aantal bewakers. Indien het terrein naast de weg mogelijkheden biedt, is dit het moment te ontsnappen. Ook hier is het weer zaak in de kortst mogelijke tijd een zo groot mogelijke afstand af te leggen. Indien men het vuur van de bewakers weet te ontgaan dan zijn de kansen op een succesvol ontsnappen sterk gestegen, daar een onmiddellijk ingezette achtervolging onwaarschijnlijk moet worden geacht. Opsporingsacties zullen ook hier in eerste aanleg worden uitgevoerd in de onmiddellijke nabijheid van het punt van ontsnapping. Daarom dient de instinctieve drang, de eerste de beste schuilplaats in de nabijheid van het ontsnappingspunt te kiezen, te worden onderdrukt.

De mogelijkheden om uit een voertuigcolonne te ontsnappen zijn in de regel veel ongunstiger, daar op elk voertuig een gewapende wacht zal zijn geplaatst. Alleen tijdens luchtaanvallen op de colonne zal zich mogelijk een gunstige gelegenheid tot ontsnappen voordoen.

Naarmate de krijgsgevangenen verder naar achteren worden afgevoerd, zal het aantal bewakers doorgaans toenemen. In de omgeving van de divisiecommandopost zal veelal een krijgsgevangenenkooi zijn ingericht, van waaruit het al veel moeilijker zal zijn te ontsnappen, omdat deze kooi veelal door prikkeldraad zal zijn omgeven. Niettemin moet men waakzaam blijven en trachten bij voorkeur 's nachts te ontsnappen door onder het prikkeldraad te kruipen.

De afvoer naar de krijgsgevangenenkampen kan in bepaalde gevallen met spoorwegvervoer geschieden. In de Tweede Wereldoorlog zijn met name vele Nederlandse officieren erin geslaagd te ontsnappen tijdens transporten per trein.

Vloeren werden opengebrouwen en luchtverversingsgaten werden verbreed. Wanneer de treinen snelheid verminderden in de nabijheid van voorontwijken gunstig terrein, werd veelal gesprongen. De ervaring heeft geleerd, dat het voordelen biedt af te springen aan de rechterzijde van de spoorbaan. Hierdoor wordt voorkomen dat men bij dubbel spoor belandt op de linkerspoor-

baan, met alle risico's onder aankomende treinen te geraken; voorts zal het voor de veelal achtshandige bewakers uitermate moeilijk zijn om de rijdende trein naar rechts te vuren op een afgesprongen krijgsgevangene.

Tenslotte bestaat de mogelijkheid uit het krijgsgevangenenkamp te ontsnappen. Zoals reeds eerder is gesteld is dit geen individuele aangelegenheid meer, doch het gehele kamp dient zijn medewerking eraan te verlenen. Een uitgebreide voorbereiding dient aan de ontsnapping vooraf te gaan. Het plan voor de ontsnapping dient niet alleen te voorzien in de ontsnapping zelf, doch dient ook tenminste de eerste fasen van langdurig ontwijken te omvatten. Gegevens inzake bewaking, veiligheidsmaatregelen en reisrestricties dienen te worden verzameld. Werkzaamheden, zoals het graven van ontsnappingstunnels voorzieningen in de vorm van enig extra voedsel, vermommingen, papieren en kaarten, dit alles dient bij voorkeur te worden gecoördineerd door een ontsnappingscomité. Het is van het grootste belang dat de ontsnapping eerst zo laat mogelijk door de vijand wordt opgemerkt, zodat de ontsnappenden althans enkele uren voorsprong hebben op hun achtervolgers. Indien meer gevangenen gelijktijdig ontsnappen, hetgeen bij gebruik van ontsnappingstunnels veelal het geval zal zijn, dienen door groepen verschillende routes te worden gevolgd, die elkaar op bepaalde punten weer kruisen. Op deze punten kunnen ervaringen worden uitgewisseld en de volgende fase van de ontsnapping kan worden voorbereid. Het eerste punt van samenkomst dient vanzelfsprekend te zijn gelegen buiten de ring, die het veiligheidscordon na een ontsnapping doorgaans om het kamp trekt. Het beste tijdstip voor de ontsnapping is de periode van duisternis, enige tijd na het laatste appel. De duisternis verleent dan de ontsnappenden de nodige bescherming; voorts verkleint de omstandigheid dat doorgaans eerst in de ochtenduren het eerstvolgende appel zal worden gehouden, de kans op vroegtijdige ontdekking van de ontsnapping. Nog meer tijd kan worden gewonnen, indien de achterblijvenden erin slagen de vijand tijdens de volgende appels te misleiden met betrekking tot de afwezigheid van de ontsnaptten.

Uit het voorgaande volgt dat hoe vroeger de ontsnapping plaatsvindt, des te groter de kans op succes zal zijn. De bewaking zal steeds effectiever worden naarmate men verder in vijandelijk gebied wordt afgevoerd. De af te leggen afstand naar eigen of neutraal gebied zal hierdoor, na

een succesvolle ontsnapping, evenredig toemenen. De behandeling en verzorging van de gevangenen zullen voorts van dien aard zijn, dat de fysieke conditie steeds sterker terugloopt. Met alle mogelijke middelen moet derhalve worden getracht de fysieke conditie op peil te houden. Ook hier is de wil te overleven en kennis hoe te overleven vereist.

Conclusies

— Er zijn vele mogelijkheden te ontsnappen uit krijgsgevangenschap; elke mogelijkheid hiertoe dient te worden uitgebuit.

— Hoe vroeger de ontsnapping plaatsvindt des te groter de kans op succes.

— De ontvluchting uit krijgsgevangenenkampen dient uitermate zorgvuldig te worden voorbereid en gecoördineerd, bij voorkeur door een ontsnapingscomité.

— Krijgsgevangenen moeten met alle hun ten dienste staande middelen trachten hun fysieke conditie zo goed mogelijk op peil te houden; de wil te overleven en kennis hoe te overleven zijn hiertoe vereist.

— Het verstrekken van gegevens anders dan naam, rang en legernummer is niet alleen verboden, doch uit het oogpunt van ontsnappen tevens ongewenst, omdat zelfs het verstrekken van valse gegevens voor de vijand aanleiding zal zijn de zegsman onder speciale bewaking te stellen.

8. Overleven

a. Algemeen

Zoals gesteld in de conclusies van de vorige onderwerpen zijn, met name bij langdurig ontwijken en ontsnappen, de wil te overleven en kennis hoe te overleven bepalend voor succes.

De ervaringen opgedaan in de Tweede Wereldoorlog en in Korea tonen aan dat men in staat is te overleven onder de meest barre omstandigheden, indien men die wil en kennis bezit. De wil te overleven wordt in sterke mate beïnvloed door reacties op verschillende spanningen als vrees, pijn, koude, honger, dorst, vermoeidheid, verveling en eenzaamheid. Iemand met grote wilskracht, een goed moreel en grote stabiliteit zal deze reacties uiteraard beter kunnen verwerken dan personen die besluiteloos en snel gedepimeerd zijn. Gebleken is dat deze reacties op een groep een minder nadelige invloed uitoefenen dan op de enkeling. In de groep bevinden zich namelijk veelal individuen, die in staat zijn de

minder wilskrachtigen te stimuleren. In het algemeen kan dus worden gesteld dat de wil te overleven zijn basis vindt in zelfdiscipline, onderlinge hulp en een goed moreel. Voor de handhaving van het moreel is, met name in krijgsgevangenschap, zelfvertrouwen en geloof in God, vaderland, de goede zaak en democratische principes, een vereiste.

b. Overleven tijdens ontwijken

Uiteindelijk is overleven tijdens ontwijken terug te brengen tot het handhaven van een zo goed mogelijke conditie. Vanzelfsprekend moeten ontwijpenden daarom voorkomen te veel van zichzelf te vergen. Van tijd tot tijd moet worden gerust. Men moet derhalve in staat zijn beschutting te vinden tegen de natuurelementen als hitte, koude en regen, of in beschutting hiertegen te voorzien. Verder spelen het verkrijgen van water en voedsel een belangrijke rol. Men dient te weten wat eetbaar is om in leven te blijven, waar men kan verwachten eetbaar voedsel te vinden en hoe kan worden vastgesteld of het voedsel eetbaar is. Men moet ook weten waar drinkwater te vinden is of hoe water drinkbaar is te maken. Het is voorts belangrijk tijdens het ontwijken een kleine reserve aan voedsel en water te vergaren, voor het geval dat tijdens één van de étappes van de route geen voedsel of water kan worden verkregen. Aangezien bij ontwijken door middel van infiltratie de tocht geheel te voet zal moeten worden afgelegd, dient voorts zeer veel zorg aan de voeten te worden besteed, waarbij vooral ervoor moet worden gezorgd dat de voeten zo droog mogelijk worden gehouden.

c. Overleven in krijgsgevangenschap

Ook in krijgsgevangenschap dient alles in het werk te worden gesteld in de best mogelijke fysieke conditie te blijven om te kunnen ontsnappen of althans in het ongunstigste geval, de gevangenschap te kunnen overleven. Hiertoe is het noodzakelijk een goede gezondheid in stand te houden, de krachten zoveel mogelijk te sparen en de voor ontsnappen benodigde kleding, schoeisel e.d. zo weinig mogelijk te gebruiken en goed te onderhouden. Voorts dient waar mogelijk voedsel te worden gespaard, dat niet, of in geringe mate, aan bederf onderhevig is en dat een compacte bron van energie vormt, bv. chocolade, stukjes gedroogd vlees, noten e.d. Ook ingeblikt voedsel, indien verstrekt, moet zoveel mogelijk worden bewaard; het blik kan later nog dienen als drinkbeker. Voor een handhaving van een goede ge-

zondheid is het vooral noodzakelijk uiterste aandacht te besteden aan de persoonlijke hygiëne. Als water en zeep beschikbaar zijn dient hiervan zoveel mogelijk gebruik te worden gemaakt. De geest dient voorts actief te worden beziggehouden. Het maken van ontsnappingsplannen is gebleken hiertoe één van de beste manieren te zijn.

Conclusies

— De wil te overleven vindt zijn basis in zelf-discipline, onderlinge hulp en een goed moreel.

— Overleven tijdens ontwijken kan worden samengevat in drie begrippen: voedsel, water en beschutting.

— Overleven in krijgsgevangenschap dient te zijn afgestemd op ontsnappen en kan worden samengevat in sparen, aanvullen en onderhouden.

9. Voorlichting en indoctrinatie

Zoals werd aangetoond, hebben onvoldoende opleiding en voorlichting inzake ontwijken en ontsnappen in het verleden aanleiding gegeven tot onnodig hoge verliezen. Daarenboven moet worden gevreesd, dat in een onverhoopt toekomstige oorlog de kans op gevangenneming nog beduidend zal toenemen en dat de aard van zo'n oorlog de wil tot voortzetten van de strijd meer dan ooit zal aantasten. Het belang van voorlichting, indoctrinatie, opleiding en oefening inzake ontwijken en ontsnappen is dan ook evident. De vraag rijst nu, waarop hierbij het accent moet worden gelegd en waarop bv. de voorlichting dient te worden gericht. Hiertoe is het dienstig nog even terug te grijpen op de vermelde oorzaken van het falen van vele militairen in Korea. In het vlak van voorlichting en indoctrinatie treden hierbij sterk naar voren de omstandigheid dat vele militairen onvoldoende begrip en inzicht bezaten in de fundamentele problemen en waarden, die in deze oorlog op het spel stonden en het feit, dat velen waren behept met de waanidee, als zou het verblijf in een krijgsgevangenenkamp een gemakkelijke en veilige manier zijn, om de oorlog te overleven. Voorlichting en indoctrinatie dienen dus te worden gericht op:

— waarom en waarvoor de soldaat zonnodig zal vechten;

— wat de soldaat te wachten staat indien hij in communistische gevangenschap geraakt.

De strijdkrachten staan hierbij voor een moeilijke taak, omdat zij v.w.b. beide onderwerpen, door invloeden van buiten af, aan bepaalde be-

perkingen onderhevig zijn. Een grondvoorwaarde voor de verdedigingswil van een land is immers, dat het overgrote deel van de gehele bevolking zich bewust is van de zaken die waard zijn om te worden verdedigd. Indien dit laatste niet of onvoldoende het geval is, dan is het niet alleen de taak van de strijdkrachten, doch nog meer een taak van de civiele instanties hierin verbetering te brengen. In ons land laat de voorlichting en indoctrinatie van civiele instanties inzake de basisprincipes van vrijheid en westerse waarden, zoals bekend, nog veel te wensen over. Het is voor de strijdkrachten bijzonder moeilijk de opgelopen achterstand in deze in te halen of te compenseren. Het is derhalve noodzakelijk dat civiele instanties meer aandacht besteden aan het bewustmaken van met name de jeugd, van de positieve waarden waarop onze samenleving berust.

Ook voor wat betreft het tweede onderwerp zijn de strijdkrachten beperkt, zij het dat hier de beperking eerder in het vlak van de opleiding ligt. De militair kan namelijk wel worden ingeprent wat hem te wachten staat indien hij in handen van de communisten valt, doch het is niet goed uitvoerbaar het hem ook in de praktijk te doen laten ondervinden. In de Verenigde Staten, waar men dit wel in de opleiding heeft verwerkt, is hiertegen van de zijde van het „congress” reeds geprotesteerd.

Ondanks voornoemde beperkingen moeten officieren en onderofficieren van de Nederlandse strijdkrachten met alle mogelijke middelen trachten de soldaat de overtuiging bij te brengen, dat hij vecht voor een goede zaak, waarvoor hij bereid moet zijn desnoods zijn leven in te zetten. Het bijbrengen van deze overtuiging dient niet te geschieden in de vorm van het houden van lange ingewikkelde verhandelingen, doch veeleer in het voorleggen van de naakte feiten. Daarenboven dient de man een gedragslijn te worden gegeven, inzake de wijze waarop hij zijn land, in zijn rol als soldaat, het beste moet en kan dienen. In de Verenigde Staten is dit geschied in de vorm van de zg. „Code of Conduct”. In ons land is hiertoe een aantal nieuwe artikelen opgenomen in het Reglement betreffende Krijgstucht (zie bijlage 2 aan het slot van deze beschouwing). De wijze waarop deze artikelen als het ware zijn ingepast in het Reglement is minder gelukkig gekozen, aangezien de nieuwe artikelen in het geheel niet voortvloeien uit de voorgaande en in feite geen verband ermee houden. Het ware dan ook aan te bevelen de nieuwe artikelen nog eens in een apart boekwerk of instructiekaart over te nemen en dan, zoals bij eerdergenoemde „Code of Con-

duct" het geval is, per artikel een nadere uitleg en motivering ervoor te geven.

Uiteindelijk dienen voorlichting/indoctrinatie en opleiding/oefening inzake ontwijken en ontsnappen zoveel mogelijk met elkaar in de pas te lopen. Het waarom dient echter vooraf te gaan aan het hoe. Het is daarom belangrijk reeds in de basisopleiding met voorlichting en indoctrinatie aan te vangen. Hierbij dient ook van het begin af aan te worden benadrukt, dat het geïsoleerd optreden van gevechtseenheden eerder regel dan uitzondering zal zijn. Met de nog steeds levende gedachte van gesloten fronten moet worden gebroken. Indien de soldaat vertrouwd wordt gemaakt het de gedachte dat zijn eenheid veelal geïsoleerd zal optreden, zal hij veel minder snel geneigd zijn zich als gevolg van deze omstandigheid over te geven. In de aan voorlichting inzake ontwijken en ontsnappen te besteden lesuren, dient voortv. aandacht te worden besteed aan democratische beginselen, de drogredenen van het communisme, de NAVO, esprit de corps, traditie, de Conventie van Genève, behandeling van krijgsgevangenen door de communisten, communistische ondervragings- en indoctrinatiemethoden, overleven, het belang van vroegtijdig ontsnappen e.d. Tevens dienen de zin van de nieuwe artikelen uit het Reglement betreffende de krijgstucht en het verband van het Reglement met laatstgenoemde onderwerpen te worden aangetoond.

Een groot voordeel is de omstandigheid, dat in het kader van het huidige voorlichtingsprogram, aan vele voornoemde onderwerpen reeds uit anderen hoofde veel aandacht wordt besteed.

Hoewel alle officieren en onderofficieren deze materie dienen te beheersen, zou het toch aanbeveling verdienen een deel van de lessen te doen geven door hiertoe speciaal opgeleid personeel van respectievelijk tactische wapens, juridische en geneeskundige dienst. Een en ander kan worden verlevendigd en aangevuld door goede instructiefilms. Uiteraard dient in de lessen het accent te worden gelegd op hoe gevangenneming te ontgaan en niet op hoe zich te gedragen in krijgsgevangenschap.

In de voortgezette training zal het accent meer op opleiding en oefening moeten worden gelegd. Niettemin dient ook hier de beoefening steeds te worden voorafgegaan door voorlichting en indoctrinatie, waarbij ook bv. de geestelijke verzorging dient te worden ingeschakeld. Tenslotte zal de indoctrinatie van de man moeten samengaan met, of beter nog, moeten worden voorafgegaan door, indoctrinatie van commandanten en kader.

Lieden die opdracht krijgen een bepaald terreindeel koste wat het kost te verdedigen, moeten kunnen geloven in de noodzaak hiertoe en vertrouwen bezitten in de beslissingen van degenen die hiertoe opdracht geven. Bij selectie en beoordeling dient dan ook meer dan ooit te worden gelet op karaktereigenschappen en integriteit. In de moderne oorlogvoering zijn deze eigenschappen van nog groter belang dan intelligentie, bedrevenheid en routine.

Conclusies

— Voorlichting en indoctrinatie moeten worden gericht op het waarom en waarvoor de soldaat vecht en wat hem te wachten staat indien hij in communistische krijgsgevangenschap geraakt.

— Voor een succesvolle uitvoering van een voorlichtings- en indoctrinatieprogramma is het noodzakelijk, dat civiele instanties meer aandacht besteden aan het bewust maken van, met name, de jeugd, inzake de positieve waarden waarop onze samenleving berust.

— De soldaat moet van het begin af aan vertrouwd worden gemaakt met de gedachte, dat geïsoleerd optreden van zijn eenheid eerder regel dan uitzondering zal zijn.

— Het verdient aanbeveling de nieuwe artikelen van het Reglement betreffende de Krijgstucht nog eens in een apart boekwerk of instructiekaart op te nemen, waarin per artikel een nadere uitleg en motivering wordt gegeven.

— Bij selectie en beoordeling van, met name, officieren en kader dient meer dan ooit te worden gelet op karaktereigenschappen en integriteit.

10. Opleiding en oefening

Teneinde een juist inzicht te verkrijgen in het probleem, waar het accent in de opleiding inzake ontwijken en ontsnappen dient te worden gelegd, is het dienstig enkele conclusies uit het voorgaande in het kort te recapitulieren. Deze conclusies luiden:

— hoe vroeger een ontsnapping plaatsvindt des te groter de kans op succes;

— ontwijken in de gevechtszone is het gemakkelijkst uitvoerbaar;

— ontwijken door middel van infiltratie biedt de beste kansen;

— behoudens kennis van enkele toe te passen technieken is geen speciale opleiding vereist voor kortstondig ontwijken door middel van infiltratie.

Hieruit volgt dat bij opleiding en oefening het accent dient te worden gelegd op kortstondig

ontwijken door middel van infiltratie en ontsnappen in de gevechtszone. De omstandigheid dat voor ontwijken door middel van infiltratie, tijdens de opleiding betrekkelijk weinig lesuren behoeven te worden uitgetrokken, is hierbij een welkome bate. Hierbij dient evenwel ervan te worden uitgegaan, dat in de normale opleiding voldoende aandacht wordt besteed aan het gebruik van dekking, camouflage, richting houden bij duisternis, oriëntatie in het terrein, infiltratie, paratrouillegang e.d.

Mede gezien het reeds vrij overladen programma bij de opleidingseenheden, dient de praktische beoefening van ontwijken en ontsnappen in hoofdzaak plaats te vinden gedurende de voortgezette opleiding bij de parate eenheden. In feite zal elke willekeurige oefening in bataljons- of compagniesverband reeds kunnen bijdragen tot verhogen van de vaardigheid in ontwijken en ontsnappen. Waar mogelijk dienen ontwijkopdrachten in de oefeningen te worden geïncorporeerd, door bv. kleine groepen door middel van infiltratie te doen ontwijken in het vak van de te oefenen eenheid. Additionele technieken als waarneming en het contact tot stand brengen met eigen strijdkrachten dienen voorts te worden onderwezen, gedemonstreerd en beoefend. Tevens dient in de voortgezette opleiding aandacht te worden besteed aan overleven tijdens ontwijken en overleven in krijgsgevangenschap, communistische ondervragings- en indoctrinatietechnieken enz. Het is ook van het grootste belang dat bij vele oefeningen een uitgangssituatie wordt gecreëerd, waarbij de te oefenen eenheid is afgesneden of geïsoleerd moet optreden.

Behalve ontwijken door middel van infiltratie dienen bij oefeningen in groter verband ook de verdediging van afgesneden eenheden, de uitbraak naar gebieden onder controle van eigen troepen en het dieper penetreren in vijandelijk gebied, teneinde over te gaan tot guerrilla-operaties, te worden beoefend.

Het is voorts aanbevelenswaard de opleiding in ontwijken en ontsnappen als het ware af te ronden door het houden van een speciaal voor dit doel te ontwerpen oefening. Voor een ca. 24 uur durende oefening is een oefenterrein vereist van ongeveer 5 km bij 15 km. Het terrein dient bij voorkeur voor de deelnemende troepen onbekend te zijn en moet duidelijk zijn begrensd of afgebakend. Goede verbindingen en een goed wegennet, in het overigens bij voorkeur ruwe terrein, zullen de leiding van de oefening en de verplaatsing van de te motoriseren agressor-strijdkrachten vereenvoudigen. Hinderlagen dienen te worden gelegd

op de gemakkelijkste en ogenschijnlijk meest voor de hand liggende ontwijkroutes. De wijze waarop te maken gevangenen dienen te worden behandeld, moet zoveel als mogelijk overeenkomstig de te verwachten werkelijkheid geschieden, zonder dat dit tot excessen leidt. Toezicht op de behandeling van gevangenen door bekwame scheidsrechters is hiertoe noodzakelijk. De krijgsgevangenen moeten voldoende gelegenheid krijgen te ontsnappen, met name gedurende het tijdvak gelegen tussen het moment van gevangenneming en het arriveren in het krijgsgevangenenverzamelpunt. Evenwel dient te worden voorkomen dat de te oefenen militairen de indruk zouden krijgen als zou ontsnappen een zeer eenvoudige aangelegenheid zijn.

Zoals bij alle grote oefeningen dient een draaiboek van de oefening te worden samengesteld. Het is voorts aan te bevelen dat oefenleiders, hoofdscheidsrechters en commandanten van de agressor-strijdkrachten de voorbereiding en de voorbespreking van het te oefenen onderdeel bijwonen.

De mogelijkheden tot ontwijken en ontsnappen in het operatiegebied zijn — zoals in één van de conclusies gesteld — uiteraard afhankelijk van geografische omstandigheden, houding bevolking en kenmerkende verschillen tussen bevolking en eigen troepen. Het behoeft geen verdere uitleg dat deze factoren voor onze assigned-eenheden uitermate gunstig kunnen worden genoemd. Aangezien het operatiegebied min of meer in de plannen is vastgelegd, kunnen alle mogelijke voorbereidingen worden getroffen, die de uitvoering van onverhoopt uit te voeren ontwijk- en ontsnappingsoperaties vergemakkelijken, bv. het ontwerpen van ontwijkroutes. Zodra voor de KL in te voeren middelbare helikopters beschikbaar komen, dienen voorts plannen te worden ontworpen voor evacuatie van personeel van afgesneden eenheden door deze hiervoor zo bij uitstek geschikte transportmiddelen.

Conclusies

— Tijdens opleiding en oefening inzake ontwijken en ontsnappen dient het accent te worden gelegd op kortstondig ontwijken door middel van infiltratie en ontsnappen in de gevechtszone.

— de praktische beoefening van ontwijken en ontsnappen dient in hoofdzaak plaats te vinden bij de parate eenheden.

— In elke oefening dienen waar mogelijk ontwijkopdrachten te worden geïncorporeerd; de opleiding inzake ontwijken en ontsnappen dient als

het ware te worden afgerond met een speciaal op ontwijken en ontsnappen afgestemde oefening.
— Bij oefeningen in groter verband dient behalve ontwijken door middel van infiltratie ook de verdediging van afgesneden eenheden, de uitbraak naar gebieden onder controle van eigen troepen en het dieper penetreren in vijandelijk gebied, teneinde over te gaan tot guerrilla-operaties, te worden beoefend.

11. Aanbevelingen

De uit de studie voortvloeiende aanbevelingen zijn in feite reeds aangegeven in de getrokken conclusies en in de tekst van de verschillende onderwerpen.

Samenvattend kan worden gesteld, dat het noodzakelijk is om een aantal maatregelen te nemen, die enerzijds leiden tot vermindering van de in de moderne oorlogvoering zo sterk gestegen kans op gevangenneming door de vijand, en anderzijds voorkomen dat personeel in krijgsgevangenschap onnodig lang aan de grootste beproevingen en ontberingen wordt blootgesteld.
De belangrijkste maatregelen zijn de volgende.

a. In het vlak van voorlichting en indoctrinatie

— Voorlichting en indoctrinatie dienen te worden gericht op waarom en waarvoor de soldaat zonodig zal moeten vechten en wat hem te wachten staat indien hij in communistische krijgsgevangenschap geraakt.

— De nieuwe artikelen uit het Reglement betreffende de Krijgstucht inzake ontwijken en ontsnappen, dienen nog eens in een aan de man te verstrekken boekwerk of instructiekaart te worden opgenomen, waarin per artikel een nadere uitleg en motivering wordt gegeven.

— De soldaat moet van het begin af aan vertrouwd worden gemaakt met de gedachte, dat geïsoleerd optreden van zijn eenheid eerder regel dan uitzondering zal zijn.

b. In het vlak van opleiding en oefening

— Tijdens de opleiding dient veel aandacht te worden besteed aan ontwijken en ontsnappen. Hierbij dient het accent te worden gelegd op kortstondig ontwijken door middel van infiltratie en ontsnappen in de gevechtszone.

— In elke oefening dienen, waar mogelijk, ontwijkopdrachten te worden geïncorporeerd. Bij oefeningen in groter verband dient behalve ontwijken door middel van infiltratie ook de verdediging van afgesneden eenheden, de uitbraak

naar gebieden onder controle van eigen troepen en het dieper penetreren in vijandelijk gebied, teneinde over te gaan tot guerrilla-operaties, te worden beoefend.

c. In het vlak van selectie en beoordeling

Bij selectie en beoordeling van, met name, officieren en kader dient meer dan ooit te worden gelet op karaktereigenschappen en integriteit.

d. In het vlak van de middelen

Zodra de voor de KL in te voeren middelbare helikopters ter beschikking komen, dient, uit de vele aan deze transportmiddelen toe te kennen taken, een hoge prioriteit te worden verleend aan evacuatie van personeel van afgesneden eenheden.

e. In het vlak van de oorlogsvoorbereiding

In het operatiegebied dienen alle mogelijke voorbereidingen te worden getroffen die de uitvoering van onverhoopt uit te voeren ontwijk- en ontsnappingsoperaties vergemakkelijken.

De te nemen maatregelen zullen vrijwel geen extra kosten met zich brengen. Daarenboven behoeft het huidige opleidings- en oefenprogramma niet in die zin te worden gewijzigd, dat noodgedwongen minder aandacht aan andere belangrijke facetten kan worden besteed.

Literatuur

1. J. F. Quinn — *Inf. School Quart.* (1957)(2).
2. M. Whiting — *Inf. School Quart.* (1957)(3).
3. J. Gause en H. Kayner — *Inf. School Quart.* (1957)(3).
4. F. F. Rathbun — *Inf. School Quart.* (1957)(4).
5. D. C.-U. von Gersdorf — *Wehrkunde* (1957)(5).
6. J. Hinz — *Das Kriegsgefangenenrecht*. Verlag Fr. Vahlen GmbH, Berlijn (1955).
7. U. S. Office Armed Forces Information and Education — *The U. S. Fighting Man's Code*. Dept of Defense (1959).
8. *Evasion and Escape*. HQ Dept of the Army USA (1958).
9. E. Williams — *The Escapers*. Collins, Eyre & Spottiswoode, Londen (1958).
10. E. Kinkead — *Why they collaborated*. Longmans, Londen (1959).
11. F. E. Hollander — *Voorlichting: De vijfde macht*. Ver. v. krijgswetensch., 2e afl. (1960/61).
12. *Behind enemy lines*. Dept of the Army USA (1951).
13. J. E. Olson — *Mil. Rev.* (1955)(3).
14. C. E. Williamson — *Mil. Rev.* (1957)(8).
15. W. S. Coleman — *Inf. School Quart.* (1954)(3).
16. *Escape and Evasion*. *Naval Aviation News* (1955) (3).

BIJLAGE 1

Uittreksel van de verzameling van gemeenschappelijke verordeningen voor de krijgsmachtsvoorschriften voor zover betrekking hebbende op ontwijken en ontsnappen

Verdrag van Genève van 12 augustus 1949

Artikel 42

Het gebruik van wapens tegen krijgsgevangenen, in het bijzonder tegen krijgsgevangenen, die ontvluchten of pogen te ontvluchten, mag niet dan als uiterste middel worden toegepast en moet steeds worden voorafgegaan door sommaties, welke in overeenstemming zijn met de omstandigheden.

Artikel 91

De ontvluchting van een krijgsgevangene zal als geslaagd worden beschouwd wanneer:

1. hij zich bij de gewapende macht van de mogendheid waartoe hij behoort, of bij die van een bondgenoot heeft gevoegd;

2. hij het grondgebied dat onder de macht staat van de gevangenhoudende mogendheid of van een bondgenoot van deze mogendheid, heeft verlaten;

3. hij zich aan boord van een schip heeft begeven, dat de vlag voert van de mogendheid tot welke hij behoort, of van een bondgenoot en hetwelk zich in de territoriale wateren van de gevangenhoudende mogendheid bevindt, mits dat schip niet onder het gezag van laatstgenoemde mogendheid staat.

Krijgsgevangenen wier ontvluchting in de zin van dit artikel is geslaagd en die wederom gevangen worden genomen, zullen op geen enkele wijze strafbaar zijn voor hun vroegere ontvluchting.

Artikel 92

Een krijgsgevangene, die poogt te ontvluchten en wordt gegrepen voordat zijn ontvluchting is geslaagd in de zin van art. 91, mag slechts krijgstuchtelijk worden gestraft, zelfs in geval van recidive. Een krijgsgevangene, die wederom gevangen wordt genomen, zal on-

verwijld ter beschikking van de bevoegde militaire autoriteiten worden gesteld.

In afwijking van hetgeen is bepaald in art. 88, vierde lid (krijgsgevangenen, die een krijgstuchtelijke of gerechtelijke straf hebben ondergaan, mogen niet verschillend van andere krijgsgevangenen worden behandeld), mogen krijgsgevangenen die wegens een niet-geslaagde ontvluchting worden gestraft, aan een speciale bewaking worden onderworpen, mits deze hun gezondheid niet ongunstig beïnvloedt, in een krijgsgevangenenkamp wordt toegepast en geen enkele waarborg, welke dit verdrag hun biedt, teniet doet.

Artikel 93

Ontvluchting of poging daartoe zal, zelfs in geval van recidive, niet als een verzwarende omstandigheid worden beschouwd, indien de krijgsgevangene wordt verwezen naar een gerecht wegens een tijdens deze ontvluchting of poging daartoe gepleegd vergrijp. Overeenkomstig het beginsel, neergelegd in art. 83 (de gevangenhoudende mogendheid zal zorg dragen, dat de bevoegde autoriteiten de grootste lankmoedigheid betrachten bij haar beslissing of een vergrijp waarvan een krijgsgevangene wordt verdacht, strafrechtelijk of krijgstuchtelijk moet worden afgedaan en dat zij, waar mogelijk, eerder krijgstuchtelijke dan strafrechtelijke maatregelen nemen), mogen vergrijpen welke door krijgsgevangenen zijn begaan uitsluitend met het oogmerk hun ontvluchting te vergemakkelijken en welke geen lichamelijke geweldpleging inhouden, zoals vergrijp tegen publiek eigendom, het wegnemen van enig goed zonder het oogmerk zich te verrijken, het opmaken of gebruik van valse papieren, het dragen van burgerkleding, slechts krijgstuchtelijk worden gestraft. Krijgsgevangenen die behulpzaam zijn geweest bij een ontvluchting of poging daartoe, mogen uit dien hoofde slechts krijgstuchtelijk worden gestraft.

Artikel 94

Indien een ontvluchte krijgsgevangene wederom gevangen wordt genomen, zal de mogendheid tot welke hij behoort, daarvan in kennis worden gesteld op de in art. 122 omschreven wijze, voor zover van zijn ontvluchting kennis is gegeven.

BIJLAGE 2

Artikelen uit het reglement betreffende de krijgstucht, inzake ontwijken en ontsnappen

Artikel 8a

De militair zal zich met zijn gehele persoonlijkheid tegen de vijand inzetten. In gevechtshandelingen gewikkeld zal hij tot het uiterste aan de strijd deelnemen. Indien hij het verband met de eenheid waartoe hij behoort heeft verloren en hij de vijand niet langer doeltreffend afbreuk kan doen, is hij verplicht te trachten gevangenneming te voorkomen en zich te voegen bij eigen of bondgenootschappelijke krijgsmachtonderdelen.

Artikel 26a

Indien de militair krijgsgevangen is gemaakt, zal hij zich steeds voor ogen houden dat hij in krijgsgevangenschap militair blijft. Hij zal zich met name in al zijn

handelingen en uitingen zijn saamhorigheid met zijn medegevangenen bewust zijn.

Ook zal hij in het oog houden, dat tussen krijgsgevangenen de rangsverhoudingen blijven bestaan.

Artikel 26b

De krijgsgevangen militair dient erop bedacht te zijn, dat zowel zijn gesprekken met andere krijgsgevangenen en met onderdanen van de gevangenhoudende mogendheid, als zijn correspondentie een bron van inlichtingen voor de vijand kunnen zijn.

Hij zal in zijn gesprekken en correspondentie dan ook de uiterste voorzichtigheid betrachten.

Het is hem onder alle omstandigheden verboden inlichtingen van militaire aard aan de vijand te verstrekken; hij mag slechts zijn naam, voornamen, geboortedatum, rang en marine- of registratienummer mededelen.

Artikel 26c

Zelfs in de moeilijkste omstandigheden zal de krijgs-

gevangen militair noch mondeling noch schriftelijk enige verklaring afleggen, welke afbreuk zou kunnen doen aan de belangen van eigen land of bondgenoten.

Artikel 26d

Van de krijgsgevangenen militair mag worden verwacht dat hij, wanneer zich daartoe een geschikte gelegenheid voordoet, zich aan de krijgsgevangenschap zal onttrekken, ten einde zich weder bij eigen of bondgenootschappelijke krijgsmachtonderdelen te voegen.

Artikel 26e

Het is de krijgsgevangenen militair niet geoorloofd.

a. van de vijand gunsten te aanvaarden die niet worden verleend aan zijn medegevangenen, die in gelijke omstandigheden verkeren;

b. zich tegenover de vijand te verbinden tot handelingen of verzuimen welke in strijd zijn met zijn plicht als militair.

Artikel 26f

(1) Het is de krijgsgevangenen militair niet geoorloofd op erewoord of belofte algehele vrijlating te aanvaarden, tenzij hij in zodanige uitzonderlijke, van die van het merendeel zijner medegevangenen afwijkende, omstandigheden verkeert, dat naar het oordeel van de vertrouwensman — bedoeld in artikel 79 van het Verdrag van Genève van 12 augustus 1949 (goedgekeurd bij de wet van 19 mei 1954, Stb. 248), betreffende de behandeling van krijgsgevangenen — afwijzing van een aanbod tot vrijlating redelijkerwijs niet van hem kan worden gevergd.

(2) Van het onder 1 omschreven verbod kan door Ons of van Onzentwege door Onze Minister van Defensie ontheffing worden verleend. Van een zodanige ontheffing zal mededeling worden gedaan aan de krijgsgevangenen militairen door tussenkomst van de beschermende mogendheid of van een organisatie, waaraan eventueel op grond van het onder 1 genoemde verdrag de taak van de beschermende mogendheid is toevertrouwd.

De 2e en de 3e prijs werden gedeeld door *Luitenant-Kolonel der Infanterie E. Th. Poppe* en *1e Luitenant van Vakdiensten A. R. Jimmink*. Uit de inzending van *Luitenant-Kolonel E. Th. Poppe* publiceren wij de volgende gedeelten.

Voorlichting en indoctrinatie

a. Algemeen

Het is, gezien het reeds zeer drukke oefenprogramma, niet mogelijk veel tijd uit te trekken voor dit onderwerp. De studie heeft echter, naar ik hoop, wel aangetoond dat dit onderwerp wel enige aandacht moet hebben.

Er is reeds gesteld dat de mentale instelling van de soldaat van zeer groot belang moet worden geacht. Deze mentale instelling moet door middel van voorlichting worden aangekweekt gevolgd door oefening. Dit zal in het kader van de voorlichting dienen te geschieden en wel kort voor een dergelijke oefening zal worden gehouden.

b. Uitvoering

Dit kan gebeuren in drie lessen.

LES 1 - ALGEMEEN EN ONTWIJKEN

Iedereen kan in de omstandigheden komen te verkeren, dat hij gevangen wordt genomen of wordt afgesneden. Vooral is een moderne oorlogvoering met kernwapens kan dit in de ontstane chaos sneller gebeuren dan voorheen.

Behandel in het kort artikel 8a en 26 van het Reglement op de Krijgstucht. Daarna komt men

aan de principes van het *ontwijken*. Geef enkele hoofdpunten hiervan en enkele aanwijzingen over richting bepalen en leven van het land. Behandel tot slot de mogelijkheden van het ontsnappen, tijdens de afvoer als krijgsgevangene.

Tracht door vragen te stellen deze mogelijkheden uit de klas te laten komen.

Recapituleer.

LES 2 - ONTSNAPPEN

Korte herhaling door middel van vragen en benadruk de wil om als krijgsgevangene te ontsnappen.

Behandel enkele punten over *het gedrag als krijgsgevangene in een kamp*. Wijs weer op artikel 26 van het Reglement op de Krijgstucht. Benadruk, dat de handhaving van de teamgeest en onderlinge steun van zeer groot belang zijn. Geef het bekende voorbeeld van de Turken. Wijs op een mogelijke centrale vluchtleiding in het kamp. Geef enkele hoofdpunten over de *ontsnapping uit een kamp* en vertel iets van de methoden. Geef aan dat na ontsnapping uit een kamp de principes van *ontwijken* weer gelden (stel hierover enkele vragen).

Recapituleer en wijs nogmaals op artikel 8a en 26 van het Reglement op de Krijgstucht.

Vertoon na een korte inleiding de film TF21-1973: „Zij vochten door”. Deze film geeft zeer duidelijk de behandelde stof weer. Heeft men meer tijd beschikbaar dan kan men wat dieper op de materie ingaan en wat voorbeelden geven van ontsnappingen, enz. Men kan dan iets vertellen hoe de communisten hun krijgsgevangenen behandelen. Vertel iets over de indoctrinatie door middel van hersenspoeling. Benadruk daarna weer, dat het beter is de strijd voort te zetten dan krijgsgevangene te worden. Het boekje „The U.S. Fighting Man's Code” geeft goede voorbeelden ter illustratie en als lesleidraad. De in ontwerp zijnde „Handleiding kleine oorlog” zal dit te zijner tijd ook geven. Indien nog meer tijd beschikbaar is, geef dan de hoofdpunten van de Conventie van Genève 1949. Hiervan zijn de belangrijkste artikelen: 7, 17, 31, 32, 39, 49-54, 58, 62, 64, 66, 82, 89 en 93. Ook is het nuttig tijdens rusten bij een velddienstoefening vragen te stellen over deze materie en deze toe te lichten of in discussie te brengen.

Opleiding en oefening

a. Algemeen

Het meeste effect moet worden verwacht van oefeningen. Dit soort oefeningen zal in het kader van de kleine oorlog het beste tot zijn recht komen, dan wel als afzonderlijke oefening, zoals zij reeds enkele malen zijn gehouden en zelfs in de publieke belangstelling stonden. Iedere oefening kleine oorlog werkt trouwens ten gunste van ontwijken en ontsnappen.

De luchtmacht doet vrij veel in deze richting en alle piloten doorlopen een praktische cursus aan het Vlieg-Opleiding Test Centrum (VOTC). Daar zijn de oefeningen afgestemd op het ontwijken en weerstaan van ondervraging. De moeilijkheid blijft de werkelijkheid enigszins te benaderen. Bij de Luchtmacht ondergaat de gevangen genomen piloot op vrijwillige basis een zeer harde behandeling. Dit zal voor een organiek onderdeel niet mogelijk zijn. Dit soort oefeningen heeft zeer gunstige neveneffecten, nl. het bijbrengen van zelfstandigheid, improvisatievermogen, handigheid, terreinvaardigheid en verhoging van de fysieke conditie. Indien de oefeningen kunnen worden gehouden in het buitenland, dan zal de waarde hiervan nog worden verhoogd. Ik zou een onderscheid willen maken in basisoefeningen en toegepaste oefeningen.

b. Algemene richtlijnen oefening

In het algemeen dient de oefening voor de deelnemers onverwachts te beginnen. Het oefenterrein dient voor de mensen zo onbekend mogelijk te zijn en zo mogelijk natuurlijke begrenzing te hebben. De praktijk leert, dat men van burgerzijde medewerking krijgt, vooral daar de oefeningen zonder groot materieel worden gehouden. De opzet van de oefening kan zeer eenvoudig zijn. Strikte regels dienen te worden gegeven en opgevolgd. Indien de bewaker van een transport krijgsgevangenen een ontvluchttingspoging kan beletten door een gericht schot, dient de ontsnapper te worden uitgeschakeld, enz. De te oefenen eenheid dient vermoeid te zijn, bv. door een mars.

c. Basisoefeningen

Deze oefeningen kunnen worden gehouden als deel van andere velddienstoefeningen. Er wordt op die wijze geen aparte oefentijd uitgetrokken.

VOORBEELD 1 (ONTSNAPPEN)

Peloton marcheert naar de schietbaan. Tijdens deze mars wordt beoefend: krijgsgevangentransport en het ontsnappen hieruit. Enkele soldaten worden aangewezen als bewaking. De rest van het peloton vormt een groep af te voeren krijgsgevangenen (wapens en bandoulière te dragen). De pelotonscommandant is leider oefening. Onderweg worden allerlei situaties weergegeven, die in werkelijkheid zich ook kunnen voordoen, zoals artilleriebeschieting, luchtaanval, enz.

De marsroute dient verschillende soorten terrein te geven. Regel is dat hij die ontsnapte na 100 m van de route te zijn verwijderd zelf weer aansluit bij het peloton.

Ook kan de eerste maal de oefening worden gehouden als geleide oefening, d.w.z. de pelotonscommandant laat zien hoe men onder verschillende omstandigheden kan ontsnappen. Tijdens deze oefening ware tevens te behandelen hoe krijgsgevangenen te bewaken. Bij een gemotoriseerde verplaatsing van het peloton kan dit soort oefening worden herhaald.

VOORBEELD 2 (ONTWIJKEN)

Tijdens een rust stelt de pelotonscommandant vragen aan het peloton zoals: waar is het noorden, hoe moet men lopen om de IJssel te bereiken, enz. Tijdens de thuismars na een oefening kan de pelotonscommandant enkele aspecten van

ontwijken behandelen, zoals: richting houden over een open heide in donker, op sterren, het in kleine groepen verplaatsen naar de kazerne langs paden met vermijden van hoofdwegen, enz.

d. Toegepaste oefeningen

Hieronder volgen enkele voorbeelden ten aanzien van de opzet van oefeningen.

VOORBEELD 1

In het kader van een tactisch raamwerk verplaatst een peloton te voet (over ca. 15-20 km) naar een verzamelgebied. Hier wordt bivak gemaakt. Als het bivak gereed is komt bericht dat het peloton een voorpeloton moet aflossen. Bivak wordt opgebroken. Wanneer dit vrijwel is gebeurd komt er een nieuw bericht binnen dat de vijand is doorgebroken en een groot gebied heeft afgesneden. De leiding geeft thans opdracht dat het peloton in groepen van 3 man zal infiltreren naar een door ons bezet gebied (kan rond de kazerne liggen).

De Pelotonscommandant moet nu snel handelen. Groepen indelen: routes bespreken en aanwijzingen geven. Kaarten en kompassen blijven ter beschikking. Er dient een als agressor geklede tegenpartij te zijn, die het infiltreren zal trachten tegen te gaan.

Het laatste deel van de oefening dient in het duister plaats te vinden. Deze situatie kan ook worden verkregen nadat het peloton zich ter verdediging heeft ingericht en dan wordt afgesneden.

VOORBEELD 2

Het peloton heeft een patrouillebasis ingericht en patrouilles zijn uitgezonden. De vijand stoot door en dreigt het terrein, waarin de patrouillebasis is ingericht, te bezetten. Een patrouille komt terug en meldt tevens, dat vijand is waargenomen op verbindinglijn met de compagnie. De Pelotonscommandant besluit, (zo nodig op bevel van oefenleiding), terug te infiltreren naar het door eigen compagnie bezette gebied (men is hiervan vertrokken). Zij die daar aankomen, bemerken dat gebied, waar eigen compagnie was gelegerd, thans door agressor is bezet. Men moet verder infiltreren om de compagnie te bereiken. De patrouilles die terugkomen op de patrouillebasis vinden dit gebied bezet door agressor en zullen eveneens moeten teruginfiltreren.

Bij gevangenneming door agressor kan „ontsnap-

pen” worden beoefend. Let wel: denk aan strikte spelregels.

VOORBEELD 3

Een peloton valt tijdens een verplaatsing naar een verzamelgebied in hinderlaag en wordt gevangen genomen dan wel tijdens legering blijkt, dat het kamp 's ochtends is omsingeld, waarna gevangenneming volgt. Tijdens de afvoer komen verschillende ontsnappingsmogelijkheden voor. Men kan de oefening nog wat beter in de hand houden door bv. de eerste ontsnapping te laten uitvoeren door de 1e groep, de tweede ontsnapping door de 2e groep enz.

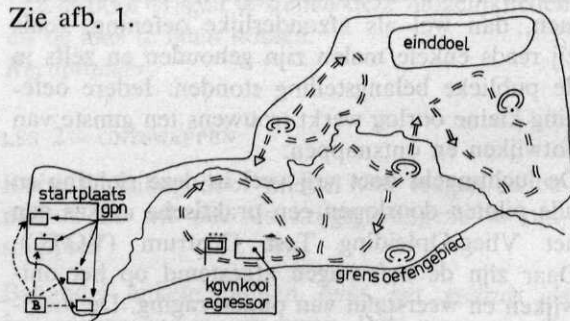
Bij de afvoer kan de pelotonscommandant, te voren ge-briefed, doorgeven dat men bij ontsnapping moet trachten een bekend punt te bereiken. Deze oefening kan worden gecombineerd met een thuismars na een oefening.

VOORBEELD 4

De Militaire Politie houdt een oefening inrichten van een krijgsgevangenkamp of kooi. Een eenheid treedt hierbij op als krijgsgevangenen. Bij deze oefening kan deze eenheid tevens beoefenen het ontsnappen en daarna terugkeren naar de eigen lijn, die in het kader van deze oefening is bekendgemaakt.

VOORBEELD 5

Zie afb. 1.

Afb. 1 Schets van de opzet van de Oefening Ontwijken

B: briefing van het te oefenen peloton

= = : patrouillegang agressor

Doel oefening: pel d.m.v. ontwijken einddoel bereiken

Vijand: agressor een of twee pels beoefenen wachten, posten, patrs en behandeling kgvn

Ontsnappen: uit kooi mag worden getracht te ontsnappen

Grensgebied: moet in terrein zijn vast te stellen

Handleiding Kleine Oorlog

Deze in ontwerp zijnde handleiding zal ook aanwijzingen geven met betrekking tot opleiding en oefeningen in ontwijken en ontsnappen.

Frequente oefeningen

Eén basisoefening per 14 dagen is m.i. voldoende en uitvoerbaar. Een basisoefening vraagt immers geen extra oefentijd. Eén voortgezette oefening per kwartaal of andere oefening kleine oorlog moet uitvoerbaar zijn.

Aanbevelingen

a. Zo spoedig mogelijk doen uitgeven van de Handleiding Kleine Oorlog waarin aanwijzingen voor de opleiding waren op te nemen. Zie mede: U.S. DA pamphlet 355-6 Officers call; TC 621-1 Escape and Evasion; DA pamphlet 21-45 Behind enemy lines.

b. Het onderwerp Kleine Oorlog in redelijke doch wel zo ruim mogelijke mate in de oefenprogramma's doen opnemen.

c. Het voorschrijven dat enige instructie, bv. 3 lessen (w.o. film) over ontwijken en ontsnappen per oefenperiode van ca. 1 jaar wordt gegeven.

d. De fysieke training ondanks mechanisatie ter hand blijven nemen. Dit is overigens een algemene eis die altijd blijft gelden.

e. In de „Legerkoerier” en „De Onderofficier” artikelen over deze materie doen opnemen, met vooral voorbeelden van geslaagde ontsnappingen; hoofdzaken Conventie van Genève, enz.

f. Het boekje „U.S. fighting Man's Code” doen verspreiden tot op bataljonsniveau, zodat hieruit stof voor de instructie kan worden geput.

g. Vertonen door de Welzijnszorg van goede speelfilm: „Eén kwam erdoor”, die de ontsnapping behandelt van een Duitse piloot.

h. Overwegen om de richtlijnen van het Reglement op de Krijgstucht art. 8a en 26 in een wat meer op idealisme afgestemde vorm te verspreiden.

i. Doen vervaardigen van instructieplaten zoals de V.S.-serie „Code of Conduct”.

j. In de map „Fundamentele Voorlichting” een pamflet over deze materie doen opnemen.

Tenslotte laten wij hieronder enkele gedeelten volgen uit de met de gedeelde 2e/3e prijs bekroonde inzending van *1e Luitenant van Vakdiensten A. R. Jimmink*.

Verblijf te velde onder moeilijke omstandigheden

Bij de gevechtshandelingen „Ontwijken en ontsnappen” kan in beginsel worden gesproken van zeer buitengewone, moeilijke omstandigheden waarin de man zich bij zijn verblijf in vijandelijk gebied ziet geplaatst. Het zelfbehoud in vijandelijk gebied eist, behalve doorzettingsvermogen, initiatief en vindingrijkheid om te improviseren in belangrijke mate een zeer sterke mentale, morele instelling van de man teneinde het hoofd te kunnen bieden aan hetgeen onder zulke extreme omstandigheden van hem wordt geëist, namelijk: *te leven en het gestelde doel bereiken*.

Aan de vijand ontwijkende of afgesneden troepen en ontsnapte krijgsgevangenen zijn uiteraard tijdens hun verblijf in vijandelijk gebied verstoken van enig comfort. Het zoeken van beschutting bij slechte weersomstandigheden in verlaten dorpen of boerderijen en de hoop op hulp van de burgerbevolking, is meestal zeer aantrekkelijk, maar door de geringe uitwijkmogelijkheden bij ontdekking en de kans op verraad te riskant. In het algemeen zal de enige waarborg voor het behoud

zijn gericht op het leven in de natuur, in bosgebieden, ontoegankelijke streken, spelonken, grotten en dergelijke.

De vele problemen van het zelfbehoud worden gezocht in de natuurlijke behoeften van de mens: voeding, water, kleding, onderdak.

Behalve deze fysieke aspecten spelen de mentale aspecten een belangrijke rol, zoals: zelfdiscipline, zorg voor de gezondheid, geduld.

Juist het laatste punt is het moeilijkst te verwerken. Vooral bij afgesneden troepen en ontsnapte gevangenen is een ongeduldige drift tot snel handelen en roekeloosheid te bespeuren. In een situatie van bv. extreme regens of koude, bij honger en dorst, bij de gedachte aan de nog af te leggen afstand naar de eigen troepen en het schijnbaar uitzichtloze van de situatie, wordt de man reeds vanzelf mentaal gedwongen om het ontwijken aan de vijand op de tweede plaats te zetten en hij laat bij de gedachte en drang naar water, voeding of onderdak prevaleren. Hij zal denkelijk elk risico willen lopen teneinde aan deze behoeften te kunnen voldoen.

Kleding en de beginselen van warmtebehoud

Kleding op zich geeft in beginsel geen warmte af, maar dient alleen om de warmte die het lichaam afgeeft vast te houden. Hoe meer de kleding isoleert des te beter een sneller wordt de man warm. Daar lucht een slechte geleider is, berust het isolerend vermogen van kleding op het scheppen van een niet bewegende luchtlaag om het lichaam. Het gewicht van de kleding bevordert het warm blijven niet. Meer lagen lichte kleding isoleren veel beter, daar nu luchtlagen worden gevormd. Ten aanzien van kleding dient dan ook aandacht te worden besteed aan de volgende punten.

1. Kleding moet losjes en in lagen worden gedragen.
2. Vuil, vet en vocht doen de isolerende werking verminderen omdat de lucht uit de weefsels wordt verdreven. Het droog houden c.q. op tijd goed laten drogen van kleding voorkomt warmteverlies.
3. Waar dit maar enigszins mogelijk is moeten kledingstukken, desnoods alleen door spoelen of uitslaan op een steen, worden gewassen.
4. Bijzondere aandacht moet worden besteed aan sokken, ondergoed, handschoenen en slaapzakken (dekens). Vochtige sokken kunnen onder de gevechtskleding op het lichaam worden gedroogd. De slaapzak moet na gebruik worden geopend, verse lucht moet naar binnen kunnen komen. Hij dient bij elke mogelijke gelegenheid te worden gelucht en gedroogd. Van een deken kan gemakkelijk een slaapzak worden gemaakt, door bv. de lange zijde met een stuk touw of telefoonkabel dicht te rijgen.
5. Schoeisel mag nooit bij een vuur worden gedroogd zonder dit eerst uit te trekken. Het beste is schoenen door wind en zon te laten drogen. Bij vorst dienen schoenen, de gevulde veldfles (die, gevuld met heet water, tevens als warmkruid kan fungeren) en het persoonlijk wapen, tijdens het slapen in de slaapzaak te worden geborgen.

Onderkomens en slaappleatsen

Afhankelijk van de situatie in vijandelijk gebied, dient zonder de veiligheid uit het oog te verliezen, alles te worden gedaan om de dagen, en de noodzakelijke rust zo gerieflijk mogelijk te maken. In schuilplaatsen, in een schuilbivak, kan een onderkomen of slaappleats variëren tussen een zeer primitief hulpmiddel en meer comfort zoals: — een spleet in de grond of een greppel in het bos of langs een weinig gebruikte weg;

- een overdekte ligsleuf bv. onder een denneboom of midden in een bos;
- een takkenbed tussen twee omgevallen boomstammen;
- een geïmproviseerde tent van dunne stammetjes, waarbij als „staanders” twee niet te ver uit elkaar staande bomen kunnen worden gebruikt, zg. „aanbouwsels”;
- een overhangende rots, een spelonk of een grot die natuurlijke schuilplaatsen vormen. Ontwijkende of afgesneden troepen zijn mogelijk in het bezit van tentzeilen en/of slaapzakken. Het bezit hiervan kan niet hoog genoeg worden gewaardeerd. Er zijn tal van mogelijkheden om d.m.v. een tentzeil een droog, comfortabel en verscholen onderkomen op te bouwen. In vredes-tijd echter, waarbij de man bij oefeningen tot zelfhandhaving moet worden gestimuleerd en hem het initiatief en de vindingrijkheid hoog worden aangerekend, zal hij dienen te leren zich met primitieve middelen te behelpen.

Schuilplaatsen in de sneeuw

Goede schuilplaatsen kunnen in hoge sneeuw en sneeuwhopen worden aangelegd. Helm, pionierschap of een stuk plank dienen als gereedschap. Ook hier zijn er, afhankelijk van de situatie, diverse mogelijkheden, zoals:

- een in een diepe greppel uitgegraven schuilplaats met hoge wanden, voorzien van een overdekte slaappleats en vuur;
- een schuilhol uitgegraven in een sneeuwhoop voorzien van een slaappleats met takkenbed;
- een uit sneeuwblokken gebouwde sneeuwhut (iglo).

Het principe, onder winterse omstandigheden, is de wind te breken en zoveel mogelijk warmte (vuurtje of de lichaamswarmte) te behouden. Winterschuilplaatsen moeten winddicht en zoveel mogelijk gesloten zijn. Indien er een vuurtje wordt gestookt moet er gelegenheid tot ventilatie zijn.

Het maken van vuur

Zoals reeds op andere plaatsen van deze handleiding werd gezegd bestaat er, indien de veiligheid dit toelaat, de mogelijkheid om in schuilbivakken (of in kleine schuilplaatsen soms de kans) tot het aanleggen van een vuurtje. Vuur verhoogt de levenskansen van de man onder abnormale omstandigheden. *Het verschaft warmte, voedsel kan worden bereid, bacteriën in water kunnen worden gedood, insecten kunnen worden verdreven.*

Met lucifers dient men onder alle weersomstandigheden een vuurtje te kunnen aanleggen. Lucifers zijn een kostbaar bezit. Zij dienen steeds waterdicht te worden verpakt. Het bezit van een kaars is zeer belangrijk, om:

- lucifers te sparen;
- luciferskoppen in gesmolten kaarsvet te dompelen en ze zo waterbestendig te maken.

Het aanleggen van een vuurtje met lucifers of een stukje kaars vereist enige vaardigheid maar levert bij juist gebruik van de middelen niet veel moeilijkheden op.

Een juiste droge plaats moet worden gekozen onder een overhangende boom of een rots. Bij sneeuw moet er een droog platform voor het vuur worden gelegd bv. door dikke takken of een stuk metaal.

— Tondelhout uit droog gras, droge plantestengels, ontvlambare bast of blaren, takjes niet veel dikker dan een strohalm, kunnen voor het aanleggen worden gebruikt.

— Houtspaanders en dunne droge takken moeten klaar liggen om het vuur gaande te houden.

— Harsachtige pek in dennebomen brandt als olie. De bast aan de onderkant van berkebomen bevat een harsachtige olie die snel brandt.

Vuur maken zonder lucifers

Zonlicht door een lens (bv. veldkijker) zal houtspaanders in brand steken. Vonken die met de achterkant van een zakmes uit een stukje kwartssteen worden geslagen zullen droog materiaal in brand doen vliegen. Met behulp van „boog en snoer” kan vuur worden gemaakt door wrijving. Lichtelijk verrotte, dode takken waarbij snel ontvlambaar materiaal wordt gelegd, zijn hiervoor het best geschikt.

Kookvuren

Een rookloos kookvuurtje kan worden gemaakt m.b.v. een oud blik. Onderaan dienen twee rijen gaten te worden gemaakt, die vlak bij elkaar dienen te liggen. De brandstof bestaat uit kleine twijgjes, dode takjes enz. Als de takjes droog zijn zal er geen rook ontstaan. Het voordeel van een dergelijk oventje is dat het onder alle weersomstandigheden kan worden gebruikt. Het kan worden meegenomen. De ruimte van het blik kan dienen als bergplaats van droge takjes of voor het opbergen van diverse zaken.

Samenvatting

Het slagen van het onopgemerkt verblijf in, en de verplaatsing door, vijandelijk gebied hangen

voornamelijk af van het vermogen zich aan te passen bij het overwinnen van de uiterst moeilijke omstandigheden en de mentale drang tot zelfbehoud. Door kennis van de hoofdbeginselen t.a.v.:

- zorg voor kleding en uitrusting;
- inrichten van schuilplaatsen onder diverse terrein- en weersomstandigheden;
- het aanleggen van vuur voor warmte en kookdoeleinden;
- geduld en zelfdiscipline;

zal de man in staat zijn om, behalve te voldoen aan andere dwingende eisen, het leven in de natuur te kunnen volbrengen en het doel te bereiken.

Het schuilbivak

Het tijdelijk verblijf in vijandelijk of door de vijand bezet gebied moet als de essentiële consequentie bij het „ontwijken” en het „ontsnappen” aan de vijand worden gezien.

Gezien het feit dat verplaatsingen in vijandelijk gebied overdag nagenoeg onmogelijk zijn, zal men in afwachting van de duisternis de dag moeten doorbrengen op een plaats waar men zich volkomen kan schuilhouden voor de vijand. Zo'n plaats wordt aangeduid met „schuilbivak”; onder dit begrip verstaan wij: *een verscholen verblijfplaats in het vijandelijk of door de vijand bezet gebied, die door kleine eenheden tijdelijk wordt betrokken teneinde de vijand te ontwijken en gevangenneming te voorkomen.*

Afhankelijk van de duur van de activiteiten zullen ontwijkende troepen of ontsnapte krijgsgesvangenen verscheidene schuilbivakken moeten gebruiken.

Niet altijd zal het lukken om in één nacht het bevolen of gestelde doel te bereiken. De enige oplossing is dan, zich overdag schuil te houden en bij duisternis de tocht voort te zetten om tegen het begin van de nautische ochtendschemering opnieuw in schuilbivak te gaan.

Keuze van een schuilbivak

De eisen die wij aan een schuilbivak in vijandelijk gebied moeten stellen zijn:

- het dient vooral een goede gezichts- en vuurdekking te bieden;
- het mag niet dicht bij een tactisch of logistiek object liggen;
- het dient liefst in onoverzichtelijk en moeilijk toegankelijk terrein te liggen, met weinig of geen wegen in de omgeving;

— het dient zo mogelijk water te bevatten;
— diverse uitwijkroutes moeten mogelijk zijn. Als voornaamste punt dient echter de gezichtsdekking te worden gezien. In West-Europa voldoen dichte uitgestrekte bosgebieden meestal aan deze eisen, vooral als deze onderbegroeiing hebben van kreupelhout, hoge varens of struiken. Berghellingen en rotsgebieden hebben vaak bebos-
sing met verborgen grotten, spleten en spelonken. Door hun ontoegankelijkheid vormen zij meestal ideale schuilplaatsen. Ontoegankelijke moerasgebieden hebben vaak zeer goede schuilplaatsen in de vorm van droge plekken en begroeide droge eilandjes. Het is vanzelfsprekend niet altijd mogelijk om zg. ideale plaatsen te vinden en men zal wel eens zijn toevlucht moeten nemen tot een schuilplaats die niet aan alle eisen voldoet.

Verlaten huizen, boerderijen en dergelijke kunnen natuurlijk eveneens als schuilplaatsen dienen. Vooral bij slechte weersomstandigheden zijn dergelijke plaatsen aantrekkelijk. Met bedenke echter dat de veiligheid in dit geval verre boven enig comfort te verkiezen is. Hier zijn meestal maar zeer weinig uitwijkroutes en ontdekking door de vijand is eerder mogelijk. Verlaten boerenbedrijven zijn erg gewild bij de vijand om te fourageren. Vooral het Sovjet-leger fourageert op het veroverde terrein (of van het land).

Bosgebieden lenen zich het beste voor verblijf houden in een schuilbivak. Men zal echter terdege rekening moeten houden met het jaargetijde. 's Winters geven loofbossen meestal onvoldoende dekking, zodat men in de meeste gevallen beter naaldbossen kan gebruiken. 's Zomers hebben de loofbossen de voorkeur daar naaldbossen door de vijand bij de minste argwaan gemakkelijk kunnen worden afgebrand.

Hoe wordt een schuilbivak betrokken?

Bij het antwoord op deze vraag moeten wij uitgaan van een aantal veronderstellingen, nl.:

- a. een in het vijandelijk gebied infiltrerende eenheid met het doel aldaar enige gevechtshandeling tegen de vijand te plegen, is van te voren voorzien of heeft voldoende inzage gehad van kaarten, luchtfoto's enz., zodat bij het plan en de bevels-uitgifte de ligging van het schuilbivak en het reserve-schuilbivak bekend is;
- b. een van de eigen troepen afgesneden eenheid bezit misschien geen kaart of andere terreingegevens, maar poogt desondanks zich weer bij de eigen troepen te voegen;
- c. ontsnapte krijgsgevangenen infiltreren door het vijandelijk gebied en benutten elke mogelijke

schuilplaats om zich overdag aan waarneming door burgers of vijand te onttrekken.

In het geval dat in kleine ploegen wordt geïnfil-
treerd en elke ploeg een kaart of kaartschets bezit, wordt van te voren een zg. ONTMOETINGSPUNT (OMP) afgesproken. Dit OMP ligt in de omgeving van het voorziene schuilbivak en dient ca. één uur voor het begin van de nautische ochtendschemering te zijn bereikt. In elk geval wordt een RESERVE-ONTMOETINGSPUNT (RESOMP) afgesproken voor het geval dat het eerste is bezet door de vijand of anderszins moeilijkheden oplevert.

Nadat de infiltrerende ploegen op het OMP zijn aangekomen wordt hier een vluchtige omtrekverdediging ingericht. De commandant, en indien deze niet tijdig aanwezig is diens opvolger, maakt zo spoedig mogelijk met een man als ordonnans een verkenning naar het van te voren bepaalde schuilbivak. Bij deze verkenning gelden de volgende overwegingen.

— Wat is de beste route om de eenheid van het OMP naar het schuilbivak te brengen, zodanig dat er geen sporen worden nagelaten?

— Biedt de gekozen plaats volledige gezichtsdekking bij daglicht, is er voldoende onderbegroeiing?

— Zijn er uitwijkmogelijkheden naar een reserve-schuilbivak?

— Is de nabije omgeving van het schuilbivak vrij van vijand?

— Zijn er wegen langs het schuilbivak die een gevaar voor ontdekking door burgers of vijand kunnen vormen?

— Hoe is de troep het beste in te delen en wat zijn de te nemen beveiligingsmaatregelen?

— Welke maatregelen moeten er worden genomen ten aanzien van een eenvoudig waarschu-
wings- en alarmsysteem?

Nadat de commandant of diens opvolger de genoemde punten heeft overwogen en hij het gekozen schuilbivak als een veilige schuilplaats accepteert, doet hij de troep zo omzichtig mogelijk ophalen en wijst hen bij aankomst hun plaats in het schuilbivak. Het schuilbivak moet vóór het begin van de nautische ochtendschemering zijn betrokken.

In een ander geval, nl. dat door ontwijkende troepen of ontsnapte krijgsgevangenen gedurende de nacht een gebied wordt bereikt waar de mogelijkheid van een goede schuilplaats aanwezig is, wordt overeenkomstig gehandeld. De troep blijft achter op een OMP, de commandant maakt een verkenning overeenkomstig het eerder gestelde,

en de schuilplaats wordt betrokken. *Indien de eenheid te groot is, bv. een peloton, dan kunnen beter verscheidene kleine schuilplaatsen worden betrokken.*

Sporendiscipline

Zeer speciale aandacht verdient de sporendiscipline. De opv. commandant wordt meestal hiermee belast. Vooral op de zandgrond of bij sneeuw zijn het de voetsporen die de vijand de weg naar het schuilbivak kunnen wijzen. Met een tak met dennenaalden of bladeren kan men sporen uitwissen. In vochtige grond blijven sporen langer staan en zijn niet eenvoudig weg te werken. In dit geval dient de naderingsweg van het OMP naar het schuilbivak zodanig te worden gekozen dat geen sporen ontstaan. Om een pad in de begroeiing te voorkomen kan in plaats van in colonne ook in linie worden gelopen.

Beveiliging van het schuilbivak

In het schuilbivak wordt de eenheid in kleine ploegen verdeeld en in een omtrekverdediging opgesteld. De automatische wapens worden zo opgesteld dat mogelijke naderingswegen van de vijand kunnen worden bestreken. Posten worden uitgezet teneinde onmiddellijk de commandant te kunnen waarschuwen indien onraad dreigt. Een eenvoudig alarmsysteem moet worden ingesteld teneinde iedereen te kunnen alarmeren. *De belangrijkste beveiligingen van een schuilbivak moeten passieve maatregelen zijn, zoals verborgen ligging, goede dekking, weggewerkte sporen en geruisloos verblijf.*

Het verblijf in een schuilbivak

Het verblijf in een schuilbivak vraagt van een ieder een grote mate van zelfdiscipline. Enkele belangrijke regels zijn:

- niet hardop spreken, alleen fluisteren;
- geluiden van rammelende veldflessen, mess-tins en dergelijke vermijden;
- niet rondlopen of onnodig zijn plaats verlaten, aflossing van posten dient uiterst voorzichtig te geschieden;
- geen licht of vuur maken zolang het nog donker is;
- individuele camouflage toepassen en uitrusting camoufleren;
- *alle afval, ook het menselijke, onmiddellijk begraven;*
- uitrusting die niet direct nodig is, moet gereed liggen voor vertrek. Alle artikelen uit de gevechts-

tas of dergelijke dienen na gebruik onmiddellijk weer te worden opgeborgen;

— het wapen wordt steeds bij de hand gehouden. *Een ieder moet ervan doordrongen zijn, dat de kleinste fout noodlottig kan zijn, niet alleen voor de enkeling maar voor alle anderen die in een schuilbivak verblijven.*

Commandanten moeten bij het minste vergrijp tegen de bivakdiscipline onmiddellijk optreden en de mannen op hun foutief en onverantwoord handelen wijzen. Een ieder heeft rust hard nodig voor de activiteiten van de komende nacht. Men slaapt met schoenen en kleding aan. Bij slecht weer kunnen zo nodig met eenvoudige middelen kleine onderkomens worden vervaardigd zodat enige beschutting en warmte kan worden verkregen. Als de toestand het toelaat, kunnen kleine kookvuurtjes worden aangelegd. Men dient echter overmatige rookontwikkeling, die het schuilbivak zou kunnen verraden, tegen te gaan.

Hoe te handelen indien ontdekking dreigt?

Indien op enige wijze door de vijand ontdekking dreigt, dan dient het schuilbivak snel en geruisloos te worden verlaten. Het alarmwoord, door de commandant bepaald, wordt snel en fluisterend doorgegeven.

De ploegen begeven zich snel op de afgesproken wijze naar een reserve-ontmoetingspunt waarna het reserve-schuilbivak wordt betrokken. De plaats van het reserve-ontmoetingspunt en het alarmwoord moeten reeds bij het betrekken van een schuilbivak aan een ieder bekend zijn. *Men bedenke dat het in een schuilbivak niet zaak is om te vechten, maar voor de vijand verscholen te blijven.*

Indien een schuilbivak door een vijandelijke patrouille wordt aangevallen c.q. een gebied wordt gezuiverd waarbij het schuilbivak gevaar loopt om te worden ontdekt, is de vijand ten aanzien van gevechtskracht, terreinoverwicht enz. in bijna alle gevallen in het voordeel. Pas in uiterste noodzaak, indien er geen andere uitweg meer is, wordt een vuurgevecht aangegaan, waarbij de terugtocht met vuur wordt gedekt door enkele manschappen, die in een andere richting dienen te verdwijnen dan die van het reserve-ontmoetingspunt.

Kleine vijandelijke patrouilles, die het schuilbivak op zo'n korte afstand naderen dat ontdekking zeker is, moeten geruisloos buiten gevecht worden gesteld. Alle „sporen” hiervan dienen te verdwijnen. Op deze vijanden kunnen kaarten, munitie, wapens enz. worden aangetroffen die

eventueel van waarde voor de troep kunnen zijn.

Verlaten van het schuilbivak

Een schuilbivak dat goed is gekozen en waarin het verblijf juist is geregeld, met inachtneming van alle nodige maatregelen, zal vooral in uitgestrekte bosgebieden of ander moeilijk toegankelijk terrein nagenoeg niet door de vijand worden ontdekt. Door de commandant dient reeds overdag, met de onder-commandanten, te worden voorzien in de nodige plannen teneinde in de volgende nacht de tocht voort te zetten. Een ieder wordt van deze plannen nauwkeurig op de hoogte gebracht. Bij het invallen van de duisternis wordt begonnen met het verlaten van het schuilbivak, waarbij nauwkeurig erop dient te worden gelet dat *alle* sporen van het verblijf worden verwijderd; hierbij lette men erop dat:

- het gebruikte camouflagemateriaal wordt verwijderd en verspreid;
- resten van vuren en slaappleaatsen zorgvuldig worden weggewerkt en alle sporen uitgewist;
- gezicht en handen zwart worden gemaakt, uitrusting, wapens en munitie worden gecontroleerd. Langs een veilige route wordt het schuilbivak met dezelfde voorzichtigheid verlaten als waarmee het werd betrokken.

Samenvatting

Het gebruik van een schuilbivak berust op geheimhouding en omzichtigheid. Het kan alleen slagen door een grondige voorbereiding en goede discipline tijdens het verblijf. Iedereen dient de ontmoetingspunten en de schuilbivakken grondig uit het hoofd te kennen. Nimmer mogen hieromtrent aantekeningen op papier, kaarten e.d. worden gesteld. Een schuilbivak zal, als tijdelijke verscholen schuilplaats in vijandelijk of door de vijand bezet gebied, als een noodzakelijk onderdeel van de ontwijk- en ontsnappingstechniek kunnen zijn, om een eenheid in staat te stellen het beoogde doel te bereiken.

Oefening „Odyssee” (ontwijken)

(Alle oefengegevens niet ter inzage aan oefenende troepen)

STUK I - ALGEMENE OEFENAANWIJZINGEN

A. Algemeen

Kaarten 1 : 50.00 50 oost en 44 oost.
Oefenstukken 1 t/m 6.
Oleaten: bijlage bij AOT - BOT.

B. Deelnemende troepen

— één organiek peloton A-Cie.

— 10 man oefenvijand met kader van B-Cie.

— Oefenleider: 1e Luitenant K. de Vos.

— Hulpleiders: Smi P. L. van der Does, Sgt I M. Bruine, Sgt C. K. de Mol.

— 9 man verzetsgroep in burgerkleding (blauwe overalls e.d.).

C. Tenue, bewapening en uitrusting

Peloton: gevechtsuitrusting met organieke bewapening; gevechtstas M52 met deken en halve tent; Pel Co groep 1 × WS 31 per groep 1 × C/PRC/26D

Oefenvijand: agressor helmen; agressor rangonderscheidingstekenen; op vtgn agressor emblemen groene driehoek

Oefenstaf: witte band om binnenhelm; voertuigen overdag witte vlag; 's nachts op rechter koplamp groene colonneblind.

D. Duur van de oefening

middag - nacht - dag - nacht - dag - nacht

E. Doel van de oefening

Algemeen

Kader en manschappen te oefenen in het noodgedwongen ontwijken aan de vijand, doordat de eenheid ten gevolge van verrassende vijandelijke gevechtshandelingen afgesneden raakt van de hogere eenheid van de eigen troepen.

1. Het uitvoeren van een normale gevechtsopdracht in de aanloopfase.
2. Verplaatsingen bij duisternis door vijandelijk gebied waarbij oriëntatie met behulp van de sterren, kompas en een eenvoudige schetskaart.
3. Bepalen en benaderen van ontmoetingspunten. Betrekken en verblijven in schuilbivakken.
4. Verkenningen, overvallen, geïmproviseerde rivierovergang.
5. Het zelf bereiden van voedsel onder moeilijke omstandigheden te velde.

F. Plaats van de oefening

1. Militaire oefenterreinen: Drunensche en Loonsche Duinen, Schietbaan Tilburg en Rechte Heide.
2. Garnizoen 's-Hertogenbosch.
3. Garnizoen Breda.

STUK II - OEFENVERLOOP

1e fase (aanloopfase)

01 Uitgifte AOT - BOT en verplaatsingsbevel (Stuk 3) in legerplaats door de oefenleider
Uitgifte gevechtsrantsoenen 6 in 1 individueel en munitie

01 Verplaatsing naar oefengebied per MT (uitstijpunt vt 405103)

011500 Aankomst vt 405103
Gids geleidt het peloton naar vt 408087 = CP, A-Cie
Tijdens de verplaatsing Mort beschieting (Zie stuk 5)
Bevelsuitgifte (Stuk 4)
(Stuk 5) Voor het betrekken van drie gevechtsvoorposten

ALVA vt 395 074
 BRAVO vt 412 078
 CHARLIE vt 423 092
 Pelotons Co Groep
 + 1 groep

vt 403 083

Radioverbinding van gev vp A-B-C naar Pel op Middels C/PRC/26D van P Pel co gr naar CP-A Cie lijnverbinding of ws 31

011800 Gevechtsvoorposten betrokken
 Verbindingen tot stand gebracht

Vanaf

011815 *Vijandelijke activiteiten tegen de gevechtsvoorposten* (Stuk 5)

1. Beschieting van CP-A Cie (INF ladingen)
2. Verkenning van de gev vp'n A-B-C-
3. Rookgranaten (potten) voor de Gev. vp'n
4. Kleine aanval op gev vp Alfa en Charlie
5. Besluipen van gev vp Bravo
 Op vp Bravo wordt 1 Agressor krijgsgevangen gemaakt
6. Aanval tegen 2e peloton (vuur voorstelling) met doorbraak (Het 2e peloton bestaat alleen PM)
7. Beschieting CP A-Cie
 Radio bericht naar pel CP
8. Achter gevechtsvoorposten wordt geschooten en gevochten
9. Radio contact met A-Cie verbroken

012200 Gewonde ordonnans nadert de Pel Co gr met laatste *schriftelijke* bericht van C-A Cie: van C-A Cie

Aan PC Pel

— *Stellingsgebied A-Cie door agressor doorbroken. Bat stellingen door agressor tanks en infanterie bedreigd. Posities „galjoen” worden ontruimd. Bat trekt terug naar hergroeperingsgebied. Peloton trekt terug en betreft schuilbivakken.*

	<i>schuilbivak</i>	<i>res. schuilbivak</i>
Pel Co gr		
+ 1 groep	vt 392 123	vt 388 144
ALVA	vt 383 123	vt 360 150
BRAVO	vt 399 132	vt 382 155
CHARLIE	vt 410 133	vt 393 157

Pelotonscommandant laat gevechtsvoorposten terugtrekken en *bespreekt de situatie* met groepscommandanten.

Geeft bevelen om *terugtocht door het door de vijand bezette gebied in te zetten teneinde zich eigener inzicht weer bij de eigen troepen te voegen.*

2e fase (geleide oefening)

Groepsgewijze verplaatsing naar de opgegeven schuilbivakken.

Tijdens de verplaatsing hinderlagen en agressor patrouilles.

Gevechtscontact, echter geen krijgsgevangenen.

020500 Schuilbivakken betrokken

020900 Zuiveringsactie door agressor troepen in het schuilgebied.
 Schuilbivakken worden ontruimd en verplaatst naar res. schuilbivakken.

021200 Inrichten res. schuilbivakken

021600 Agressor patrouilles in de omgeving ter activering van de beveiliging van de schuilbivakken.

021700 Boer nadert het schuilbivak vt 388 144 (Pel Co Gr + 1 Groep)

Hij vertelt:

De bruggen over het kanaal zijn door agressor troepen bezet.

Een brug is door terugtrekkende Ned. troepen vernield.

Er bestaat een mogelijkheid om bij boerderij kp 16 door middel van een helper het kanaal over te steken.

De groepen moeten van af 2100 uur met een uur tussenuimte bij de boerderij zijn.

Daar moeten zij als herkenningstekens zacht fluiten: „Oranje boven”.

021715 Pc stuurt ordonnansen naar de overige troepen teneinde de aanwijzingen van de boer door te geven.

(Let op 1 uur verschil v.w.b. aankomst bij het kanaal)

022100 Aankomst van Pel Co. Gr + 1 groep bij boerderij vt 378 186 aan het kanaal.

2 burgers ontvangen de groep d.m.v. herkenningsfluitje en brengen de groep met een roeiboort, 5 pers canvas verkenningboot of enig ander overgangsmiddel, bv. vlot van kapok gevechtsvonders, over het kanaal.

Zij herhalen dit te resp. 022200, 022300 en 022400 uur.

Aan elke groep verstrekken zij:

a. Gegevens

Ga naar café „Bos en Duin” aan de zuidrand van de Drunensche Duinen. U zult daar verdere hulp ontvangen. U moet dit punt echter voor zonsopgang bereiken. Het herkenningwoord is „Woont hier de apostel”?

b. Een schetskaart met een „veilige” route naar het contactpunt.

c. Per groep een brood.

030300 Bij café „Bos en Duin” zijn 5 man gewapende

030400 burgers met oranje armbanden; 1 ervan is de commandant de „Apostel”. Deze is nog niet

030500 aanwezig. De groepen (4) worden door de burgers opgevangen en naar verschillende

030600 schuilplaatsen in het bos gebracht. (*De groepen dienen geen contact met elkaar te hebben*).

Als de groepscommandant naar de „Apostel” vraagt, belooft de gids hem te waarschuwen.

Na een ½ uur verschijnt hij weer in de schuil-

plaats met de „Apostel”. Deze verstrekt de volgende gegevens:

- a. Gegevens over de situatie m.b.t. de agressor strijdkrachten in dit gebied
- b. Gegevens over de eigen troepen. Hun posities achter de rivier „De Bergsche Maas”
- c. Een schetskaart omtrent een veilige route en een contactpunt vlak achter de agressor positie bij de brug
- d. Gegevens over schuilplaatsen voor de a.s. dag
- e. Voeding in natura voor de groep (aardappelen - groenten - 1 stuk vlees - boter of vet).

E.e.a. wordt bij alle groepen op dezelfde wijze gespeeld. Nadat gegevens en voeding zijn verstrekt, dienen de groepen de schuilplaatsen te verlaten en een schuilbivak op te zoeken in de Loonsche Duinen.

3e fase (vrije oefening (b))

030800 Alle groepen hebben in de omgeving van de Loonsche Duinen schuilbivak betrokken. In de loop van de dag dienen de groepen als volgt te handelen:

- a. Rust en beveiliging van het schuilbivak
- b. Wapenonderhoud
- c. Bereiding van voedsel
- d. Plannen voor verplaatsing bij het aanbrennen van de duisternis

031930 Vertrek van de groepen naar het contactpunt „Ven” op vt 458 313. De groepen verplaatsen zich via de opgegeven (verschillende) routes (4 bruggen). Door vijandelijke activiteiten in dit gebied w.o. het maken van enkele krijsgevangenen, (worden afgevoerd naar het agressorbivak en onder bewaking gesteld) moet deze laatste stap voor de groepen bijzonder zwaar worden.

040300 Aankomst opgegeven contactpunt vt 458 313 „Ven”. Hier zijn: een burger contactman, 2 gewonde Nederlandse soldaten en 1 gewonde agressor sergeant. Op de sergeant is een positie-schets gevonden van een agressor voorpost die de weg naar de brug belemmert. Eigen troepen bezetten de brug vt 464 338. Herkenningsteken voor eigen troepen is 3 × groen seinpistool. Contactman heeft dit. Op aanraden van de contactman dient de voorpost snel te worden verkend door 2 verkenningspatrouilles.

040300 Beveiligen van het contactpunt en verkennen tot van agressor voorpost op vt 457 322

040500

040630 Aanval van uit de rug door alle aanwezige groepen tegen de agressor voorpost. Hierna herkenningsteken 3 × groen seinpistool.

040700 De brug vt 464 338 wordt door de groepen bereikt. Hier aanwezig + 10 man eigen troe-

pen die de groepen opvangen en naar achteren dirigeren
(Eigen troepen voorgesteld door oefenvijand thans zonder agressor uitrusting).

040730 Vertrek per MT naar legerplaats.

STUK III

Algemene oorlogstoestand

1. Agressor strijdkrachten bestaande uit onderdelen van de 108 Agressor Gemechaniseerde Infanterie Divisie en de 3e Para Divisie hebben in de afgelopen perioden, gesteund door A-wapens succesvolle operaties tegen 44 Belgische NAVO Gevechtsgroep uitgevoerd en zijn doorgedrongen tot in het gebied BAARLE-NASSAU - POPPEL - LAGE MIERDE.

De 44 Belgische NAVO Gevechtsgroep moest onder zware druk wijken en heeft zich teruggetrokken op de lijn Roosendaal - Antwerpen.

Agressor consolideert thans in het gebied LAGE MIERDE en zal denkelijk trachten in n-richting op te rukken teneinde de Vliegvelden GILZE RIJEN en EINDHOVEN in handen te krijgen.

2. De 18 Ned Ggp heeft het gebied bij Tilburg d.m.v. Bataljonssteunpunten bezet - ALPHEN - GILZE - GOIRLE - HILVARENBEEK - teneinde een snelle doorstoot van Agressor strijdkrachten tegen te gaan. Infiltraties en luchtlandingen in het gebied van de 18 Ggp worden waarschijnlijk geacht.

3. Luchtrijdkrachten

Agressor heeft in genoemde sector weliswaar geen luchtoverwicht maar maakt gebruik van de in zijn handen gevallen NAVO-vliegvelden nabij MONSCHAU - KRELFELD - LUXEMBURG

4. ABC-oorlogvoering

Inzet van tactische A-wapens is te verwachten

Bijzondere oorlogstoestand

Het 11 Infanterie Bataljon heeft zich ter verdediging, d.m.v. steunpunt, ingericht, in het bosgebied n van RIEL. In verband met een uitbreiding van de beveiliging in front heeft de A-Cie opdracht één peloton als gevechtsvoorposten in het gebied RECHTE HEIDE posities te laten kiezen.

Verplaatsingsbevel

..... Peloton

Het Peloton heeft opdracht zich op 01 van legerplaats per MT te verplaatsen naar RIEL 50 oost vt 404 103

vertrek: 01

Aankomst: 011500

Op eindpunt word het peloton opgevangen door een gids van de A-Cie

Tenuue

Gevechtsuitrusting met organieke bewapening, Gevechtstas M52 met deken en tentzeil.

— per groep 1 × C/PRC/26 D

— per Co Gr 1 × WS 31

Voeding

per man 1 × 6 in 1 individueel
per man 1 verwarmingsblikje

Kaarten

per groep 1 × 1 : 50.000 44 oost
per groep 1 × 1 : 50.000 50 oost

Munitie

Wordt verstrekt door A-Cie

Vervoer

Na aankomst RIEL terugzenden naar legerplaats.

STUK IV - BEVEL DOOR CC A-CIE VOOR HET BETREKKEN VAN GEVECHTSVOORPOSTEN

Toestand

Zie AOT - BOT

Vijand

Verkenningactiviteit gemotoriseerd en te voet is waargenomen in Kvt 10.04, Kvt 43.06, Kvt 37.04

Eigen troepen

- Voeren beveiligingspatrouilles uit tussen de steunpunten
- 2e peloton ingegraven positie vt 380 073
- 3e peloton ingegraven positie en tankverdediging op vt 43.09 zuidrand GOIRLE
- CP A-Cie vt 408 087

Opdracht

Het inrichten van 3 gevechtsvoorposten ter sterkte van één groep op:
vt 395 074 (1e groep) ALFA
vt 412 078 (2e groep) BRAVO
vt 423 092 (3e groep) CHARLIE
vt 403 083 (Ost groep met Co groep)
front zuid, ter beveiliging van het gebied RECHTE HEIDE en het tegengaan van verkenningen en infiltraties.
Posities dienen te 011800 te zijn ingenomen.

Uitvoering

Van CP - A-Cie groepsgewijze posities innemen.
Wachtwoord tot 020800: „Ouwe Taaie”

Verzorging

MUNITIE

per gew. schutter 48 patronen
per LM-schutter 75 patronen
per groep 1 struikeldraad lichtsein
Co groep seinpistool met 5 × groen

VOEDING

per man gevechtsrantsoen 6 in 1
per man 1 verwarmingsblikje

Verbindingsmiddelen

per groep 1 × C/PRC/26 D
Co groep 1 × WS 31

Gewonden

Afvoeren naar CP - A-Cie

Krijgsgevangenen

Afvoeren naar Pel Co groep
Daarna doorvoeren naar CP - A-Cie

Verbindingen

OPENEN TE 011800

WS 31

Roepnaam

- CP A-Cie YLF
- Pel Co Gr YLF 1
- C/PRC/26 D

Roepnaam

- Groep 1 ALFA
- Groep 2 BRAVO
- Groep 3 CHARLIE
- Co Groep DELTA

Uniecode BOO BOO

T	F	N	J	B	P	D	H	R	X	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	Z
M	V	C	G	L	W	Q	K	Y	S	

Basisgetal

LANDMAN 8475

Bevelvoering

CP - A-Cie op vt 408 087

Het is nu uur; nog iets te vragen?

2e fase

5. Van 012315 tot 020300

Hinderlagen op:

vt 386 100

vt 395 103

vt 404 110

vt 415 125

Taak: vuren op naderende troepen, echter geen krijgsgevangenen maken. Te 020300 terugtrekken naar basis vt 419 171

6. 020900

Zuiveringsactie in het schuilgebied met als doel de troepen uit de schuilbivakken te verdrijven. Geen krijgsgevangenen maken.

Zuiveringsplaatsen:

omgeving vt 392 123

omgeving vt 383 123

omgeving vt 399 132

omgeving vt 410 133

Hierna terug naar basis vt 419 171

7. 022200 tot 030400

Hinderlagen op:

vt 389 195

vt 410 205

vt 416 214

Patrouille tussen vt 401 204 en vt 401 198

Vuur openen bij nadering van troepen. Geen krijgsgevangenen maken.

8. 031200 tot 031600

Vrije patrouillegang in het gebied Loonsche Duinen ten einde de schuilbivakken te lokaliseren (sporen, rook) en aan te vallen.

Te 031630 terug op basis

9. 032000 tot 040200

Patrouilles en hinderlagen op de 4 routes naar het contactpunt. Zo mogelijk maken van enkele krijgsgevangenen (bv. jaatste man of achterblijvers). Terug te ca. 040200 op basis en verplaatsing naar HEUSDEN

10. Bij contactman vt 458 313 plaatsen van twee gewonde Ned. soldaten, één gewonde Agressor sergeant (040230)

11. Bezetten van Agressor gevechtsvoorpost door 6 man op vt 457 322 (040300)

12. Bezetten van brug vt 464 338 door ca. 10 man *Ned. troepen*

STUK V - ACTIVITEITEN AGRESSOR OEFENVIJAND

1e fase

1. Oefenvijand levert in de 1e fase *Ned. Troepen* als entourage en tegenstand *als Agressor*.

a. Gids op vt 405 103 te + 011500 die het peloton via van tevoren verkende gedekte weg naar CP A-cie moet gidsen. Tijdens deze verplaatsing vij. mort. beschieting in het bos (TNT-ladingen) op ca. 100 m van de weg omgeving vt 413 094. Te regelen door Sergeant De Mol + 2 man, op het moment dat het peloton passeert.

b. CP A-Cie vt 408 087

Commandopost met gecamoufleerde tent enz.

Bij de CP + 6 man in ingegraven positie

CC = 1e Luitenant De Vos

Tijdens bevelsuitgifte nadert twee maal één ordonnans met een bericht van het „2e peloton” en het „3e peloton”.

2. Te 011815 wordt Agressor oefenvijand ingezet tegen de voorposten ALFA - BRAVO - CHARLIE (thans met agressor uitrusting)

2.1. Beschieting van CP A-Cie (TNT) te regelen door Sergeant De Mol + 2 man.

2.2. Van uit agressor-basis vt 413 065 het uitzenden van 3 verkenningpatrouilles. De „verkenners” plaatsen zo dicht mogelijk bij de voorposten rookpotten of werven rookhandgranaten. Zij lokken zo mogelijk vuur uit.

2.3. C-Agressor laat 2 groepsaanvallen uitvoeren resp. tegen voorpost ALFA en CHARLIE. De aanval mag niet worden doorgezet maar loopt vast op ca. 100 m voor de voorpost.

2.4. Bij duisternis wordt voorpost BRAVO door 4 man belopen. 1 man Agressor dient door voorpost BRAVO gevangen worden genomen. *Hij geeft geen antwoorden op te stellen vragen.* De man wordt afgevoerd naar Pel. Co gr. en van daar naar CP A-Cie.

2.5. Alle Agressor troepen „vallen thans aan” op vt 300 075, waar zogenaamd het 2e Peloton in stelling is. Tijdens de aanval vuurvoorstelling en rook.

2.6. 10 minuten na de „aanval” op het 2e Peloton, beschieting van de CP A-Cie te verzorgen door Sergeant De Mol + 2 man. Kort daarna vuurvoorstelling bij CP A-Cie.

2.7. Hierna vuurvoorstelling door verspreid optredende groepen Agressor achter de gevechtsvoorposten, *waarbij radiocontact met de voorposten en de Pel Co-Gr wordt verbroken.*

3. Gewonde Nederlandse ordonnans van af CP A-Cie naar Pel Co Groep

4. Opbreken van de CP A-Cie en vertrek Oefenstaf en Agressor naar vt 419171

STUK VI - ACTIVITEITEN VERZETSGROEP

Sterkte 1 commandant + 8 man

1. 021700

Een boer met oranje armband begeeft zich naar het schuilbivak vt 388 144 en maakt contact met de Pelcommandant. Hij vertelt: „De bruggen over het WILHELMINAKANAAL zijn door terugtrekkende Ned. troepen vernield. Er bestaat een mogelijkheid om bij boerderij bij KP 16 d.m.v. een helper van „ORANJE” het kanaal over te steken. De groepen moeten echter ervoor zorgen te precies 21.00 uur (22.00 uur) (23.00 uur) (24.00 uur) bij de boerderij te zijn. Zij moeten daar als herkenningsteken zacht fluiten „ORANJE BOVEN”.

2. 022100 - 022200 - 022300 - 022400

Bij boerderij Kp 16 vt 373 185 twee man burgers met oranje armband. Eén man is bij het kanaal met de boot (lang touw om de boot weer terug te trekken). De man bij de boerderij ontvangt de groep d.m.v. herkenningfluitje en brengt de groep naar het kanaal, waar deze wordt overgezet. Hij verstrekt bij het kanaal de volgende gegevens: „Ga naar Café Bos en Duin”. U zult daar hulp ontvangen. U moet vóór zonsopgang het café bereiken. Vraag: woont hier de Apostel? Hier is een schetskaartje voor een veilige route. Hier is nog een brood als voeding.

3. 030300 - 030400 - 030500 - 030600

Bij Café „Bos en Duin” zijn 4 burgers, gewapende verzetslieden, de commandant (5) is nog niet aanwezig. Elke man vangt een groep op en brengt de groep op een van te voren verkende plaats, ter afwachting van de „Apostel” + 45 minuten na aankomst voegt zich de „Apostel” bij groep en verstrekt de gegevens:

— *Agressor troepen, tanks en infanterie hebben na hevige gevechten met langzaam terugtrekkende Ned. troepen WAALWIJK - DONGEN - KAATSHEUVEL en DRUNEN bezet.*

— *Ned. troepen hebben versterkte posities betrokken achter de Bergsche Maas bij DUSSEN - DRONGELEN - GENDEREN. De brug bij Keizersveer is vernield. De verkeersbrug bij HEUSDEN is nog intact, door eigen troepen bezet.*

— *De verzetsgroep „Oranje” heeft voor u een route uitgestippeld teneinde morgennacht onze contactman bij het ven vt 457 313 te bereiken.*

— *De aanstaande dag moet u zich schuilhouden in de bossen in de Loonsche duinen.*

— *Hier is wat voeding; wees voorzichtig met het maken van vuur, rook kan u verraden.*

— *Good luck.*

Hij heeft voor elke groep een routeschets (4) met verschillende routes naar het Ven vt 457 313.

Hij heeft voor elke groep voeding in natura.

Hij zorgt ervoor dat de groepen elkaar liefst niet ontmoeten en „weet” desgevraagd ook niets.

4. 040300

Een burger contactman op vt 458 313 (Ven).

Hier zijn tevens 2 „gewonde” Ned. Soldaten en 1 *gewonde* Agressor sergeant. De verzetsman heeft een schets (gevonden op de sergeant) van de Agressor voorpost op vt 457 322.

Hij vertelt de groepen:

dat zij, willen zij de eigen troepen bij de brug vt 464

338 bereiken de Agressor voorpost dienen op te ruimen.

a. Verkennen door ten minste 2 patrouilles.

b. Aanvallen voor zonsopgang.

c. Bij benadering van de brug 3 × groen met seinpistool afschieten (hij geeft hun seinpistool met 3 × groen).

d. Zij dienen de gewonde soldaten en de gewonde Agressor sergeant mee te nemen.

Nieuwe uitgaven

Political geography, door N. J. G. Pounds, 422 blz., geïll. Uitg.: McGraw-Hill Publishing Comp. Ltd, Londen, 1963. Prijs: 74/- sh.

Pounds benadert het onderwerp „politieke aardrijkskunde” met in hoge mate de nadruk op het politieke element, en zeer systematisch. Hij concentreert zich op op de voorgrond tredende staten en geeft daarbij een raamwerk voor een analyse van elke staat op zichzelf. Hij onderzoekt voorts het begrip „staat” en de functies daarvan. Hij analyseert de grondslagen van de politieke machten, zoals: bevolking, hulpbronnen en beperkingen, bondgenoten. Bijzondere aandacht vragen zijn hoofdstukken over de internationale organisaties, de koloniën en het kolonialisme, alsmede dat, handelende over de onderontwikkelde gebieden. Hij besluit met een hoofdstuk, dat de belangrijkste theorieën met betrekking tot de geopolitiek bespreekt (Mahan: Sea Power; Mackinder: Heartland en Spykman: Rimland).

De auteur is hoogleraar in de geografie aan de Universiteit van Indiana. Hij is echter geenszins Amerikaans opgevoed, want hij ontving zijn opleiding aan de Universiteiten van Cambridge en Londen, aan welke laatste hij promoveerde. v. H.

Indonesian communism, door A. C. Brackman, 336 blz., Uitg.: F. A. Praeger, New York, 1963. Prijs: geb. \$ 6,50.

Indonesië heeft door zijn geografische ligging een zeer grote strategische waarde voor de verdediging van de vrije wereld. Het vormt een natuurlijke verbinding tussen het Aziatische vasteland en Australië. Zijn politieke samenstelling is daardoor van het grootste belang. De communistische partij in dit land is de oudste in Azië en de grootste buiten het Sovjetchinese blok. In feite vond de eerste communistische opstand plaats in 1926, in 1948 volgde de tweede, thans gericht tegen het weer opnemen van het bestuur door de Nederlanders. De groei van de communistische partij in Indonesië was spectaculair, bij de verkiezingen in 1957 konden de communisten zelfs in 14 van de 18 kieskringen op Midden-Java een meerderheid behalen en op Oost-Java deed zich eenzelfde verschijnsel voor. Onder leiding van Tan Malaka ontwikkelde zich een soort nationaal communisme, zoals men dat ook kent in een land als Joegoslavië.

Brackman beschrijft de „geleide democratie” van Soekarno, de Amerikaanse politiek met betrekking tot

Indonesië, de opstand tegen Soekarno van 1958, de moeilijkheden rond Nieuw-Guinea en de onafgebroken strijd van de democratisch gezinden voor het herstellen van de burgerlijke vrijheden en het weer komen tot een representabele regering. v. H.

Militair heimwee, door J. Bergsma (diss.), 111 blz. Uitg.: Drij. St. Gregorius, Zeist, 1963.

Een zeer positief gestelde verhandeling over dit onderwerp, die voor elke troepencommandant begrijpelijk is en waarin de moeilijkheden, die deze op dit gebied kan ontmoeten, uitvoerig en duidelijk worden beschreven.

Het proefschrift begint met een waardevolle historische indeling van publikaties over het heimwee. Daarna volgen de hoofdthema's die in de literatuur naar voren komen. Het onderwerp zelf wordt aangevangen met een bespreking van de militaire dienst en een beschrijving van de emoties, die de aanstaande soldaat en de soldaat te verwerken krijgt. In het overige deel van het proefschrift behandelt dr. Bergsma, die dienst deed bij het Centraal Militair Hospitaal, de verschillende aspecten van het militair heimwee als zodanig.

Een zo groot mogelijke verspreiding van dit boekje in de strijdkrachten achten wij van belang. v. H.

Anzio - Nettuno, door J. Staiger, serie „Die Wehrmacht im Kampf”, Band 32, 140 blz., geïll. Uitg.: Kurt Vowinkel Verlag, Neckargemünd, 1963. Prijs: DM 10,50.

De landing en de gevechten om het bruggehoofd ten zuiden van Rome waren het voorspel van de grote invasie op het vaste land van Italië. Niet ten onrechte geeft schr. zijn boek de ondertitel „De slag van de leidingsfouten”. De Duitsers konden het bruggehoofd niet uitbreiden, maar de geallieerden is het niet gelukt op het Cassinofront een ogenblikkelijke omsingeling van de Duitse strijdkrachten in Italië tot stand te brengen. De Duitse tegenstand werd weliswaar overwonnen, maar de nodige eigen operatieve bewegingsvrijheid werd er niet door verkregen. Aan beide zijden deed men veel ervaring op. De Duitsers trokken er tenslotte te weinig profijt van; de geallieerden echter verwerkten ze bij hun grote invasie in Normandië op zeer goede wijze. Uit krijgsgeschiedkundig oogpunt verdient deze uitgave alle aandacht. v. H.

Besturing van draadgeleide antitankraketten (III)

door E. A. DE GROOT, Majoor van de Technische Dienst

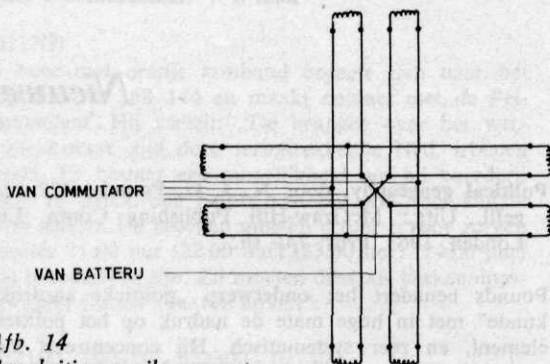
De gyroscoop

In aansluiting op deel II¹, waarin van „bang-bang controlled” raketten de decodering van de stuursignalen werd beschreven, zal in dit deel worden verduidelijkt hoe via de gyroscoop de spoilmagneten beurtelings worden bekrachtigd. Bij alle „bang-bang controlled” raketten is het voldoende om over 1 gyroscoop te beschikken. Bij raketten, die vrij roteren (zie tabel 2 in deel I²) heeft de gyroscoop tot taak om één van de polen van de batterij, die ook via de relais loopt, voor de 4 groepen van 2 spoilmagneten dóór te verbinden overeenkomstig de gedecodeerde signalen, zodat alleen de spoilmagneten, die in de juiste positie verkeren om een stuurcommando uit te voeren, worden bekrachtigd.

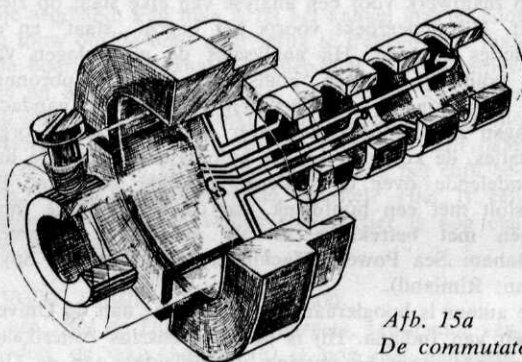
De spoilmagneten zijn aangesloten zoals aangegeven in afb. 14. De 2 spoilmagneten die volgens de afbeelding een sturing naar links veroorzaken, werken maximaal in de verticale stand doch beginnen reeds in geringe mate een linkssturing te introduceren 45 graden vóór deze stand (bij rechts roterende raket van achteren gezien); 45 graden erna is het linkssturend effect verdwenen. Op deze plaatsen neemt de horizontale as de functie van de verticale over en omgekeerd. Op deze momenten moet de gyroscoop de doorgifte van de stuurcommando's omschakelen. Dit geschiedt nu door een eenvoudige, in 4 kwarten verdeelde, commutator, die d.m.v. 4 sleepcontacten de commando's ontvangt op de 4 kwartdelen en deze weer doorvoert via sleepringen naar de 4 spoilmagneetparen (zie afb. 15 a en b). De raket draait met de invoercontactpunten en de sleepringcontacten tezamen om het stilstaande deel van het gyroscoopsysteem. Dit is de geschikte methode voor alle vrij roterende raketten. Het is bij deze methode van groot belang dat de stand van de gyrotol zich tijdens het op toeren brengen niet wijzigt. Tijdens het op toeren komen zijn de cardanusringen van de gyroscoop dan ook geblokkeerd. Vlak voor of tijdens de start wordt deze blokkering elektromagnetisch (SS-serie en Ban-

¹ De Militaire Spectator 132(1963)(6)288

² De Militaire Spectator 132(1963)(5)233

Afb. 14
Aansluiting spoilmagneten

Afb. 15a
De commutator

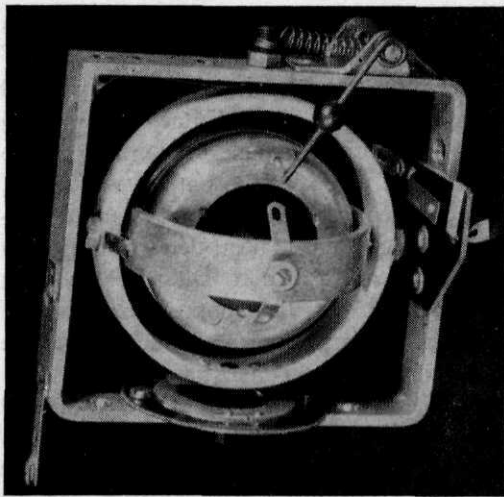

Afb. 15b Schema van de commutator

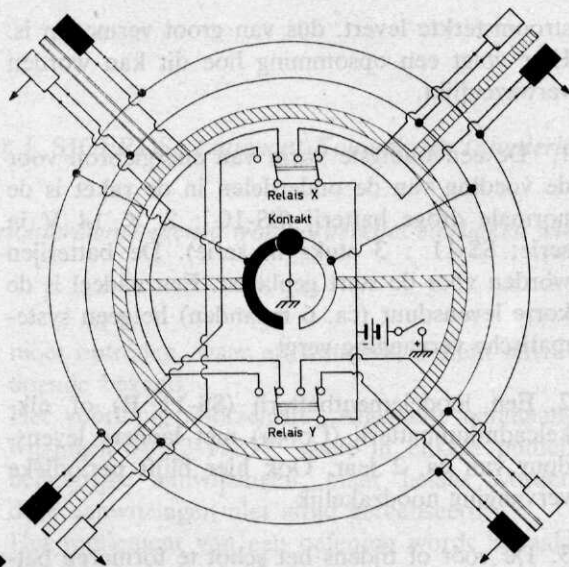
tam) of mechanisch (Cobra en Entac) opgeheven. Voorts is het van belang dat de raket, van achteren gezien, niet scheef staat.

Het voordeel van rotatie houdt in dat het probleem van de asymmetrische opbouw van het inwendige van de raket minder bezwaar oplevert, hetgeen, evenals de mogelijkheid van ruimere tolerantiegrenzen in de produktie, kostenbesparend werkt. Rotatie wordt meestal verkregen door het plaatsen van de staartvlakken onder een kleine hoek met de lengte-as van de raket, in de orde van grootte van 1-2°.

Bij de om de lengte-as gestabiliseerde raketten Cobra en Entac is de raket nauwkeurig om de lengte-as uitgebalanceerd door het naar behoefte

Afb. 16 Gyroscoop met sleepcontact

Afb. 17 Stabilisatie-inrichting

plaatsen van stukjes lood. De gyroscoop wordt dan benut om bv. de positieve pool van de raketbatterij naar de 8 spoilmagneten te voeren via een in 2 helften verdeelde sleepring (zie afb. 16), zodanig dat de 4 *anti-kloksgewijs* opgestelde spoilmagneten over de ene en de 4 *kloksgewijs* opgestelde spoilmagneten over de andere helft worden gevoed (zie afb. 17), terwijl de negatieve pool van de batterij via de contactpunten van beide relais wordt gevoerd om bekrachtiging van de spoilmagneten overeenkomstig de stuursignalen te doen plaatsvinden.

Alleen die spoilmagneten functioneren waarvan tegelijkertijd zowel de positieve als negatieve pool van de batterij zijn doorverbonden.

Tijdens de vlucht balanceert de raket in kruisstand om zijn nulpunt. Een geringe afwijking rechtsom heeft direct een tegensturing linksom draaiend tot gevolg en omgekeerd. De ompoolrelais moeten dan dubbelpolig zijn uitgevoerd om volledige scheiding tussen de 4 kloksgewijs en 4 anti-kloksgewijs spoilmagneten te kunnen bewerkstelligen (Cobra). Bij de Entac gaat deze stabiliserende invloed alleen uit van de spoilmagneten van de verticale as van de in plusstand vliegende raket. De spoilmagneten van de verticale as zijn kruiselings verbonden met de twee gyroscoop-contacthelften. Het op toeren brengen van de gyrotol gebeurt bij de meeste raketten met een nitroglycerinekruitlading in de tol zelf. Het kruit wordt elektrisch ontstoken. De kruitgassen worden door twee kanaaltjes buiten de tol gevoerd.

De kanaaltjes vormen een koppel zodat de tol gaat roteren (Bantam, SS-10, SS-11, SS-12, Mos-

quito). Binnen 0,1 sec ontstaat een rotatiesnelheid van ca. 40.000 omw./min.

Bij Cobra en Entac wordt de tol gestart d.m.v. een trekdraad, die vastzit aan de grondpen (Cobra) of de lanceerkist (Entac) en achterblijft zodra de raket vertrekt.

Een derde mogelijkheid (gebruikt bij „proportional controlled” raketten) is de tol te voorzien van schoepjes waarlangs kruitgas (Vigilant) of perslucht (Malkara) stroomt.

De interne energievoorziening

De spoilers moeten vrij krachtige magneten hebben om de luchtdruk tegen de stuwplaatjes te kunnen overwinnen. Zij gebruiken derhalve vrij veel stroom (per elektromagneet ca. 300 mA.). Afhankelijk van de gebruikte stabilisatiemethode zijn er minimaal 2 en maximaal 4 spoilmagneten ingeschakeld. Dat betekent dus een maximale stroom van 1,2 A.

Bij decodering van de signalen volgens de relaismethode wordt de energiebron van de raket alleen belast met de spoilers; de energie voor de relais wordt volledig geleverd door de energiebron van de stuurkast.

Bij decodering van de signalen door 2 transistors en 2 relais wordt de energiebron van de raket bovendien belast met de versterkingsenergie voor de transistoren. De energiebron van de stuurkast levert in dit geval slechts de basisstroom voor de transistors.

Al met al moet er in de raket een energiebron zijn, die gedurende korte tijd (vluchttijd van de raket, maximaal 30 sec) een betrekkelijke grote

stroomsterkte levert, dus van groot vermogen is. Hier volgt een opsomming hoe dit kan worden verwezenlijkt.

1. De eenvoudigste vorm van energiebron voor de voeding van de onderdelen in de raket is de normale droge batterij (SS-10 : 2×14 V in serie; SS-11 : 3 stuks in serie). De batterijen worden voor de start geplaatst. Een nadeel is de korte levensduur (ca. 6 maanden) hetgeen systematische vervanging vergt.

2. Een loodelementbatterij (SS-11 B) of nikkelcadmiumbatterij (Cobra) met langere levensduur van ca. 2 jaar. Ook hier blijft periodieke vervanging noodzakelijk.

3. De vóór of tijdens het schot te formeren batterij door het inpersen van bv. chroomzuur tussen een pakket van bv. kool-zinkplaten, identiek aan de methode van de nabijheidsbuis. Hoewel niet onbepaald houdbaar is de levensduur op ca. 5 jaar te stellen. Vervanging is mogelijk, doch vergt TD-steun. Bij de Entac zorgt een aparte vloeistofcilinder buiten de raket voor het injecteren van de batterij, waarbij de druk wordt geleverd door een hoeveelheid elektrisch ontstoken zwart buskruit. Bij SS-12 en Bantam wordt de druk geleverd door een gasaftap van de startmotor. Bij de laatstgenoemde methode bestaat echter geen zekerheid dat de vereiste batterijspanning is bereikt. Wanneer na de start van de raket de batterij niet goed is geformeerd zal de raket

niet bestuurbaar zijn en kan dan als verloren worden beschouwd.

De twijfel over het al of niet goed geformeerd zijn van de batterij is bij de Entac weggenomen door een automatische spanningscontrole in de stuurkast. Beide polen van de batterij worden nl. teruggevoerd naar de stuurkast, alwaar een relais in werking komt zodra de spanning een bepaald niveau heeft bereikt. Dit relais schakelt dan automatisch het lichtspoelement en de startmotor in, die beide worden ontstoken met de stroom, afkomstig van de kort tevoren (ca. 0,1 sec) geformeerde eigen batterij. Deze zekerheid verhoogt echter het aantal aders in de kabel tussen stuurkast en raket met maar liefst 4 stuks.

Deze vorm van „zichzelf” afvuren onder automatische controle is uiteraard ook mogelijk met een zeer klein relais *in de raket* i.p.v. in de stuurkast, hetgeen geen extra aders kost. Deze methode heb ik echter nog in geen enkele raket aangehouden.

Resumerend kunnen wij uit de beschrijving van de „bang-bang controlled” raketten de conclusie trekken dat de inwendige organen, die in de besturing een functie vervullen, van betrekkelijk eenvoudige aard zijn. Daarentegen is de stuurkast vrij gecompliceerd, zodat het geen wonder is dat de prijsverhouding stuurkast-raket in de orde van (2 à 3) op 1 is. Deze „bang-bang controlled” raketten zijn dus betrekkelijk „goedkoop” in tegenstelling tot de in deel IV te bespreken „proportional controlled” raketten.

Nieuwe uitgave

Collective security and American foreign policy. From the League of Nations to NATO, door R. N. Stromberg, 301 blz. Uitg.: Frederick A. Praeger Inc., New York, 1963. Prijs: f 24,55.

Prof. Stromberg geeft in dit boek een uitstekende analyse van de ontwikkeling van de Amerikaanse buitenlandse politiek van deze eeuw en van de kritiek die daarop kan worden uitgeoefend. Hij bespreekt daarbij tevens de opkomst, de groei en het terugvallen van het idee van collectieve veiligheid van de Volkenbond tot en met de huidige organisaties van de Verenigde Naties. Hij spreekt in dit opzicht over een mythe en zegt dat een mythe om een resultaat vraagt, wil zij levend blijven. Ten aanzien van de collectieve veiligheid is van het begin af aan een ernstige barrière opgeworpen, die haar doeltreffendheid in de weg stond. Aangezien de Volkenbond de soevereiniteit van de leden erkende kon

zij deze niet binden. De grootste rem voor een systeem van collectieve veiligheid is het niet met elkaar eens zijn in perioden van crises. Indien de één een agressie als zodanig en de ander haar als zijn recht ziet, is elke verdere bemiddelingsactie van meet af aan bevroren.

Stromberg is een voorstander van de Tayllerand-stijl van onderhandelen, waarbij diplomaten niet hun uiterste best doen een oorlog uit te bannen, maar waarbij zij al hun krachten inspannen om mogelijke rivalen bij elkaar te brengen om tot een oplossing te komen. v. H.

Voorts ontvingen wij:

De oorlog in het licht der wetenschappen, 1e serie polemologische studiën, onder red. van prof. dr. B. V. A. Röling, 158 blz. Uitg.: Koninklijke Van Gorcum & Comp. N.V., Assen.

Scheidsrechterlijke dienst

door J. SJOERDS, Luitenant-Kolonel der Infanterie

„Ein Offizier muss zum Schiedsrichterdienst ebenso wohl vorbereitet einrücken wie zum jeden andern Dienst“.

Honderden officieren worden in de loop van een oefenjaar aangewezen om als scheidsrechter¹ bij een oefening op te treden. Geen van deze officieren heeft daarvoor enige officiële opleiding ontvangen. Slechts enkelen hebben zich — doordat zij bij herhaling in een scheidsrechtersfunctie zijn opgetreden — een werkwijze eigen gemaakt, die zij op grond van hun praktische ervaring hebben verkregen. Deze werkwijze berust op een aantal zelf vastgestelde richtlijnen. Deze richtlijnen zijn echter nergens getoetst of geautoriseerd. In *Truppenpraxis* van januari 1959 schrijft Majoor dr. Helmut Börner over dit onderwerp:

„Es ist deshalb zweckmässig vor grösseren Übungen die Schiedsrichter bis zum Truppenschiedsrichter (Kompanieschiedsrichter) einschliesslich zu einen etwa eine Woche dauernden Einweislehrgang am Übungsort einzuberufen“.

Ook in Engeland bestaat een cursus van een week waar officieren worden ingewijd in een effectief optreden als scheidsrechter.

Helaas missen wij een dergelijke opleiding en de gevolgen van het ontbreken hiervan moeten wij niet onderschatten. Onze oefeningen — vooral onze grote oefeningen — zijn de sluitsteen van de opleiding. Het rendement van deze oefeningen voor de opleiding is recht afhankelijk van een juist optreden van de scheidsrechters.

Welnu, dit rendement zou ongetwijfeld hoger — zo niet veel hoger zijn, als onze scheidsrechters ter zake kundige scheidsrechters waren:

„Ein Offizier muss zum Schiedsrichterdienst ebenso wohl vorbereitet einrücken wie zum jeden andern Dienst“ (Allg. Schweiz. Militär Z. (1960)).

Wat is een scheidsrechter?

Een scheidsrechter is een onmisbare schakel in een oefening. Hij moet optreden én voor de leider én voor de te oefenen commandant. Maar *hoe* hij

¹ Het betoeg geldt mutatis mutandis ook voor een hulpleider.

moet optreden, waar en wanneer, is hem onvoldoende bekend.

Het voorlopig voorschrift „Algemene oefenaanwijzingen (VR2-1381)” geeft in enkele punten belangrijke aanwijzingen, maar helaas worden deze aanwijzingen niet altijd gerealiseerd.

Het rendement van een oefening wordt bepaald door de doelmatigheid waarmee man, eenheid en commandant worden geoefend. Deze doelmatigheid wordt grotendeels bereikt door:

- a. een goede voorbereiding;
- b. een goede leiding door de scheidsrechter.

Het gaat ons in dit artikel om het gestelde onder punt b. Dat de scheidsrechter niet zo maar een willekeurig officier kan zijn moge blijken uit hetgeen ons voorschrift voor eisen stelt aan deze functionaris.

Als wij deze eisen groeperen zal het duidelijk zijn, dat de scheidsrechters inderdaad moeten worden geselecteerd. De keuze van een scheidsrechter wordt gedaan op grond van zijn *persoon* en zijn *persoonlijkheid*.

Voor wat zijn *persoon* betreft worden geëist: gevechtservaring (zo mogelijk) of anders troepenervaring, vakman zijn, instructeur zijn, een goed uithoudingsvermogen bezitten en boven de stof staan. Kwaliteiten, die dus inherent moeten zijn aan de *persoonlijkheid* van deze functionaris zijn: grote mate van energie, tact, enthousiasme, vindingrijkheid, objectiviteit.

Een officier, die hieraan voldoet is potentieel geschikt om op te treden bij het mede leiden van een oefening. Om daadwerkelijk als zodanig te kunnen optreden moet hij nu worden ingewijd in hetgeen de leider met de oefening beoogt. Daartoe is het nodig, dat hem de doelstelling van de oefening, het gedacht of mogelijk verloop en de uit de oefening te trekken lessen volledig duidelijk zijn. Ook moeten de deelnemende commandanten op hem kunnen terugvallen voor veiligheids- en terreinbepalingen van het oefenterrein. Bovendien dient hij persoonlijk het gehele

oefenterrein grondig te kennen. Tenslotte moet hij volledig op de hoogte zijn van organisatie, uitrusting, bewapening en wijze van optreden van beide partijen.

Maar zelfs indien de scheidsrechter over al de hierboven genoemde kwaliteiten en kennis beschikt, dan nóg moet hij leren wat de werkwijze is in deze functie en hoe hij het moet uitvoeren. De scheidsrechter wordt immers geconfronteerd met vele en velerlei situaties, waarin hij onmiddellijk moet beslissen; óf hij heeft opdracht bepaalde situaties te scheppen óf hij moet de gevolgen van bepaalde situaties onmiddellijk realiseren.

Opleiding van scheidsrechters

Hiertoe is naar mijn mening nodig, dat officieren die als scheidsrechter geschikt zijn bevonden — een cursus (uiteraard zo kort mogelijk) volgen om hen het hoe en wat van deze functie te leren. De tijd hieraan besteed komt rechtstreeks ten goede aan het rendement van de oefening waaraan zij zullen deelnemen. En dit rendement is van rechtstreekse invloed op de „combat readiness” van onze krijgsmacht.

„Die einwandfreie Tätigkeit der Schiedsrichter ist eine Voraussetzung dafür, dass die Truppe aus einer Übung den grössten Nutzen für ihre Ausbildung ziehen kann” (Truppenpraxis (1959)).

Deze cursus behoeft geen officieren aan de normale dienst te onttrekken, aangezien deze cursus kan worden gegeven op de wapenscholen tijdens de A- of B-cursus. Ook is het mogelijk deze cursus te houden bij de eenheden, scholen of staven zelf voor het personeel aldaar werkzaam. Indien dit niet mogelijk is zou een reizend team van twee ter zake kundige officieren kunnen worden belast met het geven van deze instructies (bv. planningstaven van 4 Div resp. 1 Div).

De leidraad voor een opleiding van scheidsrechters zou de volgende onderwerpen moeten bevatten:

1. **Algemene oefenaanwijzingen** 1 uur
 - a. Doel van oefenen
 - b. Soorten oefeningen
 - c. Het leiden van oefeningen
 - d. Veiligheidsmaatregelen
 - e. Vuurvoorstelling
2. **Organisatie scheidsrechters/hulpleiderssysteem** 1 uur
 - a. Organisatie personeel/voertuigen
 - b. Verbindingen.

3. **Optreden als scheidsrechter/hulpleider** . . . 3 uur
 - a. Optreden in geleide oefening (hulpleider)
 - b. Optreden in een vrije oefening (scheidsrechter)
 - c. Optreden als scheidsrechter/hulpleider bij inf/cav/art/staven/diensten.
4. **Werkwijze** 4 uur
 - a. Voorbereidingen
 - b. Gedragsregels
 - c. Rapportage
 - d. Gebruik verbindingen
 - e. Vuurvoorstelling
 - f. Gewonden/gevangenen
 - g. Krijgsgevangenen
 - h. Aangeven van vijandelijke activiteiten
 - i. Instructief optreden t.b.v. eigen troepen
 - j. Opleggen van verliezen.
 - k. Lower/higher flank control
 - l. Vaststellen vuurkracht
 - m. Beslissingen in bepaalde situaties (voorbeelden)
5. **Praktische oefeningen op de kaart en/of in het terrein** 9 - 18 uur
 - a. Cp oefening
 - b. Geleide oefening
 - c. Vrije oefening.

Waarschijnlijk komt elke officier — scheidsrechter/hulpleider — die eerlijk tegenover zichzelf is — na terugkeer in het garnizoen tot de overtuiging, dat hij op bepaalde momenten tóch nog verkeerde beslissingen heeft genomen of een bepaald probleem onopgelost heeft gelaten. Maar ontegenzeggelijk zal hij moeten erkennen, dat ook hij zelf van de oefening zeer veel heeft geleerd. Zo snijdt het mes dan aan twee kanten.

Optreden van scheidsrechters

De door een scheidsrechter of hulpleider te doorlopen cursus zou ongetwijfeld ressorteren in een meer actief optreden van onze scheidsrechtelijke dienst. Maar dit is niet alles. De geest die uit deze cursus zou moeten spreken is de volgende. Een scheidsrechter/hulpleider moet zich tijdens een oefening met troepen mede verantwoordelijk voelen voor de gevechtsvaardigheid van de deelnemende troepen. Een te oefenen commandant heeft nauwelijks tijd om tijdens de gevechten naar zijn troep te gaan kijken. Het heeft geen zin om aantekeningen te maken over een slecht optreden te velde, aangezien daarmee de situatie in de oefening niet wordt verbeterd.

Het is voor Jan Soldaat dikwijls moeilijk om zoveel fantasie op te brengen, dat hij het oorlogspel in tijd van vrede zo reëel mogelijk blijft spelen. Daarom moet de scheidsrechter/hulpleider, die zich vrij mag bewegen, de deelnemende

commandant steunen in de controle op de uitvoering van een juist optreden van peloton, groep en individu (om bij de infanterie te blijven); hij moet ten behoeve van het lagere niveau de „werkelijkheid” steeds duidelijk maken en zo nodig corrigerend optreden. Dan pas zal de soldaat zijn gevechtsexercitie juist blijven toe-passen. Dán pas zal het onmogelijk worden dat aanvallende tanks niet anders doen dan rijden, van de startlijn naar de consolidatie. Pas dán zal worden voorkomen dat enkele kanonnières de stukken bedienen en de rest een lunchpakket verorbert of foto's zit te bekijken. Nog een voorbeeld om het optreden van een scheidsrechter even aan te geven.

Tijdens de oefeningen te La Courtine gebeurde het enkele malen dat een peloton van de verkenningscompagnie, optredend als verkenningsorgaan op één van de twee opmarsroutes van de brigade, een onjuiste marsweg koos. Het gevolg was dat ook het voorste echelon de foutieve marsweg nam en het gevaar bestond dat de oefening buiten het oefenterrein zou gaan verlopen. Dit geschiedde inderdaad. De ingedeelde scheidsrechters volgden het gebeuren, maar grepen niet in. In het tijdschrift „„Infantry” van december 1962 wordt een scheidsrechter geschilderd, die zijn taak goed begreep. De volgende situatie deed zich voor. Een verkenningspeloton naderde een kruispunt van wegen. Het is een vijfsprong; de pc liet halthouden en het kruispunt verkennen. Onderwijl bekeek hij de kaart. De verkenning wees uit, dat het kruispunt „vrij van vijand” was. De jeeps stelden zich op op het kruispunt. Plotseling vielen drie explosies. Er lag vijandelijk storend vuur op het kruispunt. De pc besliste snel welke weg te volgen en gaf daartoe opdracht aan zijn verkenners. Enkele minuten later klonk opnieuw een explosie. De voorste jeep was gehuld in rook. De pc hoorde over de radio: „Jeep op mijn gelopen, voertuig vernield; chauffeur ernstig gewond”. De omvang van het mijnenveld was niet te bepalen. Ook wist de pc niet of het mijnenveld onder vuur lag. Hij bestudeerde opnieuw de kaart om te trachten het mijnenveld te omtrekken. Toen kwam hij tot de ontdekking, dat hij de verkeerde weg had genomen. Hij ontbood zijn groepscommandanten, gaf hun de laatste informatie en de juiste marsweg. Hij regelde de afvoer van de gewonde en vervolgde zijn opdracht. Dit „oorlogsechte” gebeuren vond plaats omdat de ingedeelde scheidsrechter door gebruik

te maken van enkele donderslagen op de juiste plaats en tijd de pelotonscommandant „leerde” dat zijn peloton fout was.

De scheidsrechter gaf de pc geen kans om met hem te gaan praten en te vragen: „Wat stelt het voor?” Nee, de pc moest wel reageren zoals hem was geleerd en dat had de scheidsrechter bereikt door het scheppen van een juiste „battle atmosphere”. Niet praten, maar doen!

Scheidsrechters moeten zo weinig mogelijk persoonlijk contact hebben met de deelnemende commandanten. Na de oefening komt dan het belangrijkste aspect van deze oefening: de bespreking.

De scheidsrechter moet voorts uitgebreide aantekeningen hebben. Zijn verslag moet duidelijk, volledig en objectief zijn. Alle informatie behoeven niet aan de leiding te worden doorgegeven — maar als zich een vraagpunt bij de „debriefing” voordoet, dan moet de scheidsrechter zo mogelijk uit eigen waarneming de leiding kunnen voorlichten.

Tenslotte nog dit. U moet die officieren kiezen, die u zelf als scheidsrechter bij u zouwt willen hebben als u commandant van de te oefenen eenheid was.

In verhouding tot een voetbalwedstrijd, waar één scheidsrechter en twee grensrechters optreden voor 22 man, heeft een bataljons- of brigadeoefening maar bitter weinig scheidsrechters. Scheidsrechters in de sport worden officieel opgeleid en krijgen elk jaar herhalingscursussen en testen.

Maar scheidsrechters in de sport leiden een spel; scheidsrechters bij een oefening leiden daarentegen een repetitie voor een optreden in geval van oorlog.

Conclusie

Het rendement van onze opleiding kan worden vergroot door zorg te dragen, dat de scheidsrechterlijke dienst is afgestemd op de behoefte tijdens de oefening en de deelnemende scheidsrechters ter zake kundig zijn. In vergelijking met het buitenland zijn wij hierin, geheel onnodig, achtergebleven. Een nieuwe aanpak van dit facet van de opleiding zal direct het rendement van onze oefeningen vergroten, de opleidingsresultaten verbeteren en de gevechtswaarde doen stijgen.

Uit de buitenlandse vakpers

De massa als wapen

Het verbazingwekkende feit heeft zich voorgedaan dat een Chinese krijgsmacht, met 23 jaar oorlogservaring (1927/50) achter de rug, met veel modern materieel en een getraind leiderskorps het onderspit moest delven tegen de schamel uitgeruste communistische troepen. Dit was mogelijk, omdat de Chinese communisten zich van een nieuw wapen wisten te bedienen. Zij mobiliseerden de massa van het Chinese volk; de regeringstroepen daarentegen bedienden zich alleen van conventionele strijdmiddelen. De Chinese nationalistena hebben geen kans gezien zich tegen dit nieuwe wapen met succes teweer te stellen.

Een van de vele voorbeelden kan dit verduidelijken. In de winter van 1948 werden 9 nationalistische legerkorpsen ingesloten op ca. 450 km ten noorden van Nanking.

Aanvankelijk leek het of de nationalistena slechts beter weer behoefden af te wachten om te kunnen uitbreken. De communistena verzamelden vele duizenden burgers van heinde en ver en zetten hen aan het graven van tankgrachten. Voordat dit werd onderkend waren de nationalistena omringd door een stelsel van diepe sloten van 5 tot 20 km lengte. De gemechaniseerde troepen werd op deze wijze de mogelijkheid tot verplaatsing en manoeuvreren ontnomen. Na harde gevechten werden zij dan ook in 40 dagen tijds vernietigd.

Wat bewoog de Chinese bevolking de communistena te helpen? Waarlijk niet hun vrije wil en overtuiging! De communistena gebruiken intimidatie en moord als middelen om de bevolking hun wil op te leggen. Men dwingt de mensen tot misdadig optreden, zodat zij zich

schuldig voelen en zich in hun gemeenschap niet meer op hun plaats achten. Deze methodena werden ook toegepast op krijgsgevangenen. Zij werden gedwongen hun officieren dood te schieten. Dit maakte de soldatena tot collaborateurs en strafbaar in de ogen van de nationalistena. Er bleef hen weinig anders over dan dienst nemen bij de communistena.

De massa wordt door de communistena beschouwd als een wapen met zijn eigen karakteristieken. Zelfs de Beoordeling van de Toestand bevat een paragraaf „steun van de massa”. Aan dat „kenmerk van het operatiegebied” wordt meer belang toegekend dan aan terrein, vijand en eigen middelen. De Westerse mogendheden maakten in Korea en Vietnam reeds kennis met deze vorm van oorlogvoeren.

Onzerzijds dienen democratische methodena te worden ontwikkeld om de massa als wapen te kunnen gebruiken. Eenheden belast met het Militair Bestuur zullen doorgaans deze tactiek slechts kunnen toepassen in landen waar men respect heeft voor wet en orde.

De strijd tegen het communisme moet op de onderste trap beginnen. Zij heeft geen succes alleen maar omdat een hogere staf het gelast. Speciale scholing en instructeurs (activistena) zijn hiervoor nodig. Indien wij van de communistena willen winnen, zullen wij — zeker in minder ontwikkelde landen — de massa met de massa moeten bestrijden.

„Mass Warfare”, door Generaal-Majoor Tsjoel Sji-foe, Chinees Republikeinse Leger, in „Military Review”, januari 1963
J.J.M.A.

BETALING ABONNEMENT 3e KWARTAAL 1963

Tot 7 juli a.s. bestaat gelegenheid het abonnement voor het 3e kwartaal 1963 à f 4,50 te voldoen per postwissel of door storting/overschrijving op postrekening Nr 4 47 15 ten name van Moormans Periodieke Pers N.V. met vermelding: „abonnement De Militaire Spectator, 3e kwartaal 1963”.

Wie na 7 juli gireert is f 0,40 incassokosten verschuldigd, daar dan de kwitanties in omloop zijn.

MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V.
ZWARTEWEG 1, DEN HAAG